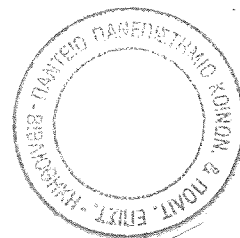


ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ



ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
Του Μεταπτυχιακού Φοιτητή :

Χατζή Αθανάσιου

A.M. : M 895006

ΘΕΜΑ :

**«Εξέλιξη της διάρθρωσης της Ελληνικής Βιομηχανίας.
Παραγωγή και Ανταγωνιστικότητα»**

Επιβλέπων Καθηγητής : Παλάσκας Θ. (Αναπληρωτής καθηγητής)

Μέλη τριμελούς επιτροπής : Ρέππας Π. (Καθηγητής)
Πάκος Θ. (Καθηγητής)

Οκτώβριος 1997

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ

	σελ.
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
1. Το γενικό πλαίσιο της εργασίας.....	2
ΜΕΡΟΣ Α΄ : Βασικά οικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Βιομηχανίας.	
2. Η πορεία από την αγροτική στην βιομηχανική οικονομία.....	7
2.1 Συμπεράσματα.....	11
3. Η εκβιομηχάνιση απαραίτητη για τη μεγέθυνση.....	13
4. Απασχόληση στη βιομηχανία.....	17
4.1 Συμπεράσματα.....	20
5. Ακαθάριστες επενδύσεις στη μεταποίηση.....	29
5.1 Συμπεράσματα.....	31
6. Ακαθάριστη αξία παραγωγής του βιομηχανικού τομέα.....	33
6.1 Συμπεράσματα.....	35
7. Προστιθέμενη αξία στη μεταποίηση.....	41
7.1 Συμπεράσματα.....	43
ΜΕΡΟΣ Β΄ : Εμπόριο και Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Βιομηχανίας	
8. Διεθνής Ανταλλαγή και Ευημερία - Μια πρώτη προσέγγιση.....	49
9. Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων μεταποίησης.....	56
9.1 Συμπεράσματα.....	60
10. Δείκτες ανταγωνιστικότητας στην Ελληνική Βιομηχανία (Balassa).....	68
10.1 Συμπεράσματα.....	71
11. Ανταγωνιστικότητα και εξειδίκευση στις ελληνικές εξαγωγές της βιομηχανίας «Ανταγωνιστική Μήτρα».....	74
11.1 Συμπεράσματα.....	83
12. Τεχνολογία και Ελληνική Βιομηχανία.....	91
12.1. Διαχρονικός ενδοκλαδικός μετασχηματισμός και τεχνολογία στην Ελλάδα από το 1960 και μετά.....	91

12.2 Τεχνολογική δραστηριότητα βιομηχανίας κατά διψήφιο βιομηχανικό κλάδο.....	96
12.3 Εγχώρια δραστηριότητα σε έρευνα και ανάπτυξη τεχνογνωσίας.....	97
12.4 Συμπεράσματα.....	99
13. Τελικά συμπεράσματα και παρατηρήσεις.....	100

ΠΕΡΙΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ - ΠΙΝΑΚΩΝ

σελ.

ΜΕΡΟΣ Α' : Βασικά οικονομικά μεγέθη της Ελληνικής Βιομηχανίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1 : Απασχολούμενοι κατά κλάδο βιομηχανικής δραστηριότητας (πηγή : Έρευνα Εργατικού Δυναμικού).....	21
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2 : Απασχολούμενοι στους κλάδους βιομηχανίας, Μέση Ετήσια Απασχόληση (πηγή : ΕΣΥΕ).....	22
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3 : Ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολουμένων στους κλάδους βιομηχανίας στο σύνολο της βιομηχανίας :	23
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 4.1 : Διαχρονική εξέλιξη της Μέσης Ετήσιας Απασχόλησης.....	24
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4 : Εκπαιδευτικό επίπεδο απασχολουμένων κατά κλάδο βιομηχανικής Δραστηριότητας.....	25
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5 : Ποσοστό κάθε επιπέδου εκπαίδευσης στο σύνολο κάθε κλάδου.....	26
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6 : Ποσοστό κάθε επιπέδου εκπαίδευσης στο σύνολο της βιομηχανίας.....	27
ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7 : Δείκτες Παραγωγικότητας της εργασίας.....	28

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 5^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.1 : Συνολικές Ακαθάριστες Επενδύσεις στο βιομηχανικό τομέα.....	32
ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2 : Ποσοστό Ακαθάριστων Επενδ. στο σύνολο επενδ. της βιομηχανίας.....	32

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 6^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 : Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του βιομηχανικού τομέα.....	36
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.α : Ποσοστιαία συμμετοχή Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής των βιομηχανικών κλάδων στο σύνολο της βιομηχανίας.....	37
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1 : Διαχρονική εξέλιξη της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής.....	38
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 : Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του βιομηχανικού τομέα.....	39
ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.α : Ποσοστό στο σύνολο της Ακαθάριστης Αξίας κάθε κλάδου.....	40

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 7^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1 : Προστιθέμενη Αξία των κλάδων της βιομηχανίας.....	45
ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 : Ποσοστό Προστιθ. Αξίας κάθε κλάδου στο σύνολο της βιομηχανίας...	46

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3 : Ποσοστό Προστιθ. Αξίας στην Ακαθ. Αξία παραγωγής κάθε κλάδου..	47
--	----

ΜΕΡΟΣ Β' : Εμπόριο και Ανταγωνιστικότητα της Ελληνικής Βιομηχανίας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 9^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 9.3 : Μέσος ρυθμός Μεταβολής εξαγωγών.....	62
ΠΙΝΑΚΑΣ 9.4 : Αξία Εξαγωγών.....	63
ΠΙΝΑΚΑΣ 9.5 : Αξία Εισαγωγών.....	64
ΠΙΝΑΚΑΣ 9.6 : Ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο των εξαγωγών.....	65
ΠΙΝΑΚΑΣ 9.7 : Ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο των εισαγωγών.....	66
ΠΙΝΑΚΑΣ 9.8 : Εμπορικό ισοζύγιο βιομηχανικών προϊόντων.....	67

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 10^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 10.1 : Δείκτης Balassa.....	73
-------------------------------------	----

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 11^{ης} ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.1 : Εξαγωγές στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ / συνολ. εξαγωγές Ελλάδας....	85
ΠΙΝΑΚΑΣ 11.2 : Διάρθρωση εξαγωγών.....	86
ΠΙΝΑΚΑΣ 11.6 : Εξαγωγές Rising Stars.....	87
ΠΙΝΑΚΑΣ 11.7 : Εξαγωγές Missed Opportunities.....	88
ΠΙΝΑΚΑΣ 11.8 : Εξαγωγές Retreats.....	89
ΠΙΝΑΚΑΣ 11.9 : Εξαγωγές Waning Stars.....	90

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης των κλάδων της Ελληνικής βιομηχανίας κατά τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια. Για την επίτευξη του συγκεκριμένου στόχου επιχειρήθηκε η παρουσίαση μιας σειράς οικονομικών μεγεθών (Ακαθάριστη αξία παραγωγής, Επενδύσεις, Απασχόληση, Προστιθέμενη Αξία, Εμπόριο, Τεχνολογία) που θα βοηθούσε σε μεγάλο βαθμό την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων σχετικά με την κατάσταση της Ελληνικής βιομηχανίας.

Στην προσπάθεια μου αυτή, που θα πρέπει να ομολογήσω ήταν αρκετά επίπονη λόγω του ελάχιστου χρόνου που είχα στη διάθεσή μου και της ιδιαιτερότητας της εποχής, (το κυριότερο μέρος της εργασίας έγινε τους καλοκαιρινούς μήνες), σημαντική βοήθεια είχα από τον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ.

Παλάσκα Θ. τον οποίο ευχαριστώ ιδιαίτερα διότι με κατηύθυνε σωστά και με συμβούλευε, ενώ ταυτόχρονα μου πρόσφερε αμέριστη ηθική συμπαράσταση.

Παράλληλα, ευχαριστώ βαθύτατα τον καθηγητή κ. Ρέππα για τις τελικές διορθώσεις της εργασίας, για τις σημαντικές επισημάνσεις που μου έκανε και για τις συζητήσεις που έλαβαν χώρα μεταξύ μας.

Ευχαριστώ, επίσης, τους γονείς μου, οι οποίοι με στήριζαν όλα αυτά τα χρόνια, οικονομικά και ηθικά, και συνεχώς με παρότρυναν να συνεχίσω την επίπονη προσπάθεια της μαθησιακής διαδικασίας.

Τέλος, ευχαριστώ ένα από τα πιο σημαντικά πρόσωπα της ζωής μου την Έφη, η οποία με στήριξε όλα αυτά τα χρόνια και μοιράστηκε μαζί μου την χαρά, την απογοήτευση και την αγωνία μου.

1. Το Γενικό Πλαίσιο της Εργασίας

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι η παρουσίαση της διάρθρωσης της ελληνικής βιομηχανίας κατά την περίοδο 1980 - 1995. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού κρίθηκε σκόπιμο να γίνει η παρουσίαση διαφόρων οικονομικών μεγεθών, όπως της Απασχόλησης, της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής, των Ακαθάριστων Επενδύσεων και της Προστιθέμενης Αξίας Παραγωγής του βιομηχανικού τομέα. Με αυτό τον τρόπο επιχειρήθηκε να γίνει μια ομαδοποίηση των βιομηχανικών κλάδων, σε ηγετικούς και μη, ανάλογα με τις επιδόσεις τους στους συγκεκριμένους δείκτες, καθώς και να εξευρεθούν οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτή την κυριαρχία κάποιων κλάδων.

Παράλληλα με την διαχρονική εξέταση των δεικτών αυτών, παρουσιάζονται και οι εμπορικές σχέσεις που χαρακτηρίζουν την ελληνική βιομηχανία την συγκεκριμένη περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, παρουσιάζονται στοιχεία εμπορίου, καθώς και η διαχρονική εξέλιξή τους κατά την περίοδο 1980 - 1995. Εμφανίζεται το εμπορικό ισοζύγιο τόσο για το σύνολο της βιομηχανίας, όσο και για κάθε βιομηχανικό κλάδο χωριστά. Έτσι, διαμορφώνεται μια πρώτη εικόνα σχετικά με το ποιοι κλάδοι κυριαρχούν στον τομέα των εξαγωγών, ή καλύτερα στηρίζουν τις ελληνικές εξαγωγές, ενώ ταυτόχρονα, διακρίνονται και οι κλάδοι στους οποίους πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των εισαγωγών.

Στη συνέχεια γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της διεθνούς ανταγωνιστικότητας κάθε κλάδου όπως αυτή απεικονίζεται από τον δείκτη Balassa. Με την εξέταση του δείκτη αυτού συνάγονται χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με το ποιοι κλάδοι της ελληνικής βιομηχανίας είναι περισσότερο ανταγωνιστικοί από κάποιους άλλους και για ποιους λόγους. Ακολουθεί μια ανάλυση της ανταγωνιστικότητας των βιομηχανικών κλάδων για την περίοδο 1984 - 1995, όπως αυτή παρουσιάζεται με τη θεωρία της «ανταγωνιστικής μήτρας», (Capdevielle M, Cimoli M., Dutrenit G.(1996)). Σύμφωνα με αυτή,

εξετάζονται οι μεταβολές των μεριδίων της αγοράς, τόσο στο σύνολο των ελληνικών εξαγωγών, όσο και στις ελληνικές εξαγωγές προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Η επιλογή της μέτρησης των εξαγωγών προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ κρίθηκε απαραίτητη, καθώς σε αυτή την ομάδα χωρών εξάγεται το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, ενώ ταυτόχρονα σε αυτή την ομάδα χωρών εντάσσονται οι περισσότερο αναπτυγμένες χώρες, ή καλύτερα οι χώρες που αποτελούν τους κυριότερους ανταγωνιστές των ελληνικών βιομηχανικών προϊόντων.

Τέλος, επιχειρείται μια προσπάθεια παρουσίασης της τεχνολογικής προσπάθειας της ελληνικής βιομηχανίας, καθώς και ο βαθμός εξάρτησής της από τις εισαγωγές, σε συνδυασμό με την εγχώρια ανάπτυξη Έρευνας και Τεχνολογίας στον τομέα της βιομηχανίας.

Εξετάζονται στοιχεία της βιομηχανίας, μεγάλης κλίμακας, όπως γίνεται ο διαχωρισμός από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία (επιχειρήσεις με απασχολούμενους περισσότερους από δέκα άτομα). Ως πηγές στοιχείων χρησιμοποιήθηκαν οι εκδόσεις της στατιστικής υπηρεσίας για τη βιομηχανία, οι εκδόσεις του εμπορίου, οι εκδόσεις του ΟΟΣΑ που αφορούν την Ελλάδα, και το περιοδικό «Βιομηχανική επιθεώρηση». Παράλληλα, χρησιμοποιήθηκε και η μελέτη «Οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής βιομηχανίας» του Κ. Χαλικιά, που έγινε για λογαριασμό του ΚΕΕΜ.

Το κυριότερο πρόβλημα που προέκυψε στην ποσοτική ανάλυση ήταν στο τμήμα που εξετάζονται τα στατιστικά στοιχεία εμπορίου και κυρίως όσον αφορά στην έλλειψη αντιστοιχίας μεταξύ των συστημάτων ταξινόμησης των στατιστικών στοιχείων του εξωτερικού εμπορίου και της βιομηχανικής δραστηριότητας. Πιο συγκεκριμένα, στο εξωτερικό εμπόριο τα προϊόντα ταξινομούνται με κριτήριο είτε την χρήση τους είτε την πρώτη ύλη από την οποία κατασκευάζονται. Έτσι, τα προϊόντα καταγράφονται με βάση την Τυποποιημένη Ταξινόμηση του Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ). Αντίθετα, στη βιομηχανία, τα προϊόντα ταξινομούνται με βάση το βιομηχανικό κλάδο ο οποίος τα παράγει (ΣΤΑΚΟΔ).

Γίνεται εύκολα αντιληπτή από τους δυο ορισμούς ταξινόμησης η αναντιστοιχία των κωδικών του συστήματος ΣΤΑΚΟΔ με τους κωδικούς του συστήματος ΤΤΔΕ.

Το πρόβλημα αυτό παρακάμφθηκε με τη χρήση μιας προσεγγιστικής αντιστοίχισης που έχει χρησιμοποιηθεί στη μελέτη «Εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής βιομηχανίας» από τον Κ. Χαλικιά (1995), όπως αυτή παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα 1.1. Αυτή η αντιστοίχιση αφορά διψήφιες κατηγορίες της ΤΤΔΕ και διψήφιες κατηγορίες της ΣΤΑΚΟΔ, που αποτελούν και τους κυριότερους βιομηχανικούς κλάδους.

Όπως αναφέρθηκε η αντιστοίχιση είναι προσεγγιστική και για το λόγο αυτό είναι δυνατό να υπάρχει ενδεχόμενο επικάλυψης, ανάμεσα στους κλάδους, αλλά θεωρείται ασήμαντο διότι είναι της τάξης περίπου του 20% και μας επιτρέπει να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για την υφιστάμενη κατάσταση της ελληνικής βιομηχανίας όσον αφορά στο εμπόριο και στις εξαγωγικές επιδόσεις της.

Αυτή η αντιστοίχιση κρίθηκε σκόπιμο να γίνει διότι η ύπαρξη διαφορετικών κωδικοποιήσεων και ομαδοποιήσεων των κλάδων παραγωγής δεν θα μας επέτρεπε την παράθεση και άλλων στοιχείων, όπως οι επενδύσεις, η ακαθάριστη αξία παραγωγής, η προστιθέμενη αξία κάθε κλάδου, η απασχόληση και μια σειρά άλλων στοιχείων, (τα οποία είναι διαθέσιμα από την Στατιστική υπηρεσία σε κωδικοποίηση κατά ΣΤΑΚΟΔ), απαραίτητων για την αρτιότερη παρουσίαση της κατάστασης του βιομηχανικού τομέα στην Ελλάδα, κατά τα τελευταία χρόνια.

Πίνακας 1.1 : Προσεγγιστική αντιστοίχιση μεταξύ συστήματος ταξινόμησης βιομηχανικών κλάδων (ΣΤΑΚΟΔ) και Τυποποιημένης Ταξινόμησης Διεθνούς Εμπορίου (ΤΤΔΕ) Σύμφωνα με την μελέτη του Κ. Ι. Χαλικά.

ΣΤΑΚΟΔ	ΤΤΔΕ
Είδη Διατροφής	• Τρόφιμα και ζώα ζωντανά • Λάδια & Λίπη Ζωικής και φυτικής προέλευσης
Βιομηχανία ποτών	• Ποτά
Καπνοβιομηχανία	• Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος
Υφαντικές Βιομηχανίες	• Υφαντικές ίνες μη μεταποιημένες • Νήματα, Υφάσματα και συναφή προϊόντα
Υποδήματα & Υφάσματα	• Είδη ενδυμασίας και Συμπληρώματα Ένδυσης • Υποδήματα
Εύλου & Φελλού	• Ευλεία και Φελλός • Πολτός και απορρίμματα Χαρτιού • Είδη από Φελλό και Εύλο (εκτός επίπλων)
Επιπλοποιία	• Έπιπλα και μέρη αυτών
Χαρτοβιομηχανία	• Χαρτί, χαρτόνια και είδη από αυτά
Εκτυπώσεις & Εκδόσεις	• Έντυπα
Δέρματα & Γούνες	• Δορές, Δέρματα & Γουναρικά Ακατέργαστα • Δέρματα και Είδη από Δέρμα και Γουναρικά
Πρ. Ελαστικού και πλαστ. ύλης	• Ακατέργαστο Καουτσούκ • Είδη από Καουτσούκ • Είδη Ταξιδιού, Σακκίδια & παρόμοια είδη
Χημικές βιομηχανίες	• Ελαιόσποροι & ελαιώδεις καρποί • Ακατέργαστες ύλες Ζωικής ή φυτικής προέλευσης • Χημικά και συναφή προϊόντα
Επεξ, πετρελαίου και άνθρακα	• Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λ.π.
Μη μεταλλικά Ορυκτά	• Λιπάσματα & Ορυκτά ακατέργαστα • Είδη από μη μεταλλικά Ορυκτά
Βασικές Μεταλλουργίες	• Μεταλλεύματα & απορρίμματα μετάλλων • Μη Σιδηρούχα μέταλλα
Μεταλ. Προϊόν. εκτός μηχανών	• Σίδηρος & Χάλυβας • Είδη από μέταλλα μη κατονομαζόμενα
Μηχανές και Συσκευές εκτός ηλ	• Μηχανήματα και εξοπλισμός παραγ. Ενέργειας • Μηχανήματα για ορισμένες βιομηχανίες • Μηχανήματα κατεργασίας μετάλλων • Γεν. Βιομηχανικό Εξοπλισμός και εξαρτήματα • Συσκευές υγιεινής και θέρμανσης
Ηλεκτρικές μηχ. Συσκευές κ.λ.π	• Μηχανές γραφείου & επεξεργασίας στοιχείων • Συσκευές τηλ/ών & αναπαραγωγής ήχου • Ηλεκτρικά μηχ/τα, συσκευές και μέρη αυτών
Μεταφορικά Είδη	• Οχήματα • Λοιπό Μεταφορικό υλικό
Λοιπές βιομηχανίες	• Όργανα και συσκευές ελέγχου • Φωτογραφικές συσκευές Οπτικά και Ωρολόγια • Διάφορα βιομηχανικά είδη

ΜΕΡΟΣ Α :
ΒΑΣΙΚΑ ΟΙΚΟΝΟΝΟΜΙΚΑ ΜΕΓΕΘΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Στην συγκεκριμένη ενότητα γίνεται η παρουσίαση μιας σειράς οικονομικών μεγεθών, κατά βιομηχανικό κλάδο και συνολικά, με σκοπό την αρτιότερη παρουσίαση της εξέλιξης της κατάστασης της ελληνικής βιομηχανίας, καθώς επίσης και την κατανόηση της σημερινής κατάστασής της. Τα σημαντικότερα οικονομικά μεγέθη που παρουσιάζονται είναι : η Απασχόληση, η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής, οι Ακαθάριστες Επενδύσεις και η Προστιθέμενη Αξία Παραγωγής του βιομηχανικού τομέα.

2. Η πορεία από την αγροτική στην βιομηχανική οικονομία

Η Ελλάδα έχει χαρακτηριστεί ως μια κατεξοχήν αγροτική χώρα, τόσο λόγω των ευνοϊκών κλιματολογικών συνθηκών, που επικρατούν σε αυτή, όσο και λόγω της ιδιαιτερότητας του ανάγλυφού της σε συνδυασμό με τις μικρές ιδιοκτησίες. Παρόλα αυτά, τα τελευταία χρόνια παρουσιάζεται μια αισθητή μείωση του αγροτικού τομέα σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας (δευτερογενή και τριτογενή). Ακολουθώντας το πρότυπο των υπόλοιπων αναπτυσσόμενων χωρών, η Ελλάδα, προσπάθησε να μετατρέψει την οικονομία της μέσα από την εκβιομηχάνισή της και να ακολουθήσει υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης, τους οποίους η εκβιομηχάνιση, τουλάχιστον όπως είχε δείξει η ιστορία των αναπτυγμένων χωρών, εξασφάλιζε.

Μετά το 1960 παρατηρείται μια φθίνουσα αλλά σταθερή μετατόπιση της παραγωγής και της απασχόλησης από τον αγροτικό τομέα προς τη μεταποίηση και τη βιομηχανία γενικότερα. Ο πρωτογενής τομέας από πλευράς παραγωγής περιορίζεται από το 23% το 1960 στο 17% το 1985, ενώ η μεταποίηση αντιπροσωπεύει το 16% και 18% αντίστοιχα του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος. Την περίοδο 1960 - 1970 συντελείται η μεγαλύτερη αύξηση της συμμετοχής του δευτερογενή τομέα στο ΑΕΠ. (βλέπε Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσας Τ.). Μετά το 1970, κάτω από την επίδραση της οικονομικής κρίσης σημειώνεται επιβράδυνση τόσο στις ποσοτικές όσο και στις ποιοτικές μεταβολές του βιομηχανικού τομέα.

Το ξεπέραςμα του αγροτικού χαρακτήρα της οικονομίας έχει προσανατολισμό που σε μικρό βαθμό ωφελεί το βιομηχανικό τομέα, ενώ κατά το υπόλοιπο ενισχύει τον ήδη διογκωμένο τομέα των υπηρεσιών. Ο βιομηχανικός δυναμισμός στην περίοδο πριν την κρίση στηρίχθηκε σε μια πολύ περιορισμένη βάση, ενώ και μια σειρά από άλλες τεχνολογικές σχέσεις (χαμηλές διακλαδικές διασυνδέσεις, βαθμός εγχώριας επεξεργασίας, κλίμακα παραγωγής, τεχνολογική εξάρτηση) παρουσιάζουν σημαντικές αδυναμίες.

Από την πλευρά του, ο αγροτικός τομέας, παρόλο ότι υστέρησε σε ότι αφορά τους ρυθμούς μεγέθυνσης σε σύγκριση με τους άλλους τομείς της οικονομίας, επιτέλεσε και στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας μερικές από τις «κλασικές» λειτουργίες που χαρακτηρίζουν τις αναπτυσσόμενες χώρες. Υπήρξε η πηγή του ανθρώπινου δυναμικού πάνω στο οποίο στηρίχθηκε η δυναμική των άλλων τομέων (βιομηχανίας και υπηρεσιών). Για τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του 1970 ακολούθησε μια πολιτική τιμών, που είχε ως αποτέλεσμα τη χειροτέρευση των όρων εμπορίου μεταξύ αγροτικού και βιομηχανικού τομέα, και συνεπώς τη μεταφορά πλεονάσματος από τον πρωτογενή στους άλλους τομείς. Ταυτόχρονα, ο πρωτογενής τομέας εξασφάλισε σ' όλη την περίοδο μέχρι την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ, ένα σοβαρό συναλλαγματικό πλεόνασμα, το οποίο μειώνεται σταδιακά μετά το 1981. (βλέπε : Βαϊτσος Κ., Γιαννίσης Τ.).

Στη συνέχεια, επιχειρείται σε πολύ γενικές γραμμές να παρουσιαστεί η φθίνουσα πορεία του πρωτογενή τομέα στην Ελλάδα κατά την τελευταία δεκαπενταετία.

Σε πρώτη φάση εξετάζεται το επίπεδο της απασχόλησης όπου παρατηρείται ότι το ποσοστό των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα το 1981 αποτελούσε το 30,7% του συνόλου των απασχολουμένων, σύμφωνα με την έρευνα εργατικού δυναμικού. (βλέπε πίνακα 2.1).

Πίνακας 2.1 : Απασχολούμενοι στη γεωργία

	Απασχολούμενοι στη γεωργία	Σύνολο απασχολουμένων	Ποσοστό απασχολουμένων στη γεωργία
1981	1.083.000	3.529.000	30,7
1985	1.037.000	3.588.500	28,9
1990	889.200	3.719.100	23,9
1995	781.935	3.823.809	20,4

ΠΗΓΗ : Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, διάφορα έτη, ΕΣΥΕ.

Από τον ίδιο πίνακα, διακρίνεται μια διαχρονική πτώση της απασχόλησης στον αγροτικό τομέα. Το 1995 το αντίστοιχο ποσοστό ήταν

20,4%. Το μέσο ετήσιο ποσοστό μείωσης των απασχολούμενων για την περίοδο 1981 - 1995 ήταν 2%. Το φαινόμενο αυτό στηρίζεται σε μια σειρά από παράγοντες οι οποίοι κυριάρχησαν τα τελευταία χρόνια. Τέτοιοι ήταν : η εκμηχάνιση της αγροτικής παραγωγής, που είχε σαν αποτέλεσμα την μείωση της ανάγκης εργατικών χεριών, το έντονο φαινόμενο της μετανάστευσης στα αστικά κέντρα, οι χαμηλές αμοιβές του πρωτογενή τομέα, η ανελαστικότητα ως προς την τιμή των αγροτικών προϊόντων, που είχαν σαν αποτέλεσμα τις έντονες διακυμάνσεις των τιμών των αγροτικών προϊόντων και κατ' επέκταση αύξηση της αβεβαιότητας των απασχολούμενων στον τομέα αυτό κ.λ.π.

Έτσι, μειώνεται σταδιακά, το ποσοστό των απασχολούμενων στον αγροτικό τομέα, ενώ παραμένει σχετικά σταθερό το ποσοστό των απασχολούμενων στον δευτερογενή τομέα (βλέπε πίνακα 2.2). Χαρακτηριστικό είναι ότι ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης των απασχολούμενων στην βιομηχανία για την περίοδο 1983 - 1992 ήταν της τάξης του 3,3%.

Πίνακας 2.2 : Απασχολούμενοι στη βιομηχανία

	Απασχολούμενοι στη Βιομηχανία	Σύνολο απασχολούμενων	Ποσοστό απασχολούμενων στη Βιομηχανία
1983	668.319	3.540.100	18,9
1992	690.863	3.684.500	18,8

Πηγή : Έρευνα εργατικού δυναμικού

Οι εξαγωγές γεωργικών προϊόντων αποτελούν περίπου το 33,9% των συνολικών εξαγωγών της χώρας, ενώ αντίστοιχα οι εισαγωγές γεωργικών προϊόντων αποτελούν το 17,7% περίπου των συνολικών εισαγωγών (βλέπε : Μαραβέγιας Ν, Γούσιος Ι). Η Ελλάδα παρουσιάζει έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων, καθώς ο βαθμός κάλυψης των εισαγωγών από τις εξαγωγές είναι περίπου 81% (1995) (βλέπε πίνακα 2.3).

Διαχρονικά, παρατηρείται ότι την πενταετία 81 - 85 παρουσιάζεται θετικό ισοζύγιο εμπορίου αγροτικών προϊόντων και υπάρχει κάλυψη των εισαγωγών από τις εξαγωγές. Αντίθετα, το 1990 και περισσότερο το 1995 το

εμπορικό ισοζύγιο γίνεται αρνητικό με αποτέλεσμα να μην υπάρχει κάλυψη των εισαγωγών από τις εξαγωγές.

Πίνακας 2.3 : Ισοζύγιο Εμπορίου αγροτικών προϊόντων (τρέχουσες τιμές)

	Ισοζύγιο εμπορίου	Ποσοστό κάλυψης εισαγωγών από εξαγωγές (συνολικού εμπορίου)
1980	3.280	105,7
1985	63.510	136,3
1990	-152.204	72,8
1995	-202.566	80,8

ΠΗΓΗ : Διεύθυνση διεθνούς εμπορίου, ΕΣΥΕ.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις του αγροτικού τομέα, τόσο οι Ιδιωτικές όσο και οι Δημόσιες παρουσιάζουν κάμψη. Πιο συγκεκριμένα ενώ το 1981 ήταν συνολικά, σε σταθερές τιμές του 1970, 6.169 εκατομμύρια δραχμές, το 1985 αυξήθηκαν ελαφρά. Ενώ το 1990 και 1995 παρουσίασαν σημαντική μείωση. (βλέπε πίνακα 2.4)

Πίνακας 2.4 : Ακαθάριστες επενδύσεις στη γεωργία (σταθερές τιμές 70)
(σε εκατομμύρια δρχ),

	Δημόσιες επενδύσεις	Ιδιωτικές επενδύσεις	Συνολικές επενδύσεις
	[1]	[2]	[1] + [2]
1980	2.057	4.112	6.169
1985	2.495	5.076	7.571
1990	1.485	3.488	4.973
1994	2.216	2.305	4.521

ΠΗΓΗ : Εθνικοί λογαριασμοί, διάφορα έτη, ΕΣΥΕ.

Ανάλογη πτώση παρατηρείται και στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του αγροτικού τομέα στην ίδια περίοδο, καθώς επίσης και στο γεωργικό εισόδημα. Ενώ το 1980 η προστιθέμενη αξία του αγροτικού τομέα ήταν 250.325 εκατ. δρχ., το 1985 παρουσίασε ελάχιστη αύξηση, ενώ το 1990 και το 1995 μειώθηκε αισθητά. (βλέπε πίνακα 2.5)

**Πίνακας 2.5 : Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία στη γεωργία
(σε σταθερές τιμές του 80) (σε εκατομμύρια δρχ)**

	Ακαθάριστη Προστιθέμενη Αξία	Γεωργικό εισόδημα
1980	250.325	241.692
1985	258.862	258.495
1990	200.013	208.314
1994	184.998	208.099

ΠΗΓΗ : Διεύθυνση Αγροτικής Πολιτικής, Υπουργείο Γεωργίας.

Την περίοδο 1981 - 1994, δηλαδή μετά την ένταξη της χώρας στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, η παραγωγικότητα του αγροτικού τομέα αυξανόταν με ρυθμό 2,5% ετησίως, οφειλόμενη σχεδόν αποκλειστικά στην μείωση του αριθμού των αγροτών. Ο χαμηλός ρυθμός αύξησης της παραγωγικότητας, ήταν αποτέλεσμα κυρίως της μείωσης των συνολικών επενδύσεων στη γεωργία με μέσο ετήσιο ρυθμό 3% την τελευταία 15ετία. Η παραγωγικότητα της Ελληνικής γεωργίας μόλις που ξεπερνά το 50% της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το αγροτικό εισόδημα ανά απασχολούμενο βρίσκεται περίπου στο 60% του αντίστοιχου κοινοτικού μέσου όρου (βλέπε : Μαραβέγιας Ν, Γούσιος Ι.).

2.1 Συμπεράσματα

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα παρουσιάζει μια αισθητή μείωση του αγροτικού τομέα σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας. Μετά το 1960 παρατηρήθηκε μείωση των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα και μια ελαφρά, όχι ισόποση, αύξηση της απασχόλησης του δευτερογενή τομέα. Το γεγονός αυτό σημαίνει ότι ο πρωτογενής τομέας τροφοδότησε με εργαζόμενους κατά ένα μέρος τον δευτερογενή τομέα, ενώ παράλληλα τροφοδότησε με εργατικό δυναμικό και τον τριτογενή τομέα, των υπηρεσιών.

Από πλευράς παραγωγής, παρατηρήθηκε πτώση του ποσοστού συμμετοχής του πρωτογενή τομέα στο ΑΕΠ, ενώ ταυτόχρονα αυξήθηκε το αντίστοιχο ποσοστό του δευτερογενή τομέα, από το 1960 και μετά.

Οι ακαθάριστες επενδύσεις στον αγροτικό τομέα, τόσο οι Ιδιωτικές, όσο και οι Δημόσιες, παρουσιάζουν κάμψη από το 1980 και μετά, γεγονός που επιτρέπει να χαρακτηριστεί η περίοδος αυτή ως περίοδος «αποεπένδυσης» για τον πρωτογενή τομέα.

Η προστιθέμενη αξία του αγροτικού τομέα, από το 1990 και μετά, παρουσιάζει αισθητή πτώση, γεγονός που οφείλεται κατά κύριο λόγο στην έλλειψη αγροτοβιομηχανιών.

Τέλος, το εμπορικό ισοζύγιο αγροτικών προϊόντων, από το 1990 και μετά παρουσιάζεται ελλειμματικό, ενώ το ποσοστό κάλυψης των εισαγωγών από εξαγωγές για το 1995 ήταν της τάξης του 80,1%.

3. Η εκβιομηχάνιση απαραίτητη για τη μεγέθυνση

Η εκβιομηχάνιση έχει θεωρηθεί από πολλούς ως η βασική στρατηγική για την επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης στις λιγότερο αναπτυγμένες ή στις αναπτυσσόμενες χώρες. Έχει υποστηριχθεί ότι ιδιαίτερη σημασία έχει όχι το αν θα συμβεί ή όχι η εκβιομηχάνιση, αλλά πότε και με ποιο τρόπο θα συμβεί, καθώς θεωρείται επιβεβλημένη η παρουσία της για την επίτευξη των τελικών αναπτυξιακών στόχων. Η εκβιομηχάνιση απαιτεί την επέκταση και χρήση νέας τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία, χρήση περισσότερο παραγωγικής εργασίας και εργατικού δυναμικού με ιδιαίτερες ικανότητες, καθώς επίσης και υψηλού επιπέδου επενδύσεις σε συνδυασμό με επενδύσεις υποδομής. (βλέπε James M. Cypher and James L. Dietz, (1997)).

Η διαρθρωτική αλλαγή που συνοδεύει την διαδικασία της εκβιομηχάνισης μεταβάλλει ανάμεσα σε άλλα και πολλές από τις πολιτιστικές, κοινωνικές και άλλες θεσμικές δομές που χαρακτηρίζουν κάθε κράτος. Μέσα από την εκβιομηχάνιση τα κράτη γίνονται περισσότερο ομογενή στον τομέα της κατανάλωσης σε όλα τα επίπεδα (εκπαίδευσης διασκέδασης κ.λ.π.).

Το γεγονός ότι η εκβιομηχάνιση επιφέρει αλλαγές οι οποίες αντιτίθενται σε παλιότερα πρότυπα και τρόπους ζωής, ιδιαίτερα στην ύπαιθρο, έχει σαν συνέπεια να υπάρχουν αντιδράσεις από ομάδες ατόμων οι οποίες απολάμβαναν πολλαπλά οφέλη από το προϋπάρχον status quo, αισθανόμενοι απειλή από μια ενδεχόμενη «νέα τάξη πραγμάτων». (βλέπε James M. Cypher and James L. Dietz, (1997)).

Πολλά επιχειρήματα έχουν αναπτυχθεί για να υποστηρίξουν την αναγκαιότητα της στρατηγικής της εκβιομηχάνισης. Μερικά από αυτά παρατίθενται στη συνέχεια.

Έχει παρατηρηθεί ότι οι περισσότερο αναπτυγμένες χώρες είναι κατά τη συντριπτική τους πλειοψηφία περισσότερο βιομηχανοποιημένες από τις οικονομικά φτωχές χώρες. Παράλληλα, κοινή άποψη σε πολλούς κύκλους

οικονομολόγων, αποτελεί το γεγονός ότι υπάρχει στενή σχέση ανάμεσα στο ρυθμό μεγέθυνσης της μεταποίησης και στο ρυθμό αύξησης του ακαθάριστου εθνικού προϊόντος σε διαφορετικές περιφέρειες κατά το πρόσφατο παρελθόν (βλέπε πίνακα 3.1).

Πίνακας 3.1 : Μέσος ετήσιος ρυθμός μεγέθυνσης (%)

	GDP		Manufacturing	
	1970 - 80	1980 - 93	1970 - 80	1980 - 93
Χώρες κάτω από την Αφρική	3,8	1,7	3,5	0,9
Ανατολική Ασία & Ειρηνικός	6,9	7,8	11,3	10,6
Νότια Ασία	3,5	5,2	4,6	6,3
Κεντροανατολική Αφρική	5,2	2,2	-	3,5
Λατ. Αμερική & Καραϊβική	5,4	1,9	6,2	0,8
Υπερχρεωμένες Χώρες	5,8	1,5	8,2	0,5
Κίνα και Ινδία	4,3	7,5	7,6	9,9

Πηγή : World Bank (1993)

Από τον πίνακα διακρίνεται ότι η δραματική μείωση στο ρυθμό μεγέθυνσης στην μεταποίηση στη δεκαετία του 1980, για τις χώρες της Λατινικής Αμερικής και Καραϊβικής, καθώς και για τις Υπερχρεωμένες χώρες, φαίνεται ότι είναι συνδεδεμένη με την μείωση του ρυθμού μεγέθυνσης του Ακαθάριστου Εθνικού προϊόντος για αυτές τις περιφέρειες. Αντίθετα, για την Ινδία και την Κίνα, η επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της μεταποίησης την δεκαετία του 1980 οδήγησε σε αύξηση του ρυθμού μεγέθυνσης του Εθνικού Προϊόντος (βλέπε James M. Cypher and James L. Dietz, (1997)).

Η εκβιομηχάνιση θεωρείται πολλές φορές σαν ο μόνος τρόπος για να λυθούν τα προβλήματα της ανεργίας και της υποαπασχόλησης στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, πολλές από τις οποίες υποφέρουν από τέτοιου είδους προβλήματα. Η Άποψη αυτή στηρίζεται στη θεωρία που αναπτύχθηκε από τον Arthur Lewis σχετικά με το πλεόνασμα της εργασίας στον αγροτικό τομέα και

την απορρόφησή του από τον μοντέρνο τομέα της βιομηχανίας (βλέπε : Subrata Ghatak, (1996)).

Η φύση του εμπορίου στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, οδηγεί αυτές στην επιλογή της εκβιομηχάνισης ως μια οδό προς την επίλυση προβλημάτων όπως η αστάθεια των εσόδων από τις εξαγωγές, η οποία προέρχεται, κατά κύριο λόγο, από τον πρωτογενή τομέα της οικονομίας, του οποίου η συμμετοχή ανέρχεται στο 70 - 80% της αξίας των εξαγωγών στα πρώτα στάδια της ανάπτυξης. Αυτό συμβαίνει διότι τόσο η ζήτηση, όσο και η προσφορά για προϊόντα του πρωτογενή τομέα στη διεθνή αγορά είναι συνήθως ανελαστική τόσο ως προς την τιμή όσο και ως προς το εισόδημα (βλέπε Παλάσκας Θ. «Ειδικά θέματα Οικονομικής Ανάπτυξης» (1996)). Ταυτόχρονα, οι αναπτυσσόμενες χώρες παρουσιάζουν ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών.

Πιστεύεται (βλέπε James M. Cypher and James L. Dietz, (1997) ότι η εκβιομηχάνιση από μόνη της μπορεί να αλλάξει την παρούσα οικονομική και κοινωνική διάρθρωση σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Οι θετικές εξωτερικές επιδράσεις (εξωτερικότητες) που απορρέουν από την εκβιομηχάνιση είναι απαραίτητες προϋποθέσεις για την επίτευξη υψηλών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης. Η θεωρία της «Μεγάλης ώθησης» (Big - Push) η οποία καθιερώθηκε από τον Rosenstein - Rodan έχει δώσει έμφαση στην ανάγκη για εκβιομηχάνιση και τις επιπτώσεις της στην ενδυνάμωση των θετικών εξωτερικών επιδράσεων.

Πιο συγκεκριμένα, ο Rosenstein - Rodan αναφέρθηκε σε «κρυμμένο δυναμικό» που υπάρχει στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες. Μια «μεγάλη ώθηση» στις επενδύσεις της βιομηχανίας μεγάλης κλίμακας θα προκαλούσε αλυσιδωτές αντιδράσεις και επενδύσεις σε πολλούς συμπληρωματικούς κλάδους. Η αρχική ώθηση, στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, υποστήριξε, ότι θα έπρεπε να δοθεί από το κράτος, το οποίο θα εξασφάλιζε την αποτελεσματικότητα στη βιομηχανική διάρθρωση, καθώς και την απαραίτητη υποδομή. Ως παράδειγμα ανέφερε την περίπτωση της μεγάλης κλίμακας επενδύσεις στον κλάδο ατσαλιού οι οποίες θα οδηγούσαν σε εκτεταμένη

προσπάθεια για έρευνα στον κλάδο της μεταλλουργίας. Αυτό με τη σειρά του θα είχε θετικές εξωτερικές επιδράσεις σε εταιρίες που χρησιμοποιούν μεταλλικά προϊόντα. Ενδεχόμενα, μέσα από την εργαστηριακή έρευνα θα προέκυπταν νέα προϊόντα από κράματα μετάλλου μεγαλύτερη αντοχής, με αποτέλεσμα οι μηχανές που κατασκευάζονται από αυτά να είναι περισσότερο ανθεκτικές, εξωτερική επίδραση που θα ευνοούσε κάποιο άλλο κλάδο, που θα χρησιμοποιούσε αυτές τις μηχανές. Ταυτόχρονα, θα μειωνόταν το κόστος παραγωγής άλλου κλάδου (π.χ. σιδηροδρόμων) με συνέπεια να ευνοούνται οι χρήστες του (π.χ. οι γεωργοί που τώρα θα αντιμετώπιζαν χαμηλότερο μεταφορικό κόστος για τα προϊόντα τους).

Με την διαδικασία αυτή διακρίνεται η έννοια των θετικών εξωτερικών επιδράσεων μέσα από την διαδικασία της «μεγάλης ώθησης», εξωτερικές επιδράσεις δεν περιορίζονται αποκλειστικά στον τομέα της βιομηχανίας αλλά διαχέονται και στον τομέα της γεωργίας.

Δεδομένου του χαμηλού επιπέδου παραγωγικότητας στις περισσότερες αναπτυσσόμενες χώρες, ιδιαίτερα στην γεωργία, η εκβιομηχάνιση υποστηρίζεται ότι θα βελτιώσει την παραγωγικότητα μέσα από την βελτίωση της αποτελεσματικότητας (βλέπε : Subrata Ghatak, (1996)).

Έχοντας αυτά κατά νου και σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η Ελλάδα εντάσσεται στην κατηγορία των λιγότερο αναπτυγμένων ή αναπτυσσόμενων χωρών, επιχειρείται στη συνέχεια μια ανάλυση της Ελληνικής Βιομηχανίας. Η ανάλυση αυτή περιλαμβάνει την παράθεση κάποιων από τα βασικότερα οικονομικά μεγέθη της ελληνικής βιομηχανίας, έτσι ώστε να παρουσιαστεί μια γενική και συνολική εικόνα της εξέλιξής της (της ελληνικής βιομηχανίας) κατά τα τελευταία χρόνια, τόσο στο σύνολό της όσο και σε κάθε κλάδο της χωριστά.

4. Απασχόληση στη βιομηχανία

Ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες, ο οποίος ερμηνεύει την εξέλιξη της ελληνικής βιομηχανίας είναι η απασχόληση. Όπως αναλύθηκε στην ενότητα 2, παρατηρήθηκε διαχρονικά μια πτώση της απασχόλησης του πρωτογενή τομέα στο σύνολο της απασχόλησης. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιαστεί η εξέλιξη της απασχόλησης της βιομηχανίας, τόσο στο σύνολό της, όσο και σε κάθε βιομηχανικό κλάδο χωριστά. Με αυτό τον τρόπο, θα μπορέσουν να βγουν χρήσιμα συμπεράσματα σχετικά με τους βιομηχανικούς κλάδους που απασχολούν το μεγαλύτερο τμήμα των εργαζομένων, και να γίνει ένας διαχωρισμός των κλάδων εκείνων που είναι εντάσεως εργασίας.

Παράλληλα, εξετάζεται το μορφωτικό επίπεδο των εργαζομένων σε κάθε κλάδο της βιομηχανίας, έτσι ώστε να διαφανούν οι κλάδοι που απαιτούν ιδιαίτερη εξειδίκευση και υψηλού επιπέδου ικανότητες των απασχολουμένων. Ενδιαφέρον παρουσιάζει και η εξέταση της παραγωγικότητας της εργασίας κατά βιομηχανικό κλάδο, δίνοντας την δυνατότητα να επισημανθούν οι διαχρονικές αυξομειώσεις της και να διακριθούν οι δυναμικοί κλάδοι στον τομέα αυτό.

Κατά μέσο όρο στη βιομηχανία την περίοδο 1983 - 1992 απασχολήθηκαν 679.591 εργαζόμενοι (Ερευνα Εργατικού Δυναμικού). (πίνακας 4.1). Ταυτόχρονα από το 1983 ως το 1992 παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση του αριθμού των απασχολουμένων σε όλους σχεδόν του κλάδους με μικρές εξαιρέσεις.

Στον πίνακα 4.2 εμφανίζεται η μέση ετήσια απασχόληση για κάθε κλάδο της ελληνικής βιομηχανίας για την περίοδο 1980 - 1991 όπως αυτή παρουσιάζεται στην Στατιστική Επετηρίδα. Αντίστοιχα, στον πίνακα 4.3 εμφανίζονται τα αντίστοιχα ποσοστά για κάθε κλάδο στο σύνολο της βιομηχανίας. Κατά μέσο όρο τη συγκεκριμένη περίοδο το 15,9%, των εργαζομένων στη βιομηχανία απασχολήθηκε στον κλάδο των υφαντικών ειδών, το 13,3% στον κλάδο Ειδών διατροφής, το 12,5% στον κλάδο Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης και το 8,2% στον κλάδο Μεταφορικών μέσων. Στο Διάγραμμα 4.1 απεικονίζεται παραστατικά η διαχρονική εξέλιξη της μέσης ετήσιας απασχόλησης αυτών των κυριότερων κλάδων, καθώς και του συνόλου της απασχόλησης.

Εξαιρετικά χρήσιμη αποδείχθηκε και η επισκόπηση του επιπέδου εκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού σε κάθε κλάδο παραγωγής στον τομέα της μεταποίησης. Τα στοιχεία που παρουσιάζονται στον πίνακα 4.4 προέρχονται από την ετήσια έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ και αναφέρονται στο 1992. Στο σύνολο των απασχολουμένων στη βιομηχανία (βλέπε πίνακα 4.5) το 47% των εργαζομένων είχαν απολυτήριο δημοτικού, 21,9% απολυτήριο Λυκείου, 18% απολυτήριο Γυμνασίου, 4,6% πτυχίο ΤΕΙ και 4,5% πτυχίο ΑΕΙ.

Από τον πίνακα 4.6 προκύπτει ότι στους κλάδους Εκτυπώσεων και εκδόσεων και Χημικής βιομηχανίας απασχολήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων με το υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης (Διδακτορικό και μεταπτυχιακό). Το υψηλό αυτό ποσοστό οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στις ιδιαιτερότητες που παρουσιάζουν αυτοί οι κλάδοι και στις ανάγκες για προσωπικό υψηλής μορφωτικής κατάρτισης. Ταυτόχρονα, υψηλό ποσοστό απασχολουμένων με πτυχίο ανωτάτων σχολών παρατηρήθηκε και στον κλάδο κατασκευής μεταφορικών μέσων. Στους κλάδους Ειδών διατροφής, και Ειδών υπόδησης και ενδυμασίας, παρατηρήθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολουμένων στη βιομηχανία οι οποίοι είχαν απολυτήριο Λυκείου ή Γυμνασίου ή Δημοτικού. Πιο συγκεκριμένα, οι κλάδοι εντάσεως εργασίας,

απασχολούσαν, κατά κύριο λόγο, εργαζομένους με σχετικά χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο από τους υπόλοιπους κλάδους.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι δείκτες παραγωγικότητας της εργασίας τόσο για σύνολο της βιομηχανίας, όσο και για κάθε κλάδο χωριστά. Στον πίνακα 4.7 παρουσιάζονται οι δείκτες παραγωγικότητας της εργασίας (Βιομηχανική παραγωγή / Σύνολο ωρών εργασίας).

Τους ψηλούς ρυθμούς μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας της περιόδου 1961 - 1970 διαδέχθηκαν οι θετικοί αλλά σημαντικά χαμηλότεροι ρυθμοί της επόμενης δεκαετίας. Πιο συγκεκριμένα, ο ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας από 66,2% που ήταν την δεκαετία του 1960 έγινε 41,3% την επόμενη δεκαετία. Σημαντικότερη αύξηση τη δεκαετία αυτή παρουσίασε ο κλάδος καπνού, ο κλάδος από μη μεταλλικά ορυκτά και ο κλάδος ηλεκτρικών ειδών. Παράλληλα, ο αριθμός των κλάδων με αρνητική μεταβολή στην παραγωγικότητα της εργασίας περιορίστηκε στους τέσσερις, έναντι οκτώ που ήταν την προηγούμενη δεκαετία. Η περίοδος 1980 - 1992 χαρακτηρίζεται από χαμηλούς ρυθμούς μεταβολής της παραγωγικότητας του μεταποιητικού τομέα. Πιο συγκεκριμένα, ο ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας μειώθηκε στο 17,4% για το σύνολο της βιομηχανίας και κυμάνθηκε από 3,9% στον κλάδο μεταλλικών προϊόντων ως 70,9% στον κλάδο ποτών. Ταυτόχρονα, πέντε κλάδοι παρουσίασαν αρνητική εξέλιξη στο συγκεκριμένο μέγεθος. Αυτοί είναι ο κλάδος Καπνού, ο κλάδος Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης, ο κλάδος Επίπλων, ο κλάδος Εκτυπώσεων και εκδόσεων, ο κλάδος Ελαστικού και πλαστικών και ο κλάδος Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά.

Αξιοσημείωτο στοιχείο είναι η δραματική πτώση του ρυθμού μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας στους κλάδους Ειδών διατροφής, Υφαντικών ειδών, Χημικών προϊόντων, και Ηλεκτρικών ειδών.

4.1 Συμπεράσματα

Ανάμεσα στις χρονιές 1983 - 1992 παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση των απασχολουμένων στη βιομηχανία που ήταν της τάξης του 3,37%. Το μεγαλύτερο ποσοστό εργαζομένων στο σύνολο της βιομηχανίας, κατά μέσο όρο για την περίοδο αυτή, απασχολήθηκε στους κλάδους : Υφαντικών ειδών, Ειδών διατροφής, και Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης. Πρόκειται δηλαδή για τους παραδοσιακούς κλάδους στους οποίους στηρίζεται κατά το μεγαλύτερο τμήμα της η ελληνική βιομηχανία.

Το μεγαλύτερο μέρος των εργαζομένων στη βιομηχανία είναι απόφοιτοι Δημοτικού, γεγονός που υποστηρίζει την άποψη της έντασης ανειδίκευτης εργασίας που απαιτεί η ελληνική βιομηχανία. Το περισσότερο εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό απασχολείται στους κλάδους Εκτυπώσεων και εκδόσεων, και Χημικής βιομηχανίας. Οι παραδοσιακοί κλάδοι που προαναφέρθηκαν απασχολούν εργαζόμενους με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Τέλος ο ρυθμός μεταβολής της παραγωγικότητας της εργασίας κατά την εξεταζόμενη περίοδο είναι θετικός αλλά σχετικά μικρότερος από εκείνον της προηγούμενης δεκαετίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
4ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.1 : Απασχολούμενοι κατά κλάδο βιομηχανικής δραστηριότητας

	1983	1992	M.O
Ειδών διατροφής	77.762	84.407	81.085
Ποτών	12.580	11.995	12.288
Καπνοβιομηχανία	7.736	10.895	9.316
Υφαντική βιομηχανία	62.059	42.052	52.056
Ειδών υπόδησης και ενδυμασίας	110.863	136.331	123.597
Ξύλου και φελού	35.350	30.349	32.850
Ειδών επιπλώσεως	37.131	35.907	36.519
Χάρτου	9.281	8.922	9.102
Εκτυπώσεις και Εκδόσεις	21.090	28.817	24.954
Δέρματος και γουναρικών	15.473	9.579	12.526
Προϊόντων ελαστικού και πλαστικών	16.748	19.966	18.357
Χημική βιομηχανία	24.418	25.015	24.717
Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα	8.206	9.506	8.856
Προϊόντα από ορυκτά μέταλλα	30.069	30.790	30.430
Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	15.405	12.800	14.103
Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο	51.762	45.859	48.811
Κατασκευή μηχανών και συσκευών	16.145	15.944	16.045
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	27.244	28.818	28.031
Κατασκευή μεταφορικών μέσων	75.713	83.235	79.474
Λοιπές βιομηχανίες	13.284	19.676	16.480
Σύνολο	668.319	690.863	679.591

Πηγή : Έρευνα εργατικού δυναμικού 1983, 1992

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.2 : Απασχολούμενοι στους κλάδους βιομηχανίας (Απασχολούμενοι = Μισθωτοί + Ημερομίσθιοι + Επιχειρηματίες και μη αμοιβόμενα μέλη οικογένειας αυτών)													
Κωδ.	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	M.O
20 Ειδών διατροφής	47.409	47.854	46.855	46.330	47.152	48.440	47.400	48.626	48.749	50.542	49.618	47.861	48.070
21 Ποτών	10.885	10.958	10.773	10.712	11.110	11.377	10.933	10.383	10.509	10.635	10.323	10.051	10.721
22 Καπνού	8.393	8.441	8.380	9.137	9.248	8.559	8.903	7.725	8.329	8.769	9.303	9.481	8.722
23 Υφαντικών ειδών	65.430	65.362	63.327	60.696	59.305	58.144	58.436	58.112	56.116	54.400	48.273	43.016	57.551
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	45.308	45.891	44.004	42.087	42.893	42.955	42.586	47.635	48.108	48.171	48.129	45.139	45.242
25 Ξύλου και φελλού	9.585	9.114	8.357	8.162	7.621	7.141	7.283	6.965	6.867	6.924	7.413	7.054	7.707
26 Επίπλων	7.673	7.610	7.541	7.366	6.964	6.671	6.364	7.334	7.336	7.866	7.952	7.615	7.358
27 Χάρτιου	8.518	8.649	8.509	8.145	8.802	8.486	8.439	9.010	8.848	9.246	9.140	8.222	8.668
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	10.014	9.735	9.428	9.154	9.458	9.570	9.492	9.338	9.797	9.635	10.109	10.112	9.654
29 Δέρματος	4.723	4.877	4.678	4.645	4.549	4.351	4.348	4.254	4.090	4.149	3.378	3.624	4.306
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	15.111	14.450	13.939	13.334	12.258	11.986	11.480	11.732	11.323	11.452	12.041	11.259	12.530
31 Χημικών προϊόντων	21.142	21.195	22.021	21.631	21.878	22.064	20.845	21.272	21.757	22.494	22.501	22.157	21.746
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	4.282	4.430	4.584	4.660	4.808	4.583	4.643	4.792	4.884	5.461	5.745	5.143	4.835
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	24.365	24.941	24.806	23.994	24.581	23.767	23.009	23.960	24.167	23.511	23.705	22.441	23.937
34 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών προϊόντων	10.922	9.955	9.711	10.209	10.614	10.873	10.545	9.801	9.687	9.557	9.542	9.136	10.046
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	25.521	25.911	24.520	24.187	23.216	22.561	22.769	20.509	19.777	19.291	20.539	18.360	22.263
35 Προϊόντων από μέταλλο	9.491	9.311	9.038	8.429	8.146	8.057	7.650	9.576	9.703	9.467	8.760	7.903	8.794
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	18.031	18.190	17.189	16.363	15.957	15.744	15.044	14.751	14.645	14.048	14.546	13.356	15.655
37 Ηλεκτρικών ειδών	33.121	34.840	30.416	28.607	29.274	29.216	27.723	29.047	29.000	29.313	29.011	28.589	29.846
38 Μεταφορικών μέσων	3.668	3.493	3.687	3.434	3.652	3.674	3.293	3.472	3.550	3.832	3.359	3.103	3.518
39 Λοιπών ειδών	383.592	385.207	371.763	361.282	361.486	358.219	351.185	358.294	357.242	358.763	353.387	333.622	361.170
Σύνολο													

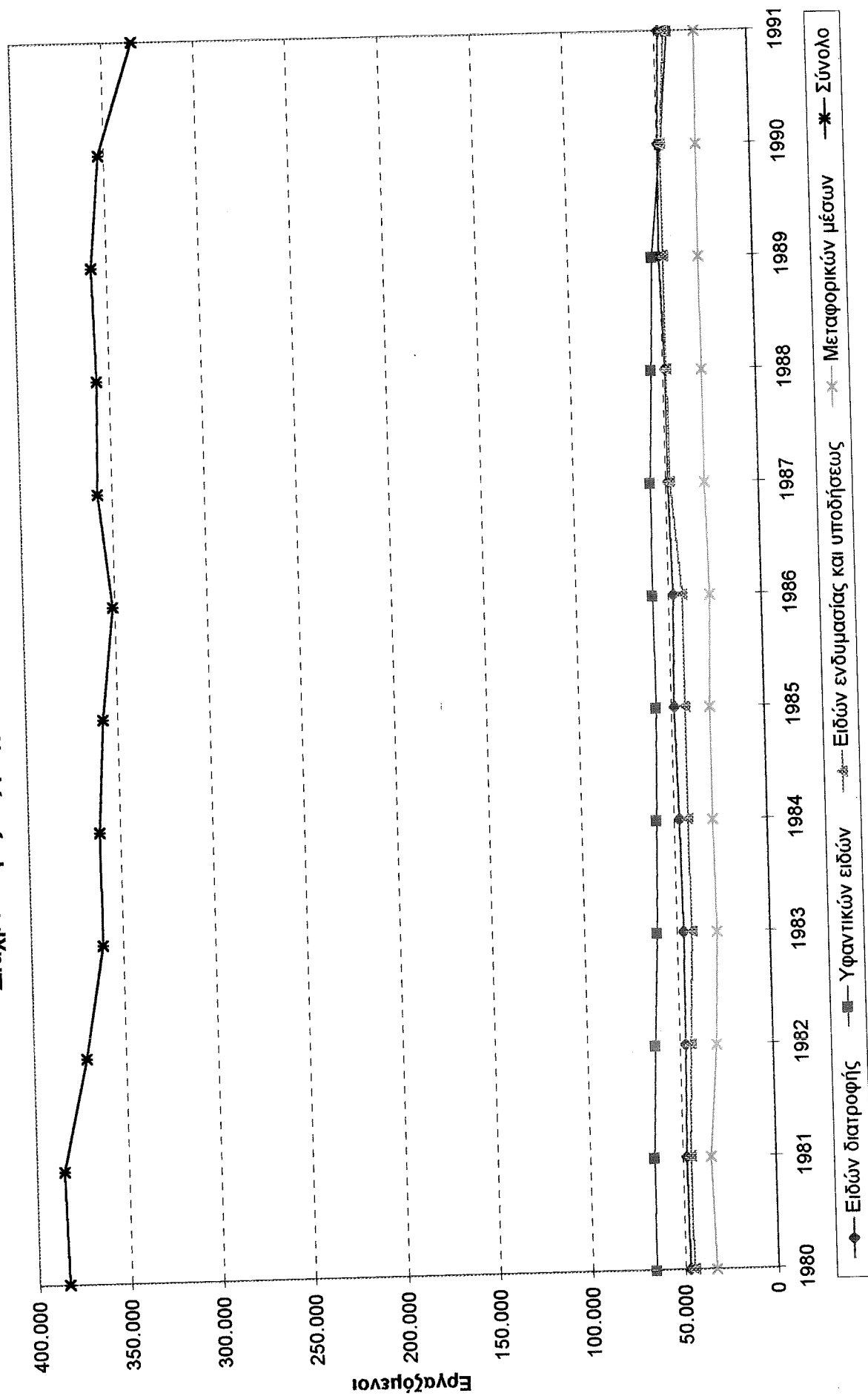
Πηγή : Στατιστική Επιτηρίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.3 : Ποσοστιαία συμμετοχή των απασχολούμενων στους κλάδους βιομηχανίας στο σύνολο της βιομηχανίας

Κωδ.	Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	M.O
20	Ειδών διατροφής	12,36	12,42	12,60	12,82	13,04	13,52	13,50	13,57	13,65	14,09	14,04	14,35	13,31
21	Ποτών	2,84	2,84	2,90	2,96	3,07	3,18	3,11	2,90	2,94	2,96	2,92	3,01	2,97
22	Καπνού	2,19	2,19	2,25	2,53	2,56	2,39	2,54	2,16	2,33	2,44	2,63	2,84	2,42
23	Υφαντικών ειδών	17,06	16,97	17,03	16,80	16,41	16,23	16,64	16,22	15,71	15,16	13,66	12,89	15,93
24	Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	11,81	11,91	11,84	11,65	11,87	11,99	12,13	13,29	13,47	13,43	13,62	13,53	12,53
25	Ξύλου και φελλού	2,50	2,37	2,25	2,26	2,11	1,99	2,07	1,94	1,92	1,93	2,10	2,11	2,13
26	Επίπλων	2,00	1,98	2,03	2,04	1,93	1,86	1,81	2,05	2,05	2,19	2,25	2,28	2,04
27	Χάρτου	2,22	2,25	2,29	2,25	2,43	2,37	2,40	2,51	2,48	2,58	2,59	2,46	2,40
28	Εκτυπώσεων και εκδόσεων	2,61	2,53	2,54	2,53	2,62	2,67	2,70	2,61	2,74	2,69	2,86	3,03	2,67
29	Δέρματος	1,23	1,27	1,26	1,29	1,26	1,21	1,24	1,19	1,14	1,16	0,96	1,09	1,19
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	3,94	3,75	3,75	3,69	3,39	3,35	3,27	3,27	3,17	3,19	3,41	3,37	3,47
31	Χημικών προϊόντων	5,51	5,50	5,92	5,99	6,05	6,16	5,94	5,94	6,09	6,27	6,37	6,64	6,02
32	Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	1,12	1,15	1,23	1,29	1,33	1,28	1,32	1,34	1,37	1,52	1,63	1,54	1,34
33	Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	6,35	6,47	6,67	6,64	6,80	6,63	6,55	6,69	6,76	6,55	6,71	6,73	6,63
34	Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	2,85	2,58	2,61	2,83	2,94	3,04	3,00	2,74	2,71	2,66	2,70	2,74	2,78
35	Προϊόντων από μέταλλο	6,65	6,73	6,60	6,69	6,42	6,30	6,48	5,72	5,54	5,38	5,81	5,50	6,16
36	Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	2,47	2,42	2,43	2,33	2,25	2,25	2,18	2,67	2,72	2,64	2,48	2,37	2,43
37	Ηλεκτρικών ειδών	4,70	4,72	4,62	4,53	4,41	4,40	4,28	4,12	4,10	3,92	4,12	4,00	4,33
38	Μεταφορικών μέσων	8,63	9,04	8,18	7,92	8,10	8,16	7,89	8,11	8,12	8,17	8,21	8,57	8,26
39	Λοιπών ειδών	0,96	0,91	0,99	0,95	1,01	1,03	0,94	0,97	0,99	1,07	0,95	0,93	0,97
		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : Στατιστική Επιτερίδα

Διάγραμμα 4.1
 Διαχρονική εξέλιξη της Μέσης Ετήσιας Απασχόλησης



ΠΙΝΑΚΑΣ 4.4 : Εκπαιδευτικό επίπεδο απασχολουμένων κατά κλάδο βιομηχανικής δραστηριότητας (1992)

	Διδακτορικό Μεταπτυχιακό	Πτυχίο Ανωτάτων Σχολίων	φοίτηση ΑΕΙ	φοίτηση ΤΕΙ	Πτυχίο ΤΕΙ	Απολυτήριο Λυκείου	Απολυτήριο Γυμνασίου	Απολυτήριο Δημοτικού	Μερικές τάξεις Δημοτικού	Καθόλου σχολείο	ΣΥΝ
Ειδών διατροφής	73	2.706	73	146	3.511	21.431	12.727	40.156	3.072	512	84.407
Ποτών		804			658	3.365	1.901	4.682	512	73	11.995
Καπνοβιομηχανία		365			584	1.829	1.096	5.705	732	584	10.895
Υφαντική βιομηχανία		1.828			1.096	9.654	5.192	21.504	2.413	365	42.052
Ειδών υποδήσης και ενδυμασίας	73	2.632	219	73	2.194	27.135	21.431	78.040	4.169	365	136.331
Ξύλου και φελαού	73	219	73		219	4.460	4.461	19.675	950	292	30.349
Ειδών επιπλώσεως		584			657	5.777	5.119	22.528	950	146	35.907
Χάρτου		292			805	1.829	2.560	3.071	365		8.922
Εκτυπώσεις και Εκδόσεις	292	3.146	146	146	2.633	11.629	4.461	5.999	292	73	28.817
Δέρματος και γουναρικών		438	73		146	2.121	511	6.217	73		9.579
Προϊόντων ελαστικού και πλαστικών		1.316	146		731	5.413	2.779	9.070	438	73	19.966
Χημική βιομηχανία	292	4.828	146		2.488	8.485	2.852	5.632	146	146	25.015
Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα	73	1.317	73		1.608	2.340	1.389	2.487	73	146	9.506
Παράγοντα από ορυκτά μέταλλα	73	2.048			1.462	6.143	5.487	13.896	1.243	438	30.790
Προϊόντα από ορυκτά μέταλλα	73	1.097			292	2.853	1.976	6.071	365	73	12.800
Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	73	1.390	292		1.829	7.827	9.436	23.476	1.316	293	45.859
Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο		438	73		658	3.072	3.950	7.461	292		15.944
Κατασκευή μηχανών και συσκευών	73	1.535		73	3.729	6.876	8.852	7.095	293	292	28.818
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	73	3.292	146		4.755	12.580	24.941	35.766	1.244	365	83.235
Κατασκευή μεταφορικών μέσων		658			1.902	6.657	3.803	6.437	73	146	19.676
Λοιπές βιομηχανίες	1.168	30.933	1.460	584	31.957	151.476	124.924	324.968	19.011	4.382	690.863
Σύνολο											

Πηγή : Έρευνα εργατικού δυναμικού

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.5 : Ποσοστό κάθε επιπέδου εκπαίδευσης στο σύνολο κάθε κλάδου (1992)

	Διδακτορικό Μεταπτυχιακό	Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών	Φοίτηση ΑΕΙ	Φοίτηση ΤΕΙ	Πτυχίο ΤΕΙ	Απολυτήριο Λυκείου	Απολυτήριο Γυμνασίου	Απολυτήριο Δημοτικού	Μερικές τάξεις Δημοτικού	Καθόλου σχολείο	ΣΥΝ
Ειδών διατροφής	0,1	3,2	0,1	0,2	4,2	25,4	15,1	47,6	3,6	0,6	100,0
Ποτών		6,7			5,5	28,1	15,8	39,0	4,3	0,6	100,0
Καπνοβιομηχανία		3,4			5,4	16,8	10,1	52,4	6,7	5,4	100,0
Υφαντική βιομηχανία		4,3			2,6	23,0	12,3	51,1	5,7	0,9	100,0
Ειδών υποδήσης και ενδυμασίας	0,1	1,9	0,2	0,1	1,6	19,9	15,7	57,2	3,1	0,3	100,0
Ξύλου και φελού	0,2	0,7	0,2		0,7	14,7	14,7	64,8	3,1	1,0	100,0
Ειδών επιπλώσεως		1,6		0,2	1,8	16,1	14,3	62,7	2,6	0,4	100,0
Χάρτου		3,3			9,0	20,5	28,7	34,4	4,1		100,0
Εκτιπώσεις και Εκδόσεις	1,0	10,9	0,5	0,5	9,1	40,4	15,5	20,8	1,0	0,3	100,0
Εκτιπώσεις και γουναρικών		4,6	0,8		1,5	22,1	5,3	64,9	0,8		100,0
Δέρματος και γουναρικών		6,6	0,7		3,7	27,1	13,9	45,4	2,2	0,4	100,0
Προϊόντων ελαστικού και πλαστικών		19,3	0,6		9,9	33,9	11,4	22,5	0,6	0,6	100,0
Χημική βιομηχανία	1,2	13,9	0,8		16,9	24,6	14,6	26,2	0,8	1,5	100,0
Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα	0,8	13,9	0,8		4,7	20,0	17,8	45,1	4,0	1,4	100,0
Προϊόντα από ορυκτά μέταλλα	0,2	6,7			2,3	22,3	15,4	47,4	2,9	0,6	100,0
Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες	0,6	8,6			4,0	17,1	20,6	51,2	2,9	0,6	100,0
Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο		3,0	0,6		4,1	19,3	24,8	46,8	1,8		100,0
Κατασκευή μηχανών και συσκευών		2,7	0,5		12,9	23,9	30,7	24,6	1,0	1,0	100,0
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	0,3	5,3		0,3	5,7	15,1	30,0	43,0	1,5	0,4	100,0
Κατασκευή μεταφορικών μέσων	0,1	4,0	0,2	0,1	9,7	33,8	19,3	32,7	0,4	0,7	100,0
Λοιπές βιομηχανίες		3,3			4,6	21,9	18,1	47,0	2,8	0,6	100,0
Σύνολο	0,2	4,5	0,2	0,1	4,6	21,9	18,1	47,0	2,8	0,6	100,0

Πηγή : επεξεργασμένα στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (1992)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.6 : Ποσοστό κάθε επιπέδου εκπαίδευσης στο σύνολο της βιομηχανίας (1992)

	Διδακτορικό Μεταπτυχιακό	Πτυχίο Ανωτάτων Σχολών	Φοίτηση ΑΕΙ	Φοίτηση ΤΕΙ	Πτυχίο ΤΕΙ	Απολυτήριο Λυκείου	Απολυτήριο Γυμνασίου	Απολυτήριο Δημοτικού	Μερικές τάξεις Δημοτικού	Καθόλου σχολείο	ΣΥΝ
Ειδών διατροφής	6,3	8,7	5,0	25,0	11,0	14,1	10,2	12,4	16,2	11,7	12,2
Ποτών		2,6			2,1	2,2	1,5	1,4	2,7	1,7	1,7
Καπνοβιομηχανία		1,2			1,8	1,2	0,9	1,8	3,9	13,3	1,6
Υφαντική βιομηχανία		5,9			3,4	6,4	4,2	6,6	12,7	8,3	6,1
Ειδών υπόδησης και ενδυμασίας	6,3	8,5	15,0	12,5	6,9	17,9	17,2	24,0	21,9	8,3	19,7
Ξύλου και φελού	6,3	0,7	5,0	12,5	2,1	3,8	4,1	6,1	5,0	6,7	4,4
Ειδών επιπλώσεως		1,9			2,5	1,2	2,0	0,9	1,9		1,3
Χάρτου		0,9			8,2	7,7	3,6	1,8	1,5	1,7	4,2
Εκτυπώσεις και Εκδόσεις	25,0	10,2	10,0	25,0	0,5	1,4	0,4	1,9	0,4		1,4
Εκτυπώσεις και γουναρικών		1,4	5,0		2,3	3,6	2,2	2,8	2,3	1,7	2,9
Δέρματος και γουναρικών		4,3	10,0		7,8	5,6	2,3	1,7	0,8	3,3	3,6
Προϊόντων ελαστικού και πλαστικών	25,0	15,6	10,0		5,0	1,5	1,1	0,8	0,4	3,3	1,4
Χημική βιομηχανία	6,3	4,3	5,0		4,6	4,1	4,4	4,3	6,5	10,0	4,5
Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα	6,3	6,6			0,9	1,9	1,6	1,9	1,9	1,7	1,9
Προϊόντα από ορυκτά μέταλλα	6,3	3,5			5,7	5,2	7,6	7,2	6,9	6,7	6,6
Βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες		4,5	20,0		2,1	2,0	3,2	2,3	1,5		2,3
Κατασκευή τελικών προϊόντων από μέταλλο		1,4	5,0		11,7	4,5	7,1	2,2	1,5	6,7	4,2
Κατασκευή μηχανών και συσκευών	6,3	5,0		12,5	14,9	8,3	20,0	11,0	6,5	8,3	12,0
Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών και συσκευών	6,3	10,6	10,0	12,5	6,0	4,4	3,0	2,0	0,4	3,3	2,8
Κατασκευή μεταφορικών μέσων		2,1									
Λοιπές βιομηχανίες	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Σύνολο											

Πηγή : επεξεργασμένα στοιχεία Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (1992)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.7 : Δείκτες παραγωγικότητας της εργασίας (Βιομηχανική παραγωγή / Σύνολο ωρών εργασίας) : 1961 = 100

Κωδ.	1961	1970	1980	1985	1992	61-70	70-80	80-85	85-92	80-92
20 Ειδών διατροφής	100	84,5	113,2	134,7	135,7	-15,5	34,0	19,0	0,7	19,9
21 Ποτών	100	102,8	159,3	195,6	272,3	2,8	55,0	22,8	39,2	70,9
22 Καπνού	100	330,8	693,9	810,9	619,8	230,8	109,8	16,9	-23,6	-10,7
23 Υφαντικών ειδών	100	167,3	272,3	309,8	356,5	67,3	62,8	13,8	15,1	30,9
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδημάτων	100	78,3	63,7	58,8	43,3	-21,7	-18,6	-7,7	-26,4	-32,0
25 Ξύλου και φελλού	100	99,9	147,9	136,1	154,2	-0,1	48,0	-8,0	13,3	4,3
26 Επιπλυν	100	58,7	51,4	53,4	38,7	-41,3	-12,4	3,9	-27,5	-24,7
27 Χάρτου	100	163,1	271,3	380,5	458,4	63,1	66,3	40,3	20,5	69,0
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	100	86	91,8	118,8	76,1	-14	6,7	29,4	-35,9	-17,1
29 Δέρματος	100	86	59,9	55,2	59,4	-14	-30,3	-7,8	7,6	-0,8
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	100	164	183,7	294,2	295,6	64	12,0	60,2	0,5	60,9
31 Χημικών προϊόντων	100	412,4	638,7	772,9	811,1	312,4	54,9	21,0	4,9	27,0
32 Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακος	100	179,9	272,3	249,1	307,8	79,9	51,4	-8,5	23,6	13,0
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	100	175,4	345,2	335,8	330,0	75,4	96,8	-2,7	-1,7	-4,4
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	100	384,1	493,8	500,2	633,2	284,1	28,6	1,3	26,6	28,2
35 Προϊόντων από μέταλλο	100	131,8	177,3	189,7	184,3	31,8	34,5	7,0	-2,8	3,9
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	100	45,1	57,4	71,8	67,7	-54,9	27,3	25,1	-5,7	17,9
37 Ηλεκτρικών ειδών	100	92,9	173,5	220,9	226,9	-7,1	86,8	27,3	2,7	30,8
38 Μεταφορικών μέσων	100	133,8	114,6	98,9	136,2	33,8	-14,3	-13,7	37,7	18,8
39 Λοιπών ειδών	100	196,9	309,3	552,8	315,6	96,9	57,1	78,7	-42,9	2,0
Σύνολο	100	166,2	234,8	266,1	275,6	66,2	41,3	13,3	3,6	17,4

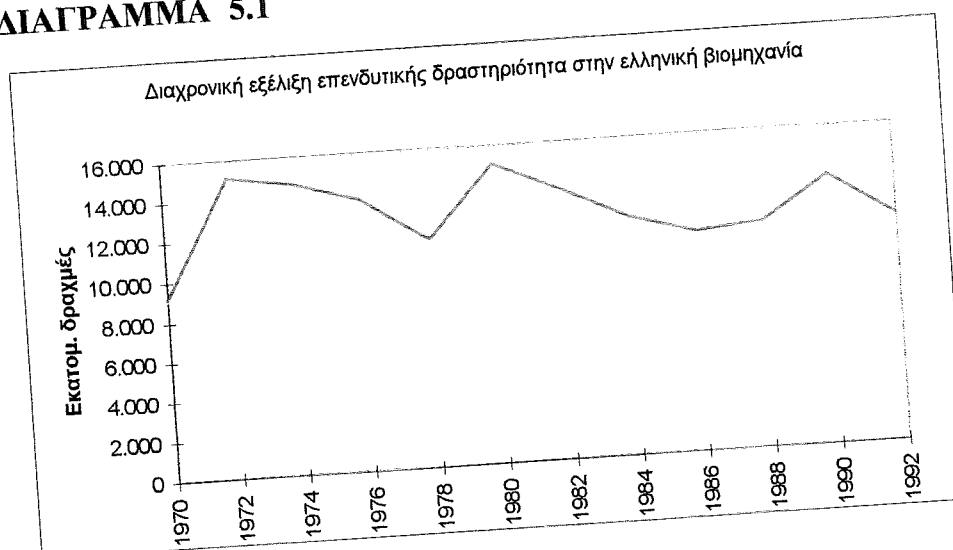
Πηγή : Μελέτη "Οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής βιομηχανίας" (ΚΕΕΜ)

5. Ακαθάριστες επενδύσεις στη μεταποίηση

Μια από τις βασικές προϋποθέσεις για τη δημιουργία βιομηχανικής βάσης μιας χώρας και επέκτασης αυτής είναι οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από τις επιχειρήσεις της βιομηχανίας. Στον πίνακα 5.1, (του παραρτήματος της ενότητας 5), παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη των ακαθάριστων επενδύσεων που πραγματοποίησαν οι επιχειρήσεις της μεγάλης βιομηχανίας για την χρονική περίοδο 1970 - 1992, όπως αυτές παρουσιάζονται από την ΕΣΥΕ. Παράλληλα, στον ίδιο πίνακα παρουσιάζεται και ο ρυθμός μεταβολής των ακαθάριστων επενδύσεων, τόσο στο σύνολο της βιομηχανίας, όσο και σε κάθε κλάδο χωριστά.

Στο Διάγραμμα 5.1 που ακολουθεί απεικονίζεται παραστατικά η διαχρονική εξέλιξη της επενδυτικής δραστηριότητας στο χώρο της ελληνικής βιομηχανίας. Την περίοδο 1970 - 1972 παρατηρήθηκε μια σχετική αύξηση των επενδύσεων, ενώ για την επόμενη εξαετία παρατηρήθηκε σταδιακή μείωση. Την διετία '78 - '80 εμφανίστηκε μια αύξηση των επενδύσεων που έφθασε τα επίπεδα του 1970, ενώ για τα επόμενα πέντε χρόνια παρατηρήθηκε μείωση. Σχετική σταθερότητα υπήρξε το '86 - '88 που την διαδέχθηκε αύξηση για τα χρόνια '90 - '92 και μείωση για τα επόμενα δυο χρόνια

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 5.1



Τους υψηλούς ρυθμούς αύξησης των επενδύσεων της δεκαετίας '60-'70, (βλέπε : Μελέτη Χαλικιάς Ι. (1995)), διαδέχτηκαν θετικοί, αλλά σημαντικά μικρότεροι ρυθμοί της περιόδου '70 - '82.

Ο ρυθμός μεταβολής λήφθηκε ως εξής : υπολογίστηκαν οι μέσοι όροι ανά πενταετία από το 1970 και μετά. Από τους μέσους όρους των περιόδων 1970 - 1976 και 1976 - 1982 προέκυψε κατά μέσο όρο ο ρυθμός μεταβολής των Ακαθάριστων επενδύσεων της βιομηχανίας για την δωδεκαετία 1970 - 1982. Με τον ίδιο τρόπο προέκυψε και ο ρυθμός μεταβολής του ίδιου μεγέθους για την επόμενη δεκαετία 1982 - 1992.

Ο ρυθμός μεταβολής του συνόλου των ακαθάριστων επενδύσεων της βιομηχανίας ήταν για την περίοδο 1970 - 1982 της τάξης του 2,35%, ενώ αρνητικό ρυθμό μεταβολής παρουσίασαν οι κλάδοι Ηλεκτρικών ειδών, Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα, Επίπλων, ξύλου και φελλού, Χημικών προϊόντων, Εκτυπώσεων και εκδόσεων, Χάρτου, και Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών. Αντίθετα την περίοδο 1980 - 1992 ο ρυθμός μεταβολής των ακαθάριστων επενδύσεων του συνόλου της βιομηχανίας ήταν αρνητικός και άγγιξε το μέγεθος του -2,99%. Σε απόλυτα νούμερα (Πίνακας 5.1) αυτό μεταφράζεται ως εξής : ενώ οι ακαθάριστες επενδύσεις, σε σταθερές τιμές του 1970, το 1980 ήταν της τάξης των 15.010 εκατ. δρχ., το 1992 έφθασαν, σε σταθερές τιμές του 1970, τα 11.342 εκατ. δρχ. Τη συγκεκριμένη περίοδο οι κλάδοι με θετικό ρυθμό μεταβολής ήταν οι περισσότεροι, και εξαιρέσεις αποτελούσαν οι κλάδοι με αρνητική εξέλιξη.

Στην περίοδο 1980 - 1992 παρατηρείται ότι, **κατά μέσο όρο**, οι κλάδοι με το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής στο σύνολο των ακαθάριστων επενδύσεων της βιομηχανίας (Πίνακας 5.2 του παραρτήματος της 5ης ενότητας) είναι ο κλάδος Ειδών διατροφής (13%), ο κλάδος Μεταφορικών μέσων (12%), ο κλάδος Υφαντικών ειδών (11%), ο κλάδος Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά (9%), ο κλάδος Παραγώγων πετρελαίου και άνθρακα (9%) και ο κλάδος χημικών προϊόντων (6%).

5.1 Συμπεράσματα

Οι Ακαθάριστες Επενδύσεις στην Ελληνική βιομηχανία από το 1980 και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας χαρακτηρίζονται από πτωτικές τάσεις, και ενώ μια ελαφρά άνοδο παρατηρείται μέχρι το 1990, στη συνέχεια παρατηρείται και πάλι πτωτική τάση, από 1990 και μετά. Την ίδια περίοδο (1980 - 1992) οι περισσότεροι κλάδοι της Ελληνικής βιομηχανίας παρουσιάζουν θετικούς ρυθμούς μεταβολής στο μέγεθος των Ακαθαρίστων Επενδύσεων. Οι σημαντικότεροι κλάδοι με αρνητική εξέλιξη ήταν οι κλάδοι : Ποτών, Δέρματος, Χημικών προϊόντων, Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα, Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων, και Μεταφορικών μέσων.

Από την παρουσίαση αυτή συνάγεται εύλογα το συμπέρασμα ότι κατά την τελευταία δεκαετία διακρίνεται μια μορφή αποεπένδυσης στους κλάδους κυρίως της λεγόμενης «βαριάς βιομηχανίας», ενώ αντίθετα αυξάνουν οι ρυθμοί αύξησης των επενδύσεων σε βιομηχανικά παραδοσιακούς κλάδους, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
5ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Κωδ.	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	ΜΕΤ.70-82	ΜΕΤ.82-92
20	1.030	900	1.522	1.677	1.569	1.487	1.298	1.701	1.203	1.507	2.037	2.240	17,59	24,71
21	362	474	663	541	695	1.445	1.172	544	555	535	869	707	88,87	-11,96
22	165	214	115	144	140	252	118	109	154	221	210	374	2,51	88,78
23	1.346	2.200	2.558	3.340	1.432	1.811	1.198	1.011	1.044	1.923	1.537	1.205	-17,61	31,62
24	126	296	306	396	346	324	248	218	276	465	427	367	16,90	55,15
25	175	382	352	394	177	341	128	77	157	106	344	315	-20,18	91,02
26	80	129	111	181	75	60	66	49	74	108	198	121	-23,75	98,81
27	268	195	597	271	306	316	242	197	197	186	191	280	-14,73	0,71
28	174	222	199	129	150	123	208	207	261	192	350	235	-15,75	15,16
29	38	35	40	39	62	56	41	47	30	54	29	19	30,26	-16,10
30	344	484	464	613	445	374	304	233	280	341	620	381	-8,87	48,90
31	460	1.401	1.497	1.041	552	690	1.195	980	451	705	565	564	-20,94	-34,74
32	76	3.133	1.243	93	516	1.158	844	1.039	3.015	851	848	446	-42,55	-20,99
33	737	1.929	1.293	1.887	1.368	1.977	1.855	1.176	679	885	1.026	867	21,23	-30,11
34	1.959	610	804	742	966	1.371	1.362	1.470	618	480	784	849	7,92	-40,63
35	513	666	773	591	973	758	634	570	518	571	820	772	16,24	16,77
36	117	204	275	255	209	174	95	81	88	319	119	77	-13,87	71,31
37	400	700	1.032	402	333	339	264	356	227	419	595	580	-47,20	61,25
38	697	823	681	820	1.048	1.858	2.183	1.830	1.161	1.387	1.853	896	95,60	-23,22
39	28	55	52	60	71	96	55	57	35	78	70	47	44,62	17,36
Σύνολο	9.095	15.052	14.577	13.616	11.433	15.010	13.610	11.952	11.023	11.333	13.492	11.342	2,35	-2,99

ΠΙΝΑΚΑΣ 5.2 : Ποσοστό Ακαθάριστων Επενδύσεων στο σύνολο των επενδύσεων της Βιομηχανίας.

Κωδ. Ονοματολογία	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1982	1984	1986	1988	1990	1992	M.O 80-92
20	11,32	5,98	10,44	12,32	13,72	9,91	9,61	14,23	10,91	13,30	15,10	19,75	13,26
21	3,98	3,15	4,55	3,97	6,08	9,63	8,68	4,55	5,03	4,72	6,44	6,23	6,47
22	1,81	1,42	0,79	1,06	1,22	1,68	0,87	0,91	1,40	1,95	1,56	3,30	1,67
23	14,80	14,62	17,55	24,53	12,53	12,07	8,87	8,46	9,47	16,97	11,39	10,62	11,12
24	1,39	1,97	2,10	2,91	3,03	2,16	1,84	1,82	2,50	4,10	3,16	3,24	2,69
25	1,92	2,54	2,41	2,89	1,55	2,27	0,95	0,64	1,42	0,94	2,55	2,78	1,65
26	0,88	0,86	0,76	1,33	0,66	0,40	0,49	0,41	0,67	0,95	1,47	1,07	0,78
27	2,95	1,30	4,10	1,99	2,68	2,11	1,79	1,66	1,79	1,64	1,42	2,47	1,84
28	1,91	1,47	1,37	0,95	1,31	0,82	1,54	1,73	2,37	1,69	2,59	2,07	1,83
29	0,42	0,23	0,27	0,29	0,54	0,37	0,30	0,39	0,27	0,48	0,21	0,17	0,31
30	3,78	3,22	3,18	4,50	3,89	2,49	2,25	1,95	2,54	3,01	4,60	3,36	2,88
31	5,06	9,31	10,27	7,65	4,83	4,60	8,85	8,20	4,09	6,22	4,19	4,97	5,87
32	0,84	20,81	8,53	0,68	4,51	7,71	6,25	8,69	27,35	7,51	6,29	3,93	9,68
33	8,10	12,82	8,87	13,86	11,97	13,17	13,73	9,84	6,16	7,81	7,60	7,64	9,42
34	21,54	4,05	5,52	5,45	8,45	9,13	10,08	12,30	5,61	4,24	5,81	7,49	7,81
35	5,64	4,42	5,30	4,34	8,51	5,05	4,69	4,77	4,70	5,04	6,08	6,81	5,30
36	1,29	1,36	1,89	1,87	1,83	1,16	0,70	0,68	0,80	2,81	0,88	0,68	1,10
37	4,40	4,65	7,08	2,95	2,91	2,26	1,95	2,98	2,06	3,70	4,41	5,11	3,21
38	7,66	5,47	4,67	6,02	9,17	12,38	16,16	15,31	10,53	12,24	13,73	7,90	12,61
39	0,31	0,37	0,36	0,44	0,62	0,64	0,41	0,48	0,32	0,69	0,52	0,41	0,49
Σύνολο	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : ΕΣΥΕ

6. Ακαθάριστη αξία παραγωγής του βιομηχανικού τομέα.

Θεωρείται ότι η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής αποτελεί μια από τις καλύτερες ενδείξεις του μεγέθους κάθε τομέα μιας οικονομίας. Το μέγεθος του δείκτη αυτού εκφράζει την σημαντικότητα κάθε κλάδου στο σύνολο μια οικονομίας, όταν αυτό παρουσιάζεται σαν ποσοστό του ΑΕΠ.

Σε αυτό το τμήμα της εργασίας γίνεται μια προσπάθεια παρουσίασης της διαχρονικής εξέλιξης της ακαθάριστης αξίας παραγωγής κατά διψήφιο βιομηχανικό κλάδο, για την περίοδο 1980 - 1991, όπως αυτοί εμφανίζονται κατά την κωδικοποίηση ΣΤΑΚΟΔ.

Στον πίνακα 6.1 (του παραρτήματος της 6ης ενότητας) εμφανίζεται η ακαθάριστη αξία παραγωγής σε εκατομμύρια δραχμές, ενώ στον πίνακα 6.1α (του παραρτήματος της 6ης ενότητας) η ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο της βιομηχανίας.

Ειδικότερα, στο πίνακα 6.1α εμφανίζεται η ποσοστιαία συμμετοχή, κατά μέσο όρο για την εξεταζόμενη περίοδο, κάθε κλάδου στο σύνολο της βιομηχανίας. Το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο της βιομηχανίας κατέχει ο κλάδος των Ειδών διατροφής (17,78%). Ακολουθεί ο κλάδος των Υφαντικών ειδών (11,91%), ο κλάδος Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα (11,58%) και ο κλάδος Χημικών προϊόντων (7,68%). Οι υπόλοιποι κλάδοι συμμετέχουν με ποσοστό που κυμαίνεται από 7,50% (κλάδος Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων) ως 0,78% (κλάδος Δέρματος).

Στο Διάγραμμα 6.1 (του παραρτήματος της 6ης ενότητας) απεικονίζεται παραστατικά η διαχρονική εξέλιξη της ακαθάριστης αξίας παραγωγής των σημαντικότερων βιομηχανικών κλάδων, σαν ποσοστό της ακαθάριστης αξίας του συνόλου της βιομηχανίας.

Το γεγονός ότι ο κλάδος Ειδών διατροφής και ο κλάδος Υφαντικών ειδών, οι οποίοι κατέχουν μαζί περίπου το 30% της ακαθάριστης αξίας παραγωγής, αποτελούν τους δύο σημαντικότερους κλάδους της μεταποίησης,

προδηλώνει ότι η παραγωγική βάση της χώρας στηρίζεται κατά κύριο λόγο σε παραδοσιακούς κλάδους παραγωγής με ρηχή παραγωγική βάση.

Σε ένα επόμενο στάδιο επιλέχθηκαν οι σημαντικότεροι διψήφιοι κλάδοι μεταποίησης και επιχειρήθηκε η ανάλυσή τους σε τριψήφιο επίπεδο. Από την επεξεργασία αυτή προέκυψαν οι πίνακες 6.2 και 6.2α, (του παραρτήματος της 6ης ενότητας), όπου στον μεν πρώτο παρουσιάζεται σε απόλυτα νούμερα η ακαθάριστη αξία παραγωγής κάθε τριψήφιου κλάδου, ενώ στο δεύτερο παρουσιάζεται η ποσοστιαία συμμετοχή κάθε τριψήφιου στον αντίστοιχο διψήφιο. Με αυτό τον τρόπο επιλέγονται εκείνοι οι κλάδοι οι οποίοι φέρουν το κύριο βάρος για τη διαμόρφωση του αντίστοιχου διψήφιου κλάδου στον οποίο ανήκουν.

Έτσι από τους συγκεκριμένους πίνακες και ειδικότερα από τον 6.2α φαίνεται ότι κατά μέσο όρο οι κλάδοι με μεγαλύτερη συμμετοχή στην ακαθάριστη αξία του αντίστοιχου διψήφιου είναι :

Για τον κλάδο των Ειδών διατροφής, ο κλάδος Παρασκευής διατηρούμενων οπωρών, λαχανικών, ελαίων και ιχθύων (28,8%), ο κλάδος της βιομηχανίας γάλακτος (13,87%), ο κλάδος επεξεργασίας δημητριακών και οσπρίων (12,06%), και ο κλάδος Βιομηχανίας φυτικών και ζωικών λιπαρών ουσιών (9,7%).

Για τον κλάδο Υφαντικών ειδών ο κλάδος Παραγωγής νημάτων και υφασμάτων από φυσικό και τεχνικό βαμβάκι (46,26%), ο κλάδος Πλεκτικής (21,82%), και ο κλάδος Βαφείων, τυποβαφιών και φινιστηρίων (7,91%).

Για τον κλάδο Ελαστικού και πλαστικών ειδών ο τριψήφιος κλάδος Βιομηχανίας προϊόντων από πλαστικό (77,79%).

Και τέλος, για τον κλάδο Ηλεκτρικών ειδών ο τριψήφιος κλάδος Κατασκευής συρμάτων και καλωδίων μεταφοράς ηλεκτρισμού (28,09%), ο κλάδος Κατασκευής λοιπών ηλεκτρικών οργάνων (27%), και ο κλάδος Κατασκευής τηλεπικοινωνιακού υλικού (21,25%).

6.1 Συμπεράσματα

Όσον αφορά την Ακαθάριστη αξία παραγωγής της βιομηχανίας, το μεγαλύτερο τμήμα της ανήκει στους κλάδους Ειδών διατροφής και Υφαντικών ειδών. Οι δυο αυτοί κλάδοι κατέχουν το 30% περίπου της Ακαθάριστης αξίας παραγωγής της Ελληνικής βιομηχανίας, γεγονός που αντικατοπτρίζει, σε γενικές γραμμές την ρηχή παραγωγική βάση της χώρας. Ταυτόχρονα, οι κλάδοι αυτοί μπορούν να χαρακτηριστούν ως εντάσεως εργασίας. Η Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του κλάδου Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, ο οποίος είναι ο τρίτος σε σειρά σπουδαιότητας μετά τους κλάδους Υφαντικών και Διατροφής, παρουσιάζει σημαντική μείωση σαν ποσοστό στο σύνολο της Ακαθάριστης αξίας του συνόλου του βιομηχανικού τομέα, για το 1985 - 1986 και στη συνέχεια εξακολουθεί να κινείται σε χαμηλά επίπεδα. Όσον αφορά την τριψήφια ανάλυση των διψήφιων κλάδων της βιομηχανίας, οι κυριότεροι από αυτούς σε κάθε διψήφιο είναι κυρίως κλάδοι με ρηχή παραγωγική βάση και χαρακτηρίζονται ως παραδοσιακοί κλάδοι.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
6ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1 : Ακαθάριστη αξία παραγωγής του βιομηχανικού τομέα (σε εκατομμύρια δραχμές)

Κωδ.	Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	M.O
20	Ειδών διατροφής	173.962	168.391	195.924	237.954	291.817	371.452	437.948	493.347	557.778	671.545	812.956	941.998	446.254
21	Ποτών	26.402	32.927	38.805	48.172	63.573	79.996	100.625	112.696	141.107	157.071	192.172	221.354	101.242
22	Καπνού	23.411	27.518	34.433	46.638	61.732	64.611	88.827	76.320	96.118	108.966	156.970	188.494	81.170
23	Υφαντικών ειδών	116.208	126.592	145.846	177.456	222.587	275.528	336.109	384.812	399.097	423.037	472.313	507.336	298.910
24	Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	36.259	45.099	51.868	60.699	75.336	93.642	115.429	150.800	172.843	197.174	241.494	254.465	124.592
25	Ξύλου και φελλού	15.704	17.130	18.789	22.005	23.507	28.173	35.042	37.129	43.027	53.415	66.591	75.105	36.218
26	Επιπλων	6.783	7.892	9.109	10.523	12.271	14.884	17.620	22.949	27.058	35.173	42.185	47.926	21.198
27	Χάρτου	18.405	25.974	28.621	32.787	40.703	50.619	65.579	76.545	84.598	97.979	112.102	125.487	63.283
28	Εκτυπώσεων και εκδόσεων	12.089	14.424	16.822	20.016	25.186	31.167	37.008	47.877	59.977	72.724	86.985	95.453	43.311
29	Δέρματος	5.950	7.520	8.367	10.156	13.618	16.661	19.852	27.181	27.039	31.285	31.992	35.015	19.553
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	30.857	31.585	35.237	42.184	48.574	58.490	70.745	82.458	96.494	117.436	137.992	148.917	75.081
31	Χημικών προϊόντων	61.936	75.332	89.736	113.337	144.871	179.630	197.590	212.347	249.749	293.395	332.227	363.206	192.779
32	Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	105.328	166.837	179.590	216.643	296.936	394.292	274.855	280.124	284.191	348.204	461.407	477.528	290.495
33	Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	53.255	67.200	77.009	87.089	106.986	121.442	148.694	167.134	192.459	223.460	271.851	306.406	151.916
34	Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	65.074	66.166	67.031	98.806	141.233	166.821	173.789	178.185	269.053	331.951	347.927	352.350	188.199
35	Προϊόντων από μέταλλο	47.096	63.164	69.902	85.326	101.824	115.407	144.830	134.181	165.458	195.890	206.848	224.433	129.530
36	Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	11.118	13.780	16.127	18.594	20.477	25.177	29.065	42.053	48.550	58.423	61.253	63.404	34.002
37	Ηλεκτρικών ειδών	40.251	42.845	46.508	57.135	64.739	82.830	102.739	104.906	125.445	157.094	169.736	209.151	100.282
38	Μεταφορικών μέσων	36.848	51.202	47.587	50.511	66.241	79.284	84.667	94.761	120.376	154.229	175.182	216.643	98.128
39	Λοιπών ειδών	3.352	4.099	5.239	6.652	9.894	13.179	12.775	15.810	17.400	20.151	22.715	26.557	13.151
	Σύνολο	890.288	1.055.667	1.182.550	1.442.693	1.832.105	2.263.285	2.493.778	2.741.615	3.177.817	3.748.602	4.401.898	4.881.198	2.509.291

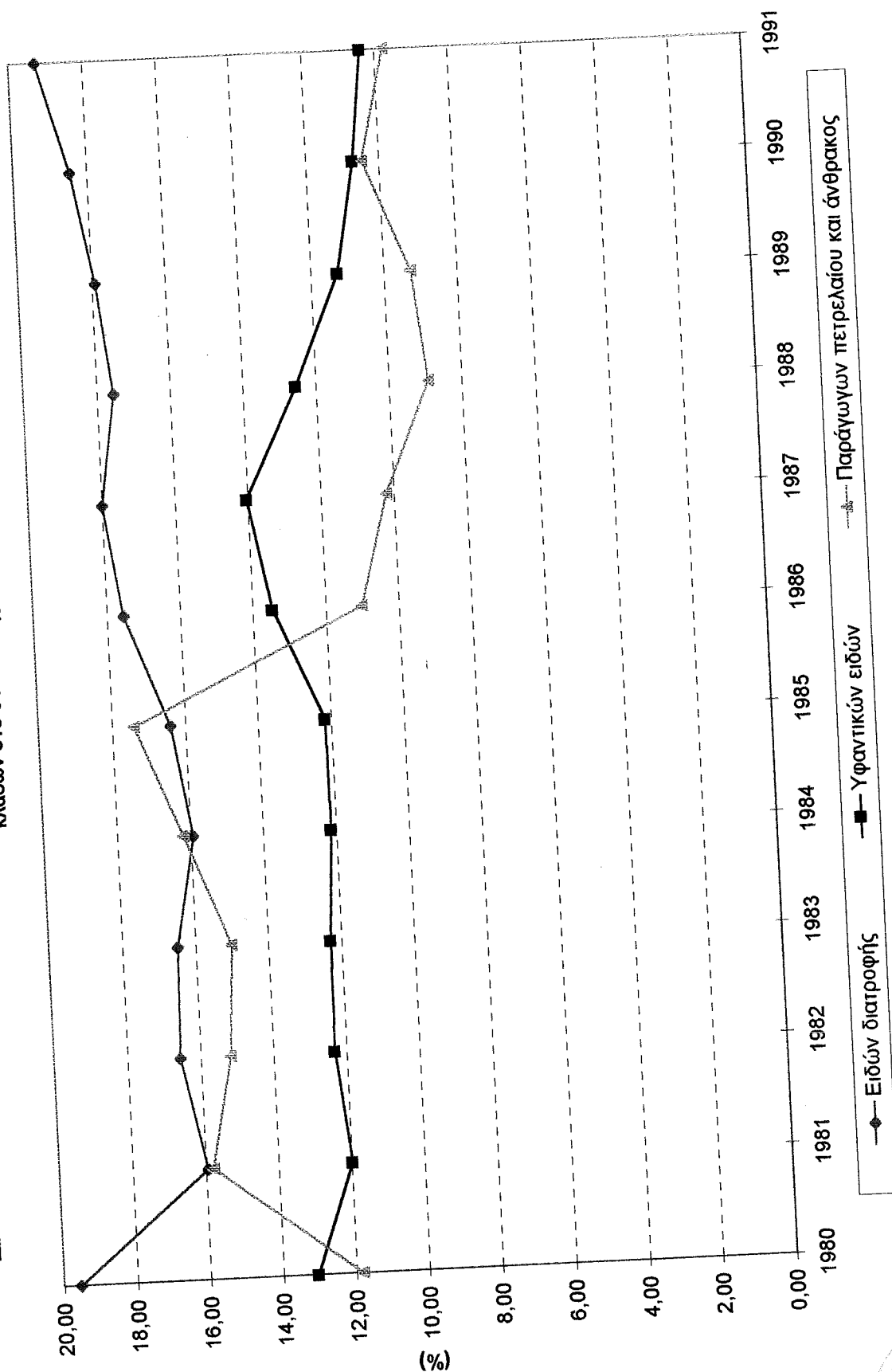
Πηγή : Στατιστική Επιτερίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.α : Ποσοστιαία συμμετοχή της ακαθάριστης αξίας παραγωγής των βιομηχανικών κλάδων στο σύνολο της βιομηχανίας

Κωδ. Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	M.O
20 Ειδών διατροφής	19,54	15,95	16,57	16,49	15,93	16,41	17,56	17,99	17,55	17,91	18,47	19,30	17,78
21 Ποτών	2,97	3,12	3,28	3,34	3,47	3,53	4,04	4,11	4,44	4,19	4,37	4,53	4,03
22 Καπνού	2,63	2,61	2,91	3,23	3,37	2,85	3,56	2,78	3,02	2,91	3,57	3,86	3,23
23 Υφαντικών ειδών	13,05	11,99	12,33	12,30	12,15	12,17	13,48	14,04	12,56	11,29	10,73	10,39	11,91
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	4,07	4,27	4,39	4,21	4,11	4,14	4,63	5,50	5,44	5,26	5,49	5,21	4,97
25 Ξύλου και φελλού	1,76	1,62	1,59	1,53	1,28	1,24	1,41	1,35	1,35	1,42	1,49	1,54	1,44
26 Επιπλων	0,76	0,75	0,77	0,73	0,67	0,66	0,71	0,84	0,85	0,94	0,96	0,98	0,84
27 Χάρτου	2,07	2,46	2,42	2,27	2,22	2,24	2,63	2,79	2,66	2,61	2,55	2,57	2,52
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	1,36	1,37	1,42	1,39	1,37	1,38	1,48	1,75	1,89	1,94	1,98	1,96	1,73
29 Δέρματος	0,67	0,71	0,71	0,70	0,74	0,74	0,80	0,99	0,85	0,83	0,73	0,72	0,78
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	3,47	2,99	2,98	2,92	2,65	2,58	2,84	3,01	3,04	3,13	3,13	3,05	2,99
31 Χημικών προϊόντων	6,96	7,14	7,59	7,86	7,91	7,94	7,92	7,75	7,86	7,83	7,55	7,44	7,68
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	11,83	15,80	15,19	15,02	16,21	17,42	11,02	10,22	8,94	9,29	10,48	9,78	11,58
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	5,98	6,37	6,51	6,04	5,84	5,37	5,96	6,10	6,06	5,96	6,18	6,28	6,05
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	7,31	6,27	5,67	6,85	7,71	7,37	6,97	6,50	8,47	8,86	7,90	7,22	7,50
35 Προϊόντων από μέταλλο	5,29	5,98	5,91	5,91	5,56	5,10	5,81	4,89	5,21	5,23	4,70	4,60	5,16
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	1,25	1,31	1,36	1,29	1,12	1,11	1,17	1,53	1,53	1,56	1,39	1,30	1,36
37 Ηλεκτρικών ειδών	4,52	4,06	3,93	3,96	3,53	3,66	4,12	3,83	3,95	4,19	3,86	4,28	4,00
38 Μεταφορικών μέσων	4,14	4,85	4,02	3,50	3,62	3,50	3,40	3,46	3,79	4,11	3,98	4,44	3,91
39 Λοιπών ειδών	0,38	0,39	0,44	0,46	0,54	0,58	0,51	0,58	0,55	0,54	0,52	0,54	0,52
	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : Στατιστική Επιτερίδα

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 6.1 : Διαχρονική εξέλιξη ποσοστιαίας συμμετοχής της ακαθάριστης αξίας παραγωγής των κυριότερων βιομηχανικών κλάδων στο σύνολο της βιομηχανίας



ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2 : Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής του βιομηχανικού τομέα (σε εκατομμύρια δραχμές)

Κωδ.	Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
20	Ειδών διατροφής	173.962	168.391	195.924	237.954	291.817	371.452	437.948	493.347	557.778	671.545	812.956	941.968
201	Σφαγή ζώων, παρασκευή και διατήρηση κρέατος	9.710	10.229	13.597	16.512	18.661	23.319	28.929	37.075	42.042	51.297	62.097	69.234
202	Βιομηχανία γάλακτος	22.231	17.874	22.553	27.312	32.592	45.112	51.962	62.827	80.655	102.316	126.834	150.329
203	Βιομηχανία διατηρημένων σπυριών, λαχανικών, ελαίων, ιχθυών	42.770	49.072	57.629	70.070	96.914	120.978	135.339	144.397	161.081	200.728	223.317	239.736
204	Παρασκευή διατηρημένων σπυριών, λαχανικών, ελαίων, ιχθυών	17.106	13.714	15.086	21.036	29.021	36.871	43.644	47.227	55.988	65.661	78.590	96.787
205	Βιομηχανίες φυτικών και ζωικών λιπαρών ουσιών	23.148	26.218	31.032	39.169	42.669	50.558	52.205	59.294	65.132	72.802	84.389	97.434
206	Επεξεργασία δημητριακών και σιτηρών	19.523	7.210	8.602	10.281	12.124	14.091	17.604	20.547	24.567	29.893	35.192	47.187
207	Αρτοποιία και ζαχαροπλαστική	6.810	12.761	12.157	9.985	9.985	17.768	28.311	26.569	19.306	24.178	46.181	42.633
208	Παραγωγή ζαχαρώδους	8.780	7.357	9.510	11.715	14.197	17.462	21.361	26.632	31.099	36.108	42.112	47.523
209	Σοκολατοποιία και παρασκευή ζαχαρωτών	23.884	21.956	25.758	31.875	36.654	45.293	58.593	68.779	77.907	88.563	114.243	151.105
210	Λοιπές βιομηχανίες ειδών διατροφής	116.208	126.592	145.846	177.456	222.587	275.528	336.109	384.812	399.097	423.037	472.313	507.336
23	Υφαντικών ειδών	10.448	9.917	11.574	12.225	14.698	17.371	22.998	19.587	20.165	18.928	19.445	19.057
231	Παραγωγή νημάτων και υφασμάτων από φυσικό και τεχνητό βελούδο	51.585	58.069	65.025	83.642	108.959	133.918	155.698	175.783	184.562	191.464	217.473	233.090
232	Παραγωγή νημάτων και υφασμάτων από φυσικό και τεχνητό μετάξι και συνθετικών νών	7.150	7.499	8.298	9.085	10.827	13.348	18.527	16.081	16.852	19.324	22.243	20.061
233	Παραγωγή νημάτων και υφασμάτων από συνθετικές ίνες πην νάυλον	11.353	11.544	13.545	13.905	16.731	20.503	28.918	23.131	21.879	20.586	15.362	12.365
234	Παραγωγή υφάνσεων και υφασμάτων από συνθετικές ίνες πην νάυλον	834	1.101	1.397	1.830	2.519	3.123	3.321	2.832	4.335	5.282	5.147	6.029
235	Κατεργασία υφάνσεων και κάνναβης	20.176	23.060	28.107	34.446	42.347	55.309	66.482	81.311	83.903	97.415	116.445	133.499
236	Πλεκτική	5.138	5.831	6.814	8.556	9.575	12.374	17.049	40.265	40.463	40.630	45.553	51.534
237	Βαφεία τυποβαφεία και φινιστήρια	3.981	4.596	5.522	6.861	8.107	9.030	9.907	11.979	13.470	15.667	17.729	18.409
238	Κλωστοβιομηχανία, δαντελλοποιία, ταινιολεκτική	5.543	4.975	5.565	6.906	8.824	10.553	13.208	13.843	13.467	13.742	12.916	13.292
239	Λοιπές υφαντικές βιομηχανίες	30.857	31.585	35.237	42.184	48.574	58.490	70.745	82.458	96.494	117.436	137.992	148.917
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	7.076	7.233	8.466	10.616	11.451	14.208	19.514	20.463	22.404	25.269	27.249	26.150
301	Βιομηχανία προϊόντων από ελαστικό	23.781	24.351	26.771	31.568	37.123	44.282	51.230	61.995	74.090	92.168	110.743	122.767
302	Βιομηχανία προϊόντων από πλαστικό	40.251	42.845	46.508	57.135	64.739	82.830	102.739	104.906	125.445	157.094	169.736	209.151
37	Ηλεκτρικών ειδών	2.761	2.407	3.466	4.817	5.090	6.868	6.887	4.541	5.640	11.255	10.904	13.271
371	Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών	9.994	12.147	10.992	13.843	17.473	22.067	23.896	25.895	37.761	54.374	54.975	54.586
373	Κατασκευή συρμάτων και καλωδίων μεταφοράς ηλεκτρισμού	3.403	3.598	4.419	5.539	6.464	7.206	9.851	13.516	15.227	14.138	19.680	20.750
375	Κατασκευή λοιπών ηλεκτρολογικών υλικών	6.258	8.456	10.779	11.936	12.381	16.398	22.529	17.896	21.204	30.157	32.456	65.261
376	Κατασκευή ηλεκτρονικών υλικών	13.182	12.986	13.031	16.490	17.719	23.384	30.950	33.862	35.048	39.336	43.159	45.708
378	Κατασκευή λοιπών ηλεκτρικών οργάνων	1.926	331	382	437	498	521	1.096	3.779	4.233	1.254	1.219	1.291
379	Εργαστήρια επισκευής ηλεκτρικών συσκευών												
372	Κατασκευή συσσωρευτών και ξυρών ηλεκτρικών στοιχείων, ηλεκτρικών λαμπτήρων και φωτεινών επιγραφών, ηλεκτρικών επιστημονικών και τεχνικών συσκευών και οργάνων	2.727	2.920	3.439	4.073	5.114	6.386	7.729	5.417	6.331	6.580	7.362	8.283

Πηγή : Στατιστική Επετηρίδα

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.α : Ποσοστό στο σύνολο της ακαθάριστης αξίας κάθε κλάδου

Κωδ. Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	M.O 80-91
20 Ειδών διατροφής	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
201 Σφαγή ζώων, παρασκευή και διατήρηση κρέατος	5,58	6,07	6,94	6,94	6,39	6,28	6,61	7,51	7,54	7,64	7,64	7,35	7,15
202 Βιομηχανία γάλακτος	12,78	10,61	11,51	11,48	11,17	12,14	11,86	12,73	14,46	15,24	15,60	15,96	13,87
203 Παρασκευή διατηρημένων σπυρών, λαχανικών, ελαίων, ιχθυών	24,59	29,14	29,41	29,45	33,21	32,57	30,90	29,27	28,88	29,89	27,47	25,45	28,80
204 Παρασκευή φυτικών και ζωικών λιπαρών ουσιών	9,83	8,14	7,70	8,84	9,94	9,93	9,97	9,57	10,04	9,78	9,67	10,27	9,72
205 Επεξεργασία δημητριακών και οσπρίων	13,31	16,76	15,84	16,46	14,62	13,61	11,92	12,02	11,68	10,84	10,38	10,34	12,06
206 Αρτοποιία και ζαχαροπλαστική	11,22	4,28	4,39	4,32	4,15	3,79	4,02	4,16	4,40	4,45	4,33	5,01	4,61
207 Παραγωγή ζαχαρώδους	3,91	7,58	6,20	4,20	3,42	4,78	6,46	5,39	3,46	3,60	5,68	4,53	4,79
208 Σοκολατοποιία και παρασκευή ζαχαρωτών	5,05	4,37	4,85	4,92	4,87	4,70	4,88	5,40	5,58	5,38	5,18	5,05	5,11
209 Λοιπές βιομηχανίες ειδών διατροφής	13,73	13,04	13,15	13,40	12,22	12,19	13,38	13,94	13,97	13,19	14,05	16,04	13,89
23 Υφαντικών ειδών	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
231 Παραγωγή νημάτων και υφανμάτων από φυσικό και τεχνητό ερίο	8,99	7,83	7,94	6,89	6,60	6,30	6,84	5,09	5,05	4,47	4,12	3,76	5,48
232 Παραγωγή νημάτων και υφανμάτων από φυσικό και τεχνητό βαμβάκι	44,39	45,87	44,58	47,13	48,95	48,60	46,32	45,68	46,24	45,26	46,04	45,94	46,26
233 Παραγωγή νημάτων και υφανμάτων από φυσικό και τεχνητό μεταξυ και συνθετικών	6,15	5,92	5,69	5,12	4,86	4,84	5,51	4,18	4,22	4,57	4,71	3,95	4,72
234 Παραγωγή νημάτων και υφανμάτων από συνθετικές ίνες πην νάylon	9,77	9,12	9,29	7,84	7,52	7,44	8,60	6,01	5,48	4,87	3,25	2,44	5,85
235 Κατεργασία ιούτης και κάνναβης	0,72	0,87	0,96	1,03	1,13	1,13	0,99	0,74	1,09	1,25	1,09	1,19	1,05
236 Πλεκτική	17,36	18,22	19,27	19,41	19,02	20,07	19,78	21,13	21,02	23,03	24,65	26,31	21,82
237 Βαρέα τυπογραφία και φινιστήρια	4,42	4,61	4,67	4,82	4,30	4,49	5,07	10,46	10,14	9,60	9,64	10,16	7,91
238 Κλωστοβιομηχανία, δαντελλοποιία, ταινιοπλεκτική	3,43	3,63	3,79	3,87	3,64	3,28	2,95	3,11	3,38	3,70	3,75	3,63	3,49
239 Λοιπές υφαντικές βιομηχανίες	4,77	3,93	3,82	3,89	3,96	3,83	3,93	3,60	3,37	3,25	2,73	2,62	3,42
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
301 Βιομηχανία προϊόντων από ελαστικό	22,93	22,90	24,03	25,17	23,57	24,29	27,58	24,82	23,22	21,52	19,75	17,56	22,21
302 Βιομηχανία προϊόντων από πλαστικό	77,07	77,10	75,97	74,83	76,43	75,71	72,42	75,18	76,78	78,48	80,25	82,44	77,79
37 Ηλεκτρικών ειδών	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
371 Κατασκευή ηλεκτρικών μηχανών	6,86	5,62	7,45	8,43	7,86	8,29	6,51	4,33	4,50	7,16	6,42	6,35	6,46
373 Κατασκευή συρμάτων και καλωδίων μεταφοράς ηλεκτρισμού	24,83	28,35	23,63	24,23	26,99	26,64	23,26	24,68	30,10	34,61	32,39	26,10	28,09
375 Κατασκευή λοιπών ηλεκτρολογικών υλικών	8,45	8,40	9,50	9,69	9,98	8,70	9,59	12,88	12,14	9,00	11,58	9,92	10,29
376 Κατασκευή τηλεπικοινωνιακού υλικού	15,56	19,74	23,18	20,89	19,12	19,80	21,93	17,06	16,90	19,20	19,12	31,20	21,25
378 Κατασκευή λοιπών ηλεκτρικών οργάνων	32,75	30,31	28,02	28,86	27,37	28,23	30,12	32,28	27,94	25,04	25,43	21,85	27,00
379 Εργαστήρια επισκευής ηλεκτρικών συσκευών	4,78	0,77	0,82	0,76	0,77	0,63	1,07	3,60	3,37	0,80	0,72	0,62	1,41
372 Κατασκευή συσσωρευτών και ξυρών ηλεκτρικών στοιχείων, ηλεκτρικών													
374 λαμπτήρων και φωτεινών επιγραφών, ηλεκτρικών επιστημονικών και τεχνικών													
377 συσκευών και οργάνων													
Πηγή : Στατιστική Επιτερίδα													
	6,77	6,82	7,39	7,13	7,90	7,71	7,52	5,16	5,05	4,19	4,34	3,96	5,51

7. Προστιθέμενη αξία στη μεταποίηση

Η Προστιθέμενη αξία προκύπτει από την διαφορά της αξίας των εκροών, προϊόντων, μιας επιχείρησης μείων την αξία των εισροών της. Όταν η Προστιθέμενη αξία είναι μεγάλη, σημαίνει ότι η επιχείρηση είναι ικανή να προσθέσει στις εισροές της μεγάλη αξία, είτε μέσα από την χρήση εργασίας, είτε μέσα από την χρήση του κεφαλαιουχικού της εξοπλισμού με αποτέλεσμα να αυξάνονται τα κέρδη της και να αποκτά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, έναντι των ανταγωνιστών της, τόσο σε εγχώριο, όσο και σε διεθνές επίπεδο. Μεγάλη προστιθέμενη αξία εμφανίζεται σε καθετοποιημένους κλάδους, στους οποίους περιορίζονται τα πολλά και διαδοχικά στάδια συναλλαγών. Η ελληνική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από έλλειψη παραγωγικών δραστηριοτήτων με ουσιαστική προστιθέμενη αξία και με δυνατότητα να λειτουργήσουν δυναμικά, αξιοποιώντας τις οικονομίες κλίμακας στην παραγωγή, περιορίζοντας τον ανταγωνιστικό ορίζοντα του τομέα αυτού της ελληνικής οικονομίας, όσον αφορά τη συμμετοχή του στην εσωτερική ή και τη διεθνή αγορά. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους αυτής της στέρησης είναι το σχετικά μικρό μέγεθος των ελληνικών βιομηχανικών μονάδων, που αποτρέπει από οποιαδήποτε μορφή καθετοποίησης.

Ένα χαρακτηριστικό της επίδοσης των κλάδων κεφαλαιουχικών αγαθών είναι ότι από τα πρώτα κιόλας χρόνια της περιόδου της κρίσης (1974 - 1980) παρουσιάζουν έντονα στοιχεία αποκαθετοποίησης, με την έννοια της βαθμιαίας μείωσης της σχέσης προστιθέμενης αξίας προς τη συνολική αξία παραγωγής του κλάδου. Αντίθετα οι πιο παραδοσιακοί κλάδοι διατηρούν σταθερή ή και βελτιώνουν ελαφρά τη σχέση αυτή. Η αποκαθετοποίηση αυτή εκφράζει ουσιαστικές μεταβολές στη δομή των εισροών που χρησιμοποιούνται στους αντίστοιχους κλάδους. Κυρίως αντανakλά την αδυναμία τους να διατηρήσουν σταθερή ή και να αυξήσουν τη συμμετοχή της παραγωγής τους στη συνολική αξία του προϊόντος. Ο παράγοντας αυτός οδηγεί στη μετατόπιση της κάλυψης

των αναγκών της παραγωγικής διαδικασίας από τις εγχώριες στις εισαγόμενες εισροές. (βλέπε Βαϊτσος Κ., Γιαννίσης Τ.).

Η προστιθέμενη αξία παραγωγής στη βιομηχανία για την περίοδο 1980 - 1992 ήταν κατά μέσο όρο 891.610 εκατ. δρχ. (πίνακας 7.1). Το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στον κλάδο Τροφίμων (14,15%) στον κλάδο Υφαντικών ειδών (13,03%) και στον κλάδο Χημικών προϊόντων (8,72%) (πίνακας 7.2).

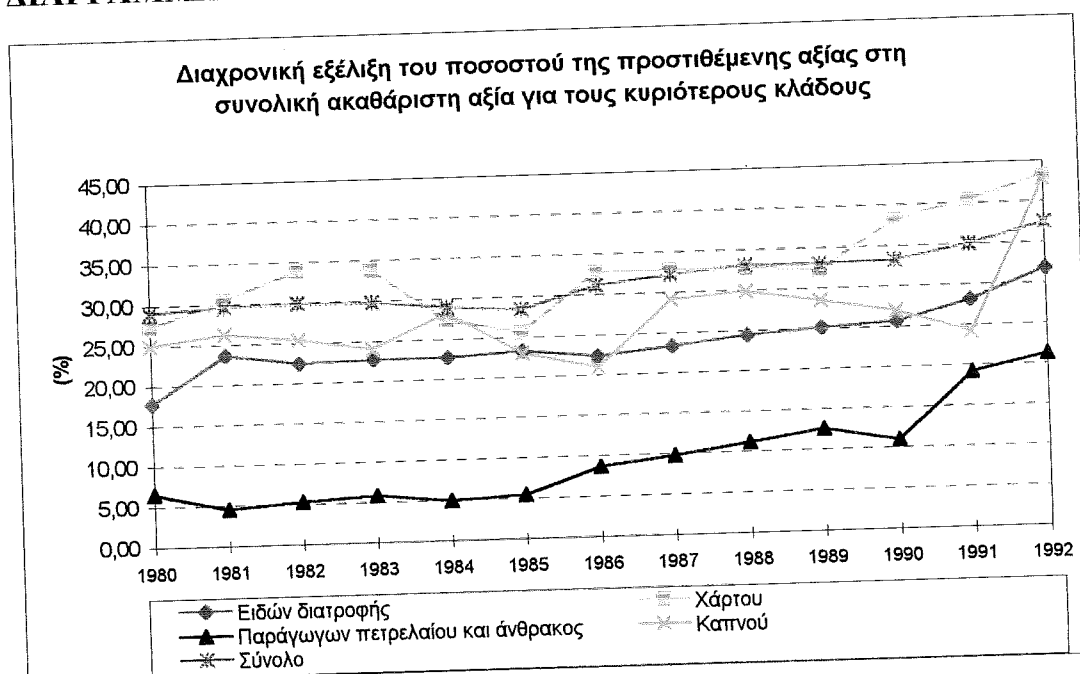
Ουσιαστικής σημασίας, επίσης, είναι και το ποσοστό της Προστιθέμενης Αξίας στην συνολική Ακαθάριστη Αξία Παραγωγής κάθε κλάδου. Δείχνει το μέγεθος της Προστιθέμενης αξίας κάθε κλάδου, σε σχέση με την Ακαθάριστη αξία παραγωγής του κλάδου, και σε ένα βαθμό αντανακλά το επίπεδο καθετοποίησης που υπάρχει στην βιομηχανία. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η ελληνική μεταποίηση αύξησε το ποσοστό της ακαθάριστης αξίας που προέρχεται από την προστιθέμενη αξία από 28,9% το 1980 σε 37,4% το 1992.

Ο Ρυθμός μεταβολής του ποσοστού της Προστιθέμενης Αξίας Παραγωγής στο σύνολο της Ακαθάριστης αξίας παραγωγής κάθε κλάδου, για την περίοδο 1980 - 1992 αντιστοιχεί στο ρυθμό μεταβολή των μέσων όρων της πρώτης και δεύτερης εξαετίας. Τη μεγαλύτερη αύξηση, όπως διακρίνεται και στον πίνακα 7.3, (του παραρτήματος της 7ης ενότητας), παρουσιάζουν οι Βιομηχανίες πετρελαίου και άνθρακα, αύξηση της τάξης του 127,45 %, καθώς επίσης οι βιομηχανίες Ειδών διατροφής, αύξηση της τάξης του 16,74%, οι βιομηχανίες Καπνού, αύξηση της τάξης του 17,02%, οι βιομηχανίες χάρτου, αύξηση της τάξης του 19,81%, και οι Χημικές βιομηχανίες, αύξηση της τάξης του 15,66%. Στο Διάγραμμα 7.1 που ακολουθεί, απεικονίζεται παραστατικά η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού της προστιθέμενης αξίας στη συνολική ακαθάριστη αξία των κυριότερων κλάδων με θετική εξέλιξη για την περίοδο 1980 - 1992.

Αντίθετα, μείωση του ποσοστού συμμετοχής της προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της παραγωγής σημείωσαν οι βιομηχανίες Δέρματος, μείωση της

τάξης 6,02%, Μεταφορικών μέσων, μείωση της τάξης του 3,5% και οι λοιπές βιομηχανίες, μείωση της τάξης του 5,09%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 7.1



7.1 Συμπεράσματα

Σύμφωνα και με αυτό τον δείκτη μέτρησης της βιομηχανικής επίδοσης, οι κλάδοι που κυριαρχούν είναι εκείνοι που εμφανίστηκαν και στις προηγούμενες ενότητες. Σε μια ελληνική βιομηχανία με κλάδους που εξασφαλίζουν, σχετικά, μικρή Προστιθέμενη Αξία στα προϊόντα τους, οι κλάδοι οι οποίοι κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό Προστιθέμενης αξίας στο σύνολο της βιομηχανίας είναι οι κλάδοι Τροφίμων, Υφαντικών ειδών, και Χημικών προϊόντων. Θα πρέπει να σημειωθεί το γεγονός ότι κατά την δεκαετία του 1980 η ελληνική μεταποίηση αύξησε το ποσοστό της ακαθάριστης αξίας που προέρχεται από την προστιθέμενη αξία. Η μεγαλύτερη αύξηση του ρυθμού μεταβολής αυτού του μεγέθους παρατηρήθηκε στους κλάδους Πετρελαίου και άνθρακα, Ειδών διατροφής, Καπνού, Χάρτου, και Χημικών βιομηχανιών. Το

γεγονός αυτό δείχνει ότι οι κλάδοι αυτοί, ήταν οι πιο δυναμικοί και κατάφεραν σε σύντομο χρονικό διάστημα να παρουσιάσουν θετική εξέλιξη στο τμήμα εκείνο της ακαθάριστης αξίας τους που προερχόταν από την Προστιθέμενη Αξία.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
7ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.1 : Προστιθέμενη αξία των κλάδων της βιομηχανίας (σε εκατ.δρχ.)

	1970	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	M.O 80-92
Ονοματολογία															
Είδων διατροφής	4525	30.660	39.692	43.832	53.760	65.808	85.928	97.587	114.473	135.499	167.800	207.471	263.313	334.783	126.200
Ποτών	1401	9.573	11.934	14.013	17.884	23.457	29.803	36.868	43.075	55.235	59.700	73.868	91.827	118.760	45.077
Καπνού	1225	5.815	7.178	8.690	11.134	17.333	14.750	18.514	22.081	28.476	30.800	42.010	45.258	70.494	24.810
Υφαντικών ειδών	5494	41.504	44.359	53.988	65.094	79.355	102.952	138.617	147.801	146.167	149.570	167.138	177.943	195.795	116.176
Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	1287	15.472	19.335	23.055	26.830	33.987	41.904	50.040	66.230	76.283	89.470	107.601	115.955	131.736	61.377
Ξύλου και φελλού	824	5.710	5.936	6.642	7.660	8.265	10.106	12.342	13.646	15.479	20.665	25.960	30.664	33.157	15.085
Επίπλων	560	3.194	3.743	4.401	4.913	5.574	6.646	7.876	10.382	11.843	16.405	20.116	23.171	27.377	11.203
Χάρτου	902	4.989	7.884	9.640	11.008	11.027	12.896	21.403	24.937	27.584	31.485	42.680	50.543	60.194	24.328
Εκτυπώσεων και εκδόσεων	1259	6.574	7.240	8.020	9.782	11.389	13.668	16.996	22.389	28.251	36.610	45.492	49.650	63.831	24.607
Δέρματος	363	1.947	2.656	3.098	3.660	4.735	5.286	6.678	8.215	8.321	8.740	10.574	12.280	14.342	6.964
Ελαστικού και πλαστικών ειδών	1366	10.251	12.701	14.218	15.661	17.560	20.572	26.312	30.747	37.044	44.158	53.136	60.140	71.416	31.840
Χημικών προϊόντων	3247	20.223	25.406	30.745	36.952	47.102	55.961	66.888	75.552	91.206	110.432	132.764	149.888	168.218	77.780
Παράγωγων πετρελαιοι και άνθρακος	1170	6.888	7.550	9.397	12.646	14.657	21.233	23.825	27.417	31.622	43.620	50.784	91.604	104.780	34.309
Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	3247	22.159	26.642	29.797	32.604	42.371	46.877	58.723	71.979	84.728	98.478	119.355	134.161	140.466	69.872
Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	3839	16.882	16.171	15.544	24.548	35.934	42.132	43.147	43.640	79.864	93.204	90.168	81.447	83.629	51.255
Προϊόντων από μέταλλο	1964	16.350	21.742	23.794	31.567	36.228	39.977	48.252	44.771	54.926	61.887	71.303	76.648	92.524	47.690
Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	870	4.819	5.981	7.135	7.624	8.252	10.504	12.020	18.622	20.133	24.390	26.788	29.052	31.155	15.883
Ηλεκτρικών ειδών	2227	12.118	15.741	17.348	20.858	23.911	28.933	34.842	37.024	44.380	53.556	65.141	85.017	96.760	41.202
Μεταφορικών μέσων	2024	20.957	28.190	26.674	30.079	37.382	44.569	46.784	50.015	63.454	85.123	97.267	121.622	121.250	59.490
Λοιπών ειδών	255	1.617	1.920	2.564	3.045	4.628	5.983	6.096	6.947	7.736	9.065	9.737	11.554	12.988	6.452
Σύνολο	38.049	257.702	312.001	352.595	427.309	528.955	640.680	773.610	879.943	1.048.231	1.235.158	1.459.353	1.701.737	1.973.655	891.610

Πηγή : ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.2 : Ποσοστό προστιθέμενης αξίας κάθε κλάδου στο σύνολο της προστιθέμενης αξίας της Βιομηχανίας.

	1970	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	M.O 80-92
Ονοματολογία															
Ειδών διατροφής	11,89	11,90	12,72	12,43	12,58	12,44	13,41	12,61	13,01	12,93	13,59	14,22	15,47	16,96	14,15
Ποτών	3,68	3,71	3,82	3,97	4,19	4,43	4,65	4,77	4,90	5,27	4,83	5,06	5,40	6,02	5,06
Καπνού	3,22	2,26	2,30	2,46	2,61	3,28	2,30	2,39	2,51	2,72	2,49	2,88	2,66	3,57	2,78
Υφαντικών ειδών	14,44	16,11	14,22	15,31	15,23	15,00	16,07	17,92	16,80	13,94	12,11	11,45	10,46	9,92	13,03
Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	3,38	6,00	6,20	6,54	6,28	6,43	6,54	6,47	7,53	7,28	7,24	7,37	6,81	6,67	6,88
Ξύλου και φελλού	2,17	2,22	1,90	1,88	1,79	1,56	1,58	1,60	1,55	1,48	1,67	1,78	1,80	1,68	1,69
Επιπλών	1,47	1,24	1,20	1,25	1,15	1,05	1,04	1,02	1,18	1,13	1,33	1,38	1,36	1,39	1,26
Χάρτου	2,37	1,94	2,53	2,73	2,58	2,08	2,01	2,77	2,83	2,63	2,55	2,92	2,97	3,05	2,73
Εκτιπώσεων και εκδόσεων	3,31	2,55	2,32	2,27	2,29	2,15	2,13	2,20	2,54	2,70	2,96	3,12	2,92	3,23	2,76
Δέρματος	0,95	0,76	0,85	0,88	0,86	0,90	0,83	0,86	0,93	0,79	0,71	0,72	0,72	0,73	0,78
Ελαστικού και πλαστικών ειδών	3,59	3,98	4,07	4,03	3,67	3,32	3,21	3,40	3,49	3,53	3,58	3,64	3,53	3,62	3,57
Χημικών προϊόντων	8,53	7,85	8,14	8,72	8,65	8,90	8,73	8,62	8,59	8,70	8,94	9,10	8,81	8,52	8,72
Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	3,07	2,67	2,42	2,67	2,96	2,77	3,31	3,08	3,12	3,02	3,53	3,48	5,38	5,31	3,85
Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	8,53	8,60	8,54	8,45	7,63	8,01	7,32	7,59	8,18	8,08	7,97	8,18	7,88	7,12	7,84
Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	10,09	6,56	5,18	4,41	5,74	6,79	6,58	5,58	4,96	7,62	7,55	6,18	4,79	4,24	5,75
Προϊόντων από μέταλλο	5,16	6,34	6,97	6,75	7,39	6,85	6,24	6,24	5,09	5,24	5,01	4,89	4,50	4,69	5,35
Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικ	2,29	1,87	1,92	2,02	1,78	1,56	1,64	1,56	2,12	1,92	1,97	1,84	1,71	1,58	1,78
Ηλεκτρικών ειδών	5,85	4,70	5,05	4,92	4,88	4,52	4,52	4,50	4,21	4,23	4,34	4,46	5,00	4,90	4,62
Μεταφορικών μέσων	5,32	8,13	9,04	7,57	7,04	7,07	6,96	6,05	5,68	6,05	6,89	6,67	7,15	6,14	6,67
Λοιπών ειδών	0,67	0,63	0,62	0,73	0,71	0,87	0,93	0,79	0,79	0,74	0,73	0,67	0,68	0,66	0,72
Σύνολο	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : ΕΣΥΕ

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.3 : Ποσοστό προστιθέμενης αξίας στην ακαθάριστη αξία παραγωγής κάθε κλάδου

	Κλάδοι	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	Ρυθ. Μετ. 80-92
20	Ειδών διατροφής	17,62	23,57	22,37	22,59	22,55	23,13	22,28	23,20	24,29	24,99	25,52	27,95	31,69	16,74
21	Ποτών	36,26	36,24	36,11	37,13	36,90	37,26	36,64	38,22	39,14	38,01	38,44	41,48	44,79	7,87
22	Καπνού	24,84	26,08	25,24	23,87	28,08	22,83	20,84	28,93	29,63	28,27	26,76	24,01	42,58	17,02
23	Υφαντικών ειδών	35,72	35,04	37,02	36,68	35,65	37,37	41,24	38,41	36,62	35,36	35,39	35,07	39,81	1,23
24	Ειδών ενδυμασίας και υποδημ.	42,67	42,87	44,45	44,20	45,11	44,75	43,35	43,92	44,13	45,38	44,56	45,57	44,59	1,33
25	Ξύλου και φελλού	36,36	34,65	35,35	34,81	35,16	35,87	35,22	36,75	35,98	38,69	39,58	40,83	39,81	7,85
26	Επιπλων	47,09	47,43	48,31	46,69	45,42	44,65	44,70	45,24	43,77	46,64	47,69	48,35	48,64	0,22
27	Χάρτου	27,11	30,35	33,68	33,57	27,09	25,48	32,64	32,58	32,61	32,13	38,07	40,28	43,20	19,81
28	Εκτυπώσεων και εκδόσεων	54,38	50,19	47,68	48,87	45,22	43,85	45,93	46,76	47,10	50,34	52,30	52,02	55,15	4,01
29	Δέρματος	32,72	35,32	37,03	36,04	34,77	31,73	33,64	30,22	30,77	27,94	33,05	35,07	36,03	-6,02
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	33,22	40,21	40,35	37,13	36,15	35,17	37,19	37,29	38,39	37,60	38,51	40,38	43,55	5,20
31	Χημικών προϊόντων	32,65	33,73	34,26	32,60	32,51	31,15	33,75	35,58	36,52	37,64	39,96	41,27	42,06	15,66
32	Παραγωγών πετρελαίου και προϊόντων εκ μη μεταλλικών	6,54	4,53	5,23	5,84	4,94	5,39	8,67	9,79	11,13	12,53	11,01	19,18	21,24	127,45
33	Παράγωγων εκ μη μεταλλικών	41,61	39,65	38,69	37,43	39,60	38,60	39,49	43,07	44,02	44,07	43,90	43,79	42,35	9,31
34	Βασικών μεταλλουργικών π.	25,94	24,44	23,19	24,84	25,44	25,26	24,83	24,49	29,68	28,08	25,92	23,12	22,74	2,82
35	Προϊόντων από μέταλλο	34,72	34,42	34,04	37,00	35,58	34,64	33,32	33,37	33,20	31,59	34,47	34,15	36,76	-2,81
36	Μηχανών και συσκευιών, εκτ.	43,34	43,40	44,24	41,00	40,30	41,72	41,36	44,28	41,47	41,75	43,73	45,82	45,08	2,75
37	Ηλεκτρικών ειδών	30,11	36,74	37,30	36,51	36,93	34,93	33,91	35,29	35,38	34,09	38,38	40,65	40,06	4,60
38	Μεταφορικών μέσων	56,87	55,06	56,05	59,55	56,43	56,21	55,26	52,78	52,71	55,19	55,52	56,14	53,90	-3,52
39	Λοιπών ειδών	48,24	46,96	48,94	45,78	46,78	45,40	47,72	43,94	44,46	44,99	42,87	43,51	45,54	-5,09
	Σύνολο	28,95	29,55	29,82	29,62	28,87	28,31	31,02	32,10	32,99	32,96	33,15	34,86	37,37	13,73

Πηγή : Επεξεργασμένα στοιχεία ΕΣΥΕ

ΜΕΡΟΣ Β :

ΕΜΠΟΡΙΟ ΚΑΙ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ

Σε μια δεύτερη φάση της παρούσας ανάλυσης περνάμε στην εξέταση του εμπορίου του βιομηχανικού τομέα. Αρχικά, παρουσιάζεται το θεωρητικό πλαίσιο του Εμπορίου και τα κύρια σημεία που δείχνουν τα οφέλη από το εμπόριο για τις χώρες που παίρνουν μέρος σε αυτό. Στη συνέχεια περνούμε στην κυρίως ανάλυση, με την παρουσίαση ποσοτικών δεδομένων, σχετικών με τις εισαγωγές και εξαγωγές του βιομηχανικού τομέα, ενώ παράλληλα επιχειρείται η εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων. Επιχειρείται η εξέταση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας των Ελληνικών βιομηχανικών κλάδων, μέσα από τους δείκτες ανταγωνιστικότητας Balassa και της «μήτρας ανταγωνιστικότητας», όπως αυτή παρουσιάστηκε από τους Capdevielle M, Cimoli M., Dutrenit G. Τέλος, γίνεται μια παρουσίαση της τεχνολογικής εξέλιξης της ελληνικής βιομηχανίας, με μια ταυτόχρονη προσπάθεια παρουσίασης των τεχνολογικών ιδιαιτεροτήτων της.

8. Διεθνής Ανταλλαγή και Ευημερία - Μια πρώτη προσέγγιση

Σε μια μικρή οικονομία, ανεξάρτητα από το μέγεθός της, πραγματοποιείται ένας μεγάλος αριθμός οικονομικών συναλλαγών με το εξωτερικό σε καθημερινή βάση. Αυτό έχει σαν συνέπεια, η ανοικτή οικονομία, να έχει την δυνατότητα να καταναλώσει αγαθά και υπηρεσίες που παράγονται στο εξωτερικό. Ταυτόχρονα, μια σειρά από αγαθά και υπηρεσίες της συγκεκριμένης οικονομίας εξάγονται στο εξωτερικό.

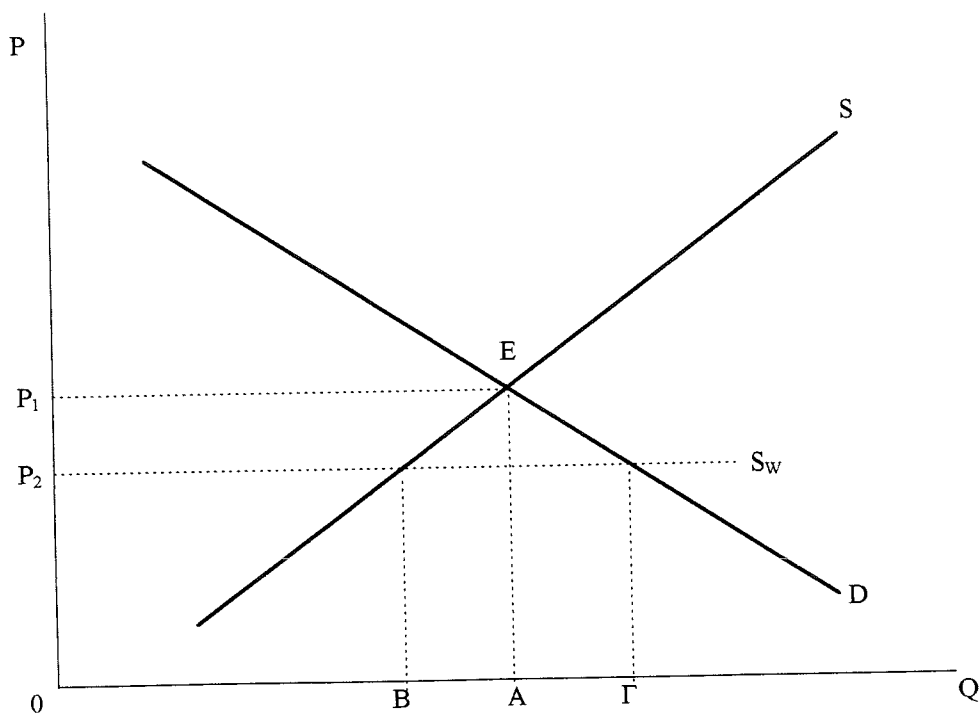
Ένας από τους κυριότερους λόγους ύπαρξης τέτοιων διεθνών ανταλλαγών είναι η διαφορά στις τιμές των αγαθών και υπηρεσιών από χώρα σε χώρα, διαφορά που αντανάκλα το συγκριτικό πλεονέκτημα στους συντελεστές και τη διαδικασία της παραγωγής και συνεπώς στο κόστος παραγωγής τους. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι το διεθνές εμπόριο συμβάλει στην καλύτερη αξιοποίηση των παραγωγικών πόρων της ανθρωπότητας με το να ελαχιστοποιεί το κόστος παραγωγής των αγαθών και υπηρεσιών που διακινούνται διεθνώς (βλέπε : Παλάσκας σημειώσεις «Ειδικά Θέματα οικονομικής ανάπτυξης»). Και αυτό συμβαίνει με τη δυνατότητα που παρέχει το διεθνές εμπόριο στις χώρες να εξειδικευτούν στην παραγωγή του προϊόντος εκείνου που μπορούν να παρέχουν με χαμηλότερο κόστος, στην παραγωγή δηλαδή του προϊόντος εκείνου που διαθέτουν «συγκριτικό πλεονέκτημα». (βλέπε : Smith, Richardo, Heckscher - Ohlin.)

Μέσα από την προσέγγιση της γενικής ισορροπίας μπορούμε να εξετάσουμε την οικονομία που παράγει ορισμένα προϊόντα με χαμηλότερο κόστος και να την συγκρίνουμε στη συνέχεια με άλλες οικονομίες. Στο παρακάτω Διάγραμμα 8.1, δίνεται η ζήτηση και η προσφορά ενός προϊόντος στην εγχώρια οικονομία και εξετάζονται οι περιπτώσεις που : α) η οικονομία είναι κλειστή, δηλαδή δεν συμμετέχει σε διεθνείς ανταλλαγές και β) η οικονομία είναι ανοικτή, δηλαδή συμμετέχει σε διεθνείς ανταλλαγές. Στην

πρώτη περίπτωση, το σημείο ισορροπίας της εγχώριας προσφοράς και ζήτησης, E, δείχνει ότι η τιμή του προϊόντος είναι P_1 και η ζητούμενη ποσότητα A.

Έστω, στη συνέχεια, ότι η τιμή του προϊόντος στη διεθνή αγορά είναι P_2 και η οικονομία γίνεται ανοικτή, δηλαδή συμμετέχει στη διεθνή αγορά. Αυτό έχει ένα διπλό αποτέλεσμα : α) μείωση της εγχώριας παραγωγής κατά AB και β) αύξηση της ζητούμενης ποσότητας κατά ΑΓ. Αποκλείονται ορισμένοι οριακοί παραγωγοί και η εγχώρια παραγωγή μειώνεται σε OB, ενώ η ζητούμενη ποσότητα είναι ΟΓ. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση του πλεονάσματος του καταναλωτή, τόσο λόγω της μείωσης της τιμής και αύξησης της ποσότητας που καταναλώνει, όσο και λόγω της καλύτερης κατανομής των συντελεστών παραγωγής, κοινωνικό πλεόνασμα, όπως θα δούμε στη συνέχεια. Ο καταναλωτής είναι κερδισμένος από το εμπόριο.

Διάγραμμα 8.1



Το πιο πάνω παράδειγμα εκφράζει την φιλοσοφία της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου και της εξειδίκευσης στην παραγωγή. Οι κλασικοί οικονομολόγοι όπως : Smith A., Richardo D., και Mill S. έβαλαν τα

θεωρητικά θεμέλια του φιλελευθερισμού στο εμπόριο. Το άνοιγμα των θυρών των χωρών στη διεθνή αγορά και εξειδίκευση ακολούθησε με αργό ρυθμό. Η εξειδίκευση στην παραγωγή είναι συνυφασμένη με την έννοια της διεθνούς αγοράς, η οποία επιτρέπει τον καταμερισμό τη εργασίας διεθνώς και της εξειδίκευση των παραγωγικών μονάδων στην παραγωγή ορισμένων προϊόντων που ανταλλάσσονται στη συνέχεια με προϊόντα άλλων χωρών σε τιμές που καθορίζονται στην αγορά.

Ο Smith A. για να στηρίξει την επιχειρηματολογία του υπέρ των πλεονεκτημάτων της εξειδίκευσης της παραγωγής και του καταμερισμού των έργων ανέφερε την έννοια του απόλυτου πλεονεκτήματος : «είναι αξίωμα για κάθε οικογενειάρχη να μη θέλει να κατασκευάσει στο σπίτι του ένα είδος που κοστίζει λιγότερο αν αγοραστεί παρά αν κατασκευαστεί στο νοικοκυριό».

Ο Richardo D. συμπλήρωσε το επιχείρημα του Smith με τη θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος. Κατά την θεωρία αυτή η εξειδίκευση στην παραγωγή δικαιολογείται ακόμα και αν δεν υπάρχει απόλυτο, αλλά μόνο συγκριτικό πλεονέκτημα. Έτσι αν ένας παραγωγός παράγει δυο προϊόντα α και β σε κόστος χαμηλότερο από ότι κάποιος άλλος παραγωγός, ο πρώτος θα πρέπει να περιοριστεί στην παραγωγή του προϊόντος που έχει συγκριτικό πλεονέκτημα, δηλαδή θα διαλέξει εκείνο το προϊόν του οποίου το κόστος είναι μικρότερο κλάσμα του κόστους του άλλου παραγωγού.

Με αυτή την θεωρία ενδυναμώνεται το επιχείρημα του Smith ότι η εξειδίκευση και η διεύρυνση της αγοράς αλληλεξαρτούνται. Γενικά η εξειδίκευση προϋποθέτει την ύπαρξη της αγοράς και μέσω αυτής γίνεται καλύτερη κατανομή των παραγωγικών πόρων μιας οικονομίας.

Η θεωρία των συγκριτικών δαπανών συμπληρώνεται ουσιαστικά και βελτιώνεται με το θεώρημα των Heckscer - Ohlin που αναφέρεται στις διαφορές αναλογίας των συντελεστών παραγωγής ως εξήγηση της θεωρητικής βάσης του εμπορίου. Η ύπαρξη των συγκριτικών διαφορών κόστους εξηγείται με τη διαφορά της σχετικής επάρκειας ή της ανεπάρκειας των συντελεστών παραγωγής στις διάφορες χώρες. Μια χώρα θα εξειδικευτεί στην παραγωγή και

θα εξάγει ένα προϊόν που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες από το συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική επάρκεια και θα εισάγει εκείνο το προϊόν που η παραγωγή του απαιτεί σχετικά μεγάλες ποσότητες του συντελεστή που βρίσκεται σε σχετική ανεπάρκεια. Έτσι, σύμφωνα με το θεώρημα αυτό όταν είναι γνωστή η σχετική επάρκεια των συντελεστών μιας χώρας μπορούμε να βγάλουμε από αυτή τη διάρθρωση των σχετικών τιμών. Η σχετική ανεπάρκεια π.χ. ενός συντελεστή σε μια χώρα σημαίνει, αυτόματα, ότι η τιμή αυτού του συντελεστή είναι ψηλότερη από την τιμή των άλλων συντελεστών. Σύμφωνα με το θεώρημα αυτό η προσφορά έχει μεγαλύτερη σημασία από τη ζήτηση στον καθορισμό των σχετικών τιμών. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί η σημασία της χρήσης σχετικών μεγεθών στο θεώρημα Η - Ο και ιδιαίτερα η σχετική επάρκεια και ανεπάρκεια στους συντελεστές της παραγωγής που είναι οι παράγοντες που καθορίζουν τις διαφορές στο συγκριτικό κόστος δυο χωρών.

Σύμφωνα με την πρόσφατη βιβλιογραφία, για το εμπόριο και την ανάπτυξη, υπάρχουν τρεις λόγοι για τους οποίους οι αναπτυσσόμενες χώρες ωφελούνται από το εμπόριο : εκείνοι που σχετίζονται με το στατικό συγκριτικό πλεονέκτημα, εκείνοι που αναφέρονται στην αυξημένη παραγωγική δυνατότητα και εκείνοι που αναφέρονται στην αύξηση της παραγωγικότητας. (βλέπε : Gerry Helleiner (1993))

Η ανταλλαγή που συμβαίνει μεταξύ των χωρών επιτρέπει τον διαχωρισμό της παραγωγής από την κατανάλωση και την επέκταση της ωφελιμότητας από το συγκριτικό πλεονέκτημα. Στο Διάγραμμα 8.2 αυτό απεικονίζεται από μια μετακίνηση πάνω στην καμπύλη παραγωγικών δυνατοτήτων (ΙΠΠ') από το σημείο χαμηλού επιπέδου ανταλλαγής Α, στο σημείο μεγαλύτερου επιπέδου ανταλλαγής Β. Υποθέτοντας ότι η χώρα είναι επαρκώς μικρή, ώστε να μην μπορεί να επηρεάσει το παγκόσμιο επίπεδο τιμών, ότι οι τιμές αντανακλούν το κοινωνικό όφελος και κόστος και ότι η κοινωνική ευημερία μπορεί να μετρηθεί από έναν χάρτη καμπυλών αδιαφορίας, ακολουθείται ο εξής συλλογισμός : Έστω ότι μια χώρα είναι έχει άφθονη

εργασία και έδαφος και ελάχιστο κεφάλαιο. Επομένως, έχει περισσότερες δυνατότητες παραγωγής προϊόντων που είναι εντάσεως εργασίας και εδάφους. Με δεδομένη αυτή την υπόθεση η καμπύλη των παραγωγικών της δυνατοτήτων θα έχει τη μορφή $ΠΠ'$ του Διαγράμματος 8.2, όπου στον οριζόντιο άξονα μετρούνται τα προϊόντα των οποίων η παραγωγή βασίζεται σε συντελεστές που η χώρα διαθέτει σε αφθονία και στον κατακόρυφο άξονα τα προϊόντα των οποίων η παραγωγή βασίζεται σε συντελεστές που βρίσκονται σε σχετική έλλειψη στην συγκεκριμένη χώρα. Η κλίση της καμπύλης παραγωγικών δυνατοτήτων $ΠΠ'$ εκφράζει τον οριακό λόγο μετασχηματισμού προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου και προϊόντων εντάσεως εργασίας.

Πριν την έναρξη των διεθνών ανταλλαγών η χώρα ισορροπεί παράγοντας στο σημείο A , όπου ο οριακός λόγος των μετασχηματισμού των προϊόντων είναι ίσος με τον λόγο των εγχώριων τιμών των δυο προϊόντων, που εκφράζεται από την κλίση της καμπύλης PP'' . Στο σημείο αυτό η χώρα καταναλώνει OE_1 ποσότητες προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου και OX_1 ποσότητες προϊόντων εντάσεως εργασίας.

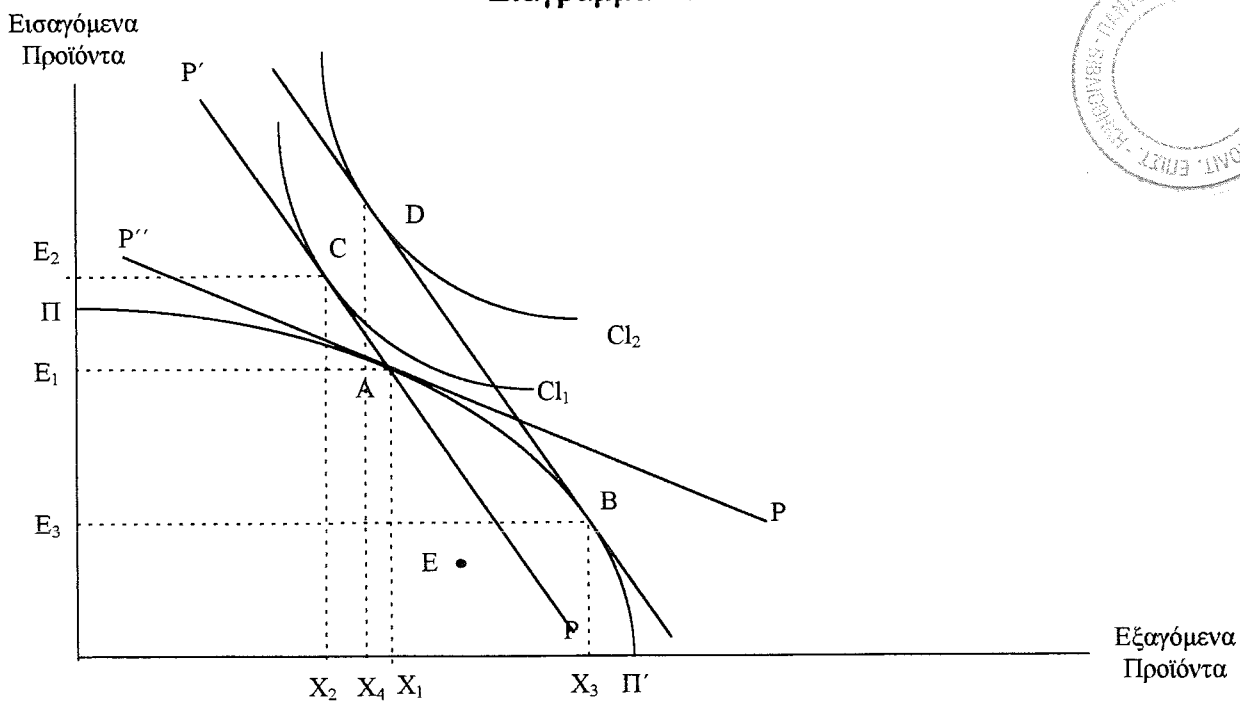
Έστω, στη συνέχεια ότι οι σχετικές τιμές στο διεθνή χώρο δίνονται από την κλίση της ευθείας PP' . Η σχέση αυτών των τιμών είναι τέτοια που τα προς εξαγωγή προϊόντα (εντάσεως εργασίας) σε σύγκριση με τα προϊόντα εντάσεως κεφαλαίου είναι σχετικά ακριβότερα στο διεθνή χώρα απ' ότι στο εσωτερικό της χώρας. Αυτό σημαίνει ότι η χώρα θα μπορούσε να αυξήσει την ευημερία της με ένα άνοιγμα της οικονομίας της στο διεθνές εμπόριο. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να εξάγει τις ποσότητες X_1X_2 από τα εντάσεως εργασίας προϊόντα και να εισάγει τις ποσότητες E_1E_2 από τα εντάσεως κεφαλαίου προϊόντα. Έτσι, ενώ η παραγωγή παραμένει στο σημείο A , η κατανάλωση μετατοπίζεται στο σημείο C .

Με δεδομένες τις διεθνείς τιμές, αριστερά του σημείου A του διαγράμματος η εγκατάλειψη μιας ποσότητας προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου μπορεί να οδηγήσει στην παραγωγή μεγαλύτερης ποσότητας σιτηρών από εκείνη που θα αγοραζόταν στη διεθνή αγορά. Επομένως. Με δεδομένη την

πλήρη κινητικότητα των συντελεστών παραγωγής, οι δυνάμεις της αγοράς θα προσανατολίσουν τις εγχώριες επιχειρήσεις στην παραγωγή προϊόντων εντάσεως εργασίας. Έτσι η οικονομία της χώρας θα βρεθεί να ισορροπεί στο σημείο B. στο σημείο αυτό η χώρα μπορεί να εξάγει X_3X_4 ποσότητες προϊόντων εντάσεως εργασίας και να εισάγει ποσότητες E_3E_4 προϊόντων εντάσεως κεφαλαίου. Αποτέλεσμα αυτής της ανταλλαγής θα είναι ο συνδυασμός των προϊόντων που καταναλώνονται στο σημείο D να φέρνει την χώρα σε υψηλότερη καμπύλη αδιαφορίας Cl_2 και ο πληθυσμός της να απολαμβάνει μεγαλύτερη ευημερία.

Βλέπουμε λοιπόν ότι με το διεθνές εμπόριο η χώρα εκμεταλλεύεται πιο αποτελεσματικά τους συντελεστές παραγωγής που διαθέτει σε αφθονία, αυξάνοντας την σχετική τους ζήτηση. (βλέπε : Ρέππας Π. Σημειώσεις Ειδικά θέματα Οικονομικής Ανάπτυξης.).

Διάγραμμα 8.2



Τα οφέλη από το εμπόριο είναι διαφορετικά. Στην παραδοσιακή βιβλιογραφία σχετικά με τις αναπτυσσόμενες χώρες, υποστηρίζεται ότι οι συντελεστές παραγωγής μιας χώρας, η οποία δεν είναι ανοικτή προς τη διεθνή

αγορά, συχνά υποαπασχολούνται. Το άνοιγμα της οικονομίας δημιουργεί νέα επιπρόσθετη ζήτηση η οποία με τη σειρά της δημιουργεί τις προϋποθέσεις για περισσότερη απασχόληση των συντελεστών παραγωγής (εργασία, έδαφος κ.λ.π.). Αυτό εμφανίζεται στο διάγραμμα από την μετατόπιση του σημείου E στο B.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι έχει παρατηρηθεί να υπάρχει κάποιο όριο στη χρήση κάποιων παραγωγικών συντελεστών. Για παράδειγμα, το πλεόνασμα γης σήμερα είναι περιορισμένο αντίθετα από τον συντελεστή εργασία ο οποίος είναι εύκολο να εξασφαλιστεί (βλέπε:Gerry Helleiner(1993)).

Η συζήτηση για τα οφέλη του εμπορίου (και τη μετακίνηση από το σημείο E στο B) παραμένει ένα εξαιρετικά σημαντικό θέμα. Η πραγματοποίηση της πλήρους παραγωγικής δυνατότητας στις πολύ φτωχές χώρες κατά τις δεκαετίες 1980 και 1990 εξαρτάται από την διαθεσιμότητα των εισαγωγών όπως καύσιμα, άλλα ενδιάμεσα αγαθά, και εξαρτήματα κ.λ.π. Όταν τέτοιες εισαγωγές δεν μπορούν να χρηματοδοτηθούν στο επίπεδο που είναι απαραίτητο για την επίτευξη πλήρους παραγωγικής δυνατότητας, πραγματοποιείται υποαπασχόληση της εργασίας, του κεφαλαίου και των άλλων συντελεστών παραγωγής (βλέπε : Gerry Helleiner(1993)).

Τέλος, όσον αφορά το εμπόριο, υπάρχουν διαφορετικές επιπτώσεις στη μεγέθυνση από διαφορετικούς συνδυασμούς ποιότητας εξαγωγών. Η παραγωγικότητα αυξάνεται ταχύτερα σε μια ανοικτή οικονομία απ' ότι σε μια κλειστή. Οι εξαγωγές προϊόντων του πρωτογενή τομέα, στις οποίες βασίζονται οι χαμηλότερου εισοδήματος χώρες, παράγουν λιγότερες θετικές «εξωτερικότητες» από τις εξωτερικότητες που επιτυγχάνουν οι εξαγωγές προϊόντων του βιομηχανικού τομέα (βλέπε : Gerry Helleiner(1993)).

Θέτοντας, με αυτό τον τρόπο, σε πολύ γενικές γραμμές το θεωρητικό πλαίσιο του εμπορίου, περνάμε στην ποσοτική παρουσίαση στοιχείων του εμπορίου της ελληνικής βιομηχανίας και των κλάδων της.

9. Εξωτερικό εμπόριο προϊόντων μεταποίησης

Ανάμεσα σε μια πληθώρα οικονομικών θεωριών, (όπως υποκατάσταση των εισαγωγών κ.λ.π.) που έχουν αναπτυχθεί κατά καιρούς, σχετικά με τη βέλτιστη στρατηγική που θα πρέπει να ακολουθήσει μια υπανάπτυκτη χώρα, ώστε να μπει στην τροχιά της ανάπτυξης είναι και εκείνη που υποστηρίζει ότι στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, οι εξαγωγές αποτελούν τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της βιομηχανίας, καθώς μέσα από τις οικονομίες κλίμακας που εξασφαλίζονται, βελτιώνεται η ανταγωνιστικότητά τους με αποτέλεσμα την περαιτέρω αύξηση της παραγωγής και την επέκταση των εξαγωγών. Η Ελληνική μεταποίηση ακολούθησε αυτό τον κανόνα και από τα πρώτα χρόνια της εκβιομηχάνισης της χώρας, άρχισε και η εξωστρέφεια της βιομηχανίας.

Κατά τις δυο πρώτες δεκαετίες μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, οι περισσότερες εξαγωγές της Ελλάδας αφορούσαν, κατά κύριο λόγο, σε αγροτικά προϊόντα, όπως : βαμβάκι, καπνά, σταφίδες και φρέσκα φρούτα. Ακόμα και το 1955 το μόνο βιομηχανικό εξαγωγίμο προϊόν ήταν το νέφτι, που κατασκευαζόταν από ρητίνη πεύκων (βλέπε: Βιομηχανική Επιθεώρηση τ. 716). Με άλλα λόγια, ο κύριος προσδιοριστικός παράγοντας της σύνθεσης των εξαγωγών ήταν τα «φυσικά» συγκριτικά πλεονεκτήματα και όχι πλεονεκτήματα, που είχαν κερδισθεί από την διαμόρφωση της παραγωγής προϊόντων.

Σήμερα, περισσότερο από το μισό των συνολικών κατά αξία εξαγωγών, όπως άλλωστε διακρίνεται και στους πιο κάτω πίνακες 9.1 και 9.2, διαμορφώνεται από προϊόντα μεταποίησης, αν και υπάρχει ακόμα η τάση για παραγωγή προϊόντων από αγροτικές πρώτες ύλες, όπως : τρόφιμα, ποτά καπνός, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, ενδύματα και υποδήματα.

Πίνακας 9.1 : Αξία εξαγωγών κατά κατηγορία σε εκατομμύρια δολάρια.

	1990	1991	1992	1993	1994
Αγροτικά προϊόντα	2.367	2.640	3.294	2.500	2.748
Πρώτες ύλες	1.042	1.230	946	1.148	1.572
Προϊόντα μεταποίησης	4.406	4.605	5.390	4.670	4.921
Άλλα	181	194	232	116	143
Σύνολο εξαγωγών	7.996	8.669	9.862	8.434	9.384

Πηγή : ΚΕΕΜ, (Περιοδικό : Βιομηχανική Επιθεώρηση)

Πίνακας 9.2 : Ποσοστιαία διάρθρωση αξίας εξαγωγών κατά κατηγορία σε εκατομμύρια δολάρια.

(%)	1990	1991	1992	1993	1994
Αγροτικά προϊόντα	29,6	30,5	33,4	29,6	29,3
Πρώτες ύλες	13,2	14,2	9,6	13,6	16,8
Προϊόντα μεταποίησης	55,1	53,1	54,7	55,4	52,4
Άλλα	2,3	2,2	2,3	1,4	1,5

Πηγή : ΚΕΕΜ, (Περιοδικό : Βιομηχανική Επιθεώρηση)

Οι Ελληνικές εισαγωγές περιλαμβάνουν προϊόντα πετρελαίου και ορυκτέλαια, μηχανήματα, οχήματα, ηλεκτρικά είδη, και κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα. Το 60% των συνολικών εισροών στην εγχώρια παραγωγή καλύπτεται από εισαγωγές (ενέργεια, κεφαλαιουχικά αγαθά και ημιτελή αγαθών και πρώτων υλών και πιέζει ακόμα περισσότερο το εμπορικό έλλειμμα. Σε ορισμένες βιομηχανίες η μόνη προστιθέμενη αξία είναι η εγχώρια εργασία (βλέπε: Βιομηχανική Επιθεώρηση τ. 716).

Μεταξύ των δεκαετιών του 1950 και 1970 εκπονήθηκε σειρά πενταετών προγραμμάτων με σκοπό τη δημιουργία εγχώριας παραγωγής προϊόντων, τα οποία η χώρα εισήγαγε (πολιτική υποκατάστασης των εισαγωγών). Η εγχώρια

παραγωγή προστατευόταν από δασμολογικά εμπόδια όπως περιορισμούς, ποσοστώσεις, και άλλα κυβερνητικά μέτρα.

Το 1970 σε μια προσπάθεια προώθησης των εξαγωγών λήφθηκε η απόφαση για ενίσχυση των εξαγωγικών βιομηχανιών, ανάλογα με την προστιθέμενη αξία των προϊόντων τους. Αν αυτή ήταν μικρότερη του 25% δεν δινόταν ενίσχυση, ενώ αν κυμαινόταν μεταξύ 25% και 60% η ενίσχυση ήταν μεταξύ του 10% και 30%. Η πολιτική αυτή βοήθησε πολλούς βιομηχάνους στα πρώτα βήματα των εξαγωγικών τους προσπαθειών, αλλά δεν μπόρεσε να αποτελέσει απαρχή της προώθησης πιο εξελιγμένων προϊόντων.

Τα παραδοσιακά προϊόντα, όπως αυτά της ένδυσης και υπόδησης κ.λ.π. απορροφούσαν το μεγαλύτερο όγκο των ενισχύσεων. Αυτή η πολιτική είχε αρνητικά αποτελέσματα, καθώς το μεγαλύτερο μέρος των βιομηχάνων καρπώθηκε αυτές τις επιδοτήσεις, χωρίς να τις εκμεταλλευτεί για να ενδυναμώσει την ανταγωνιστικότητά του, εκσυγχρονίζοντας τον μηχανολογικό του εξοπλισμό και εισάγοντας καινοτομίες στην παραγωγική του διαδικασία.

Κάποιοι, οι πιο διορατικοί από αυτούς γνώριζαν ότι αυτή η πολιτική δεν θα συνεχιζόταν για πάντα και ιδιαίτερα από τη στιγμή που η χώρα θα εντασσόταν στην ΕΟΚ και κατέβαλαν προσπάθειες ώστε να εκσυγχρονιστούν.

Από πλευράς εξαγωγικών επιδόσεων οι βιομηχανικοί κλάδοι μπορούν να διακριθούν με βάση το μέσο ρυθμό αύξησης των εξαγωγών τους κατά την περίοδο 1981 - 1995 σε κλάδους «υψηλής εξαγωγικής επίδοσης» και σε κλάδους «χαμηλής εξαγωγικής επίδοσης» (βλέπε πίνακα 9.3 παραρτήματος ενότητας 9). Τα στοιχεία αυτά είναι εκφρασμένα σε κωδικοποίηση ΣΤΑΚΟΔ και προέρχονται από την αντιστοίχιση της κωδικοποίησης ΣΤΑΚΟΔ και ΤΤΔΕ, όπως αυτή παρουσιάζεται στο πρώτο μέρος, στην πρώτη ενότητα της παρούσας εργασίας. (Ο μέσος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών προκύπτει από τον μέσο όρο των ρυθμών μεταβολής των εξαγωγών για κάθε πενταετία από το 1981 ως το 1995). Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι εξής κλάδοι:

- Ειδών διατροφής
- Ποτών

- Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης
- Ειδών ξύλου και φελλού
- Επίπλων
- Εκτυπώσεων και εκδόσεων
- Ελαστικού και πλαστικών ειδών
- Χημικών προϊόντων
- Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών
- Ηλεκτρικών ειδών
- Μεταφορικών μέσων.

Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι εξής κλάδοι :

- Καπνού
- Υφαντικών ειδών
- Χάρτου
- Δέρματος
- Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα
- Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά
- Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων
- Προϊόντων από μέταλλο
- Λοιπών ειδών

Η παραπάνω ταξινόμηση δεν σημαίνει ότι οι κλάδοι που μέχρι σήμερα επέδειξαν υψηλή εξαγωγική επίδοση παρουσιάζουν ανάλογες προοπτικές για το μέλλον. Οι υψηλές εξαγωγικές επιδόσεις κάποιων κλάδων οφείλονται είτε σε συγκυριακούς παράγοντες ή σε συγκριτικά πλεονεκτήματα τα οποία χάνονται στη συνέχεια. (βλέπε : Μελέτη Χαλικιάς Ι. (1995)).

Στους πίνακες 9.4 και 9.5, του παραρτήματος της ενότητας 9, παρουσιάζεται η αξία των εξαγωγών και εισαγωγών, αντίστοιχα, του βιομηχανικού τομέα, σε τρέχουσες τιμές. Στον πίνακα 9.6 παρουσιάζεται η

διαχρονική ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο των εξαγωγών του βιομηχανικού τομέα. Κυρίαρχη θέση στις εξαγωγές για την περίοδο 1981 - 1995 κατέχει ο κλάδος των ειδών διατροφής, και ακολουθεί ο κλάδος των Υφαντικών με πτωτική τάση του ποσοστού στις συνολικές εξαγωγές, καθώς και ο κλάδος ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως. Χαρακτηριστική είναι επίσης η αυξητική τάση που παρατηρείται από τα μέσα της δεκαετίας του 80 και μετά στον κλάδο ηλεκτρικών ειδών και Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών.

Στον πίνακα 9.7 του παραρτήματος της ενότητας 9, παρουσιάζεται για η αξία των εισαγωγών του βιομηχανικού τομέα ως ποσοστό το σύνολο των βιομηχανικών εισαγωγών. Από την μελέτη του συγκεκριμένου πίνακα εξάγονται οι πιο κάτω σημαντικές παρατηρήσεις :

- Ο κλάδος Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα είναι ένας από τους κλάδους με σημαντικές εισαγωγές.
- Το ίδιο παρατηρείται και για τον κλάδο Χημικών προϊόντων, καθώς επίσης και για τον κλάδο των Μεταφορικών μέσων.
- Ο κλάδος Ειδών διατροφής κατέχει ένα από τα σημαντικά ποσοστά των εισαγωγών βιομηχανικών προϊόντων

Στον πίνακα 9.8 του παραρτήματος της ενότητας 9, παρουσιάζεται το εμπορικό ισοζύγιο του βιομηχανικού τομέα, τόσο στο σύνολό του όσο και σε κάθε κλάδο χωριστά. Για όλα τα χρόνια της εξεταζόμενης περιόδου παρατηρείται στο σύνολο της βιομηχανίας αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο. Εξαίρεση αποτελούν ελάχιστοι κλάδοι, κυρίως παραδοσιακών προϊόντων, και αυτό δεν ισχύει για όλα τα χρόνια.

9.1 Συμπεράσματα

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα που στηρίζεται κατά κύριο λόγο σε εξαγωγές παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων με χαμηλή προστιθέμενη αξία. Ο ρυθμός αύξησης του ποσοστού των εξαγωγών κάθε βιομηχανικού

κλάδου στο σύνολο των βιομηχανικών εξαγωγών μειώνεται σταδιακά, κατά τις εξεταζόμενες πενταετίες :81 - 85, 85 - 90, 90 - 95, ακόμα και για αυτούς τους χαρακτηριζόμενους ως παραδοσιακούς κλάδους.

Οι εισαγωγές της βιομηχανίας αποτελούνται κατά, ένα μεγάλο μέρος από προϊόντα έντασης κεφαλαίου, γεγονός που αντανακλά την ρηχή παραγωγική βάση της χώρας. Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα να περιορίζεται η Ελληνική ανταγωνιστικότητά, καθώς αναγκάζεται να εισάγει ενδιάμεσα κεφαλαιουχικά προϊόντα ώστε να στηρίξει την εγχώρια παραγωγή της. Αυτό με τη σειρά του σημαίνει μια πλήρη τεχνολογική εξάρτηση από άλλες χώρες με μακροχρόνια αρνητικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία. (βλέπε : Βαϊτσος Κ. Γιαννίσης Τ. (1987)).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
9ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Πίνακας 9.3 : Μέσος Ρυθμός μεταβολής εξαγωγών (%)

		81-85	85-90	90-95	M.O 81 -95
20	Ειδών διατροφής	188	107	97	131
21	Ποτών	263	128	188	193
22	Καπνού	115	151	77	114
23	Υφαντικών ειδών	141	49	111	100
24	Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	256	188	59	167
25	Ξύλου και φελλού	159	237	126	174
26	Επίπλων	41	260	588	296
27	Χάρτου	50	83	177	103
28	Εκτυπώσεων και εκδόσεων	96	208	282	195
29	Δέρματος	149	7	28	61
30	Ελαστικού και πλαστικών ειδών	271	123	163	185
31	Χημικών προϊόντων	147	84	155	129
32	Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	235	23	78	112
33	Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	109	59	82	83
34	Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	113	106	119	112
35	Προϊόντων από μέταλλο	160	62	59	94
36	Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	93	392	268	251
37	Ηλεκτρικών ειδών	56	5	800	287
38	Μεταφορικών μέσων	50	42	500	197
39	Λοιπών ειδών	138	126	-17	82
	ΣΥΝΟΛΟ	165	95	100	120

Πηγή : Στατιστικές εμπορίου

Πίνακας 9.4 : Αξία εξαγωγών (σε εκατομμύρια δρχ.)

	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
20 Ειδών διατροφής	51.063	147.182	203.314	233.706	148.387	313.920	305.064	391.164	503.800	451.952	541.339	600.547
21 Ποτών	2.055	7.449	9.519	11.515	7.747	15.715	16.954	18.355	26.995	31.738	42.305	48.789
22 Καπνού	9.874	21.202	30.590	41.315	34.767	44.455	53.149	71.600	97.372	89.496	82.951	93.858
23 Υφαντικών ειδών	28.572	68.785	83.893	107.307	79.939	108.803	102.333	128.906	122.930	145.791	176.142	215.450
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδημάτων	26.810	95.387	162.233	213.205	182.760	249.318	274.284	325.484	418.334	417.896	414.066	434.829
25 Ξύλου και φελλού	821	2.124	2.690	3.028	4.048	5.734	7.156	10.127	12.890	16.328	16.407	16.178
26 Επίπλων	232	328	473	505	392	708	1.180	1.394	3.031	6.343	7.445	8.115
27 Χάρτου	2.678	4.008	4.420	5.387	5.545	11.207	7.348	9.269	11.091	11.855	13.665	20.318
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	655	1.285	1.516	2.270	1.664	2.982	3.960	4.629	3.867	4.957	5.561	15.130
29 Δέρματος	6.050	15.044	21.231	27.396	17.943	20.605	16.144	18.514	25.056	17.689	20.826	20.648
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	654	2.424	1.466	2.599	4.496	5.318	5.395	5.679	6.439	8.222	11.179	14.165
31 Χημικών προϊόντων	11.558	28.549	34.365	36.292	32.206	53.997	52.644	65.330	77.241	97.009	105.869	134.235
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	22.618	75.780	51.833	74.433	40.251	66.948	92.900	141.044	99.069	151.653	235.606	165.289
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	21.138	44.074	49.163	53.427	48.212	66.696	70.150	75.713	97.000	107.622	132.974	127.714
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	17.769	37.766	36.434	51.911	54.512	83.053	77.668	88.053	100.652	104.674	127.672	170.308
35 Προϊόντων από μέταλλο	19.465	50.580	53.840	49.426	49.014	91.525	82.080	97.326	113.635	85.872	110.904	130.828
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	2.360	4.552	5.673	6.947	9.075	15.912	22.404	29.607	33.131	40.468	52.508	82.357
37 Ηλεκτρικών ειδών	6.183	9.642	8.385	9.627	13.102	21.350	10.080	28.740	44.998	60.775	71.561	90.721
38 Μεταφορικών μέσων	2.949	4.416	4.794	5.843	3.264	4.212	6.253	10.878	14.544	24.171	22.051	37.543
39 Λοιπών ειδών	2.936	6.982	8.557	7.221	18.170	14.919	15.770	20.786	24.396	23.306	22.702	13.133
ΣΥΝΟΛΟ	236.438	627.559	774.379	943.360	755.494	1.197.377	1.222.896	1.542.598	1.836.471	1.897.817	2.213.733	2.440.155

Πηγή : Στατιστικές εμπορίου

Πίνακας 9.5 : Αξία εισαγωγών στους συγκεκριμένους κλάδους (σε εκατ. δρχ.)

	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
20 Ειδών διατροφής	51.265	164.162	240.108	308.796	276.722	372.126	412.127	465.578	543.141	580.365	690.580	809.279
21 Ποτών	907	5.603	6.704	9.653	14.114	26.122	34.026	40.623	51.952	63.850	60.599	66.172
22 Καπνού	1.604	5.402	7.485	9.968	8.249	13.472	17.436	25.677	36.840	45.454	48.969	57.224
23 Υφαντικών ειδών	26.007	74.889	105.796	127.141	124.237	175.943	220.009	241.905	277.324	241.765	273.505	291.952
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	3.691	12.660	14.941	21.935	37.365	68.571	88.091	109.750	137.631	156.515	191.102	232.702
25 Ξύλου και φελλού	8.740	26.294	33.903	43.612	38.347	67.557	76.235	85.867	71.072	66.360	90.995	116.232
26 Επίπλων	875	1.703	2.496	3.572	5.536	11.642	17.057	21.856	25.778	26.759	31.188	41.576
27 Χάρτου	9.272	23.619	27.908	36.760	43.689	60.849	71.926	85.205	89.602	110.041	128.577	182.214
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	977	2.213	2.761	4.261	4.988	7.031	10.430	14.745	19.956	20.000	21.000	0
29 Δέρματος	18.230	38.237	55.530	67.811	51.713	56.067	45.733	51.016	136.625	46.757	62.683	60.918
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	5.332	11.436	9.477	13.340	21.950	30.516	35.348	40.416	41.877	51.333	56.844	73.057
31 Χημικών προϊόντων	49.801	131.775	177.186	216.516	227.731	301.604	358.479	437.975	512.441	599.240	707.874	839.205
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	108.630	416.622	275.689	297.949	88.032	167.203	241.412	377.251	437.812	535.679	509.225	434.296
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	9.447	19.356	27.040	36.904	36.505	55.732	71.614	83.034	92.533	97.913	108.645	128.232
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	8.024	21.797	27.901	35.126	43.446	66.443	74.272	81.508	64.789	87.180	106.559	160.819
35 Προϊόντων από μέταλλο	31.294	79.284	131.089	162.292	197.450	292.765	355.448	249.584	223.765	245.215	280.687	353.052
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	47.323	106.093	131.089	162.292	197.450	292.765	355.448	363.249	443.318	437.882	452.056	550.884
37 Ηλεκτρικών ειδών	23.383	64.110	69.839	67.937	119.585	183.612	228.394	278.219	318.635	429.930	466.129	484.504
38 Μεταφορικών μέσων	67.817	88.029,0	107.705,0	191.393,0	218.663,0	345.275,0	417.156,0	507.475,4	629.973,7	601.856,6	445.740,6	643.795
39 Λοιπών ειδών	12.846	37.698,3	48.243,0	63.234,6	78.488,0	118.895,6	148.153,2	191.120,2	232.132,0	262.886,9	313.721	468.764
ΣΥΝΟΛΟ	485.464	1.330.982	1.469.375	1.823.610	1.751.535	2.617.113	3.137.758	3.752.052	4.387.199	4.706.981	5.046.677	5.994.876

Πηγή : Στατιστικές εμπορίου

Πίνακας 9.6 : Ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο των εξαγωγών της μεταποίησης

	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
20 Ειδών διατροφής	21,60	23,45	26,26	24,77	19,64	26,22	24,95	25,36	27,43	23,81	24,45	24,61
21 Ποτών	0,87	1,19	1,23	1,22	1,03	1,31	1,39	1,19	1,47	1,67	1,91	2,00
22 Καπνού	4,18	3,38	3,95	4,38	4,60	3,71	4,35	4,64	5,30	4,72	3,75	3,85
23 Υφαντικών ειδών	12,08	10,96	10,83	11,37	10,58	9,09	8,37	8,36	6,69	7,68	7,96	8,83
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	11,34	15,20	20,95	22,60	24,19	20,82	22,43	21,10	22,78	22,02	18,70	17,82
25 Ξύλου και φελλού	0,35	0,34	0,35	0,32	0,54	0,48	0,59	0,66	0,70	0,86	0,74	0,66
26 Επίπλων	0,10	0,05	0,06	0,05	0,05	0,06	0,10	0,09	0,17	0,33	0,34	0,33
27 Χάρτου	1,13	0,64	0,57	0,57	0,73	0,94	0,60	0,60	0,60	0,62	0,62	0,62
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	0,28	0,20	0,20	0,24	0,22	0,25	0,32	0,30	0,21	0,26	0,25	0,25
29 Δέρματος	2,56	2,40	2,74	2,90	2,38	1,72	1,32	1,20	1,36	0,93	0,94	0,85
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	0,28	0,39	0,19	0,28	0,60	0,44	0,44	0,37	0,35	0,43	0,50	0,58
31 Χημικών προϊόντων	4,89	4,55	4,44	3,85	4,26	4,51	4,30	4,24	5,39	7,99	10,64	6,77
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	9,57	12,08	6,69	7,89	5,33	5,59	7,60	9,14	5,28	5,67	6,01	5,23
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	8,94	7,02	6,35	5,66	6,38	5,57	5,74	4,91	5,48	5,52	5,77	6,98
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	7,52	6,02	4,70	5,50	7,22	6,94	6,35	5,71	6,19	4,52	5,01	5,36
35 Προϊόντων από μέταλλο	8,23	8,06	6,95	5,24	6,49	7,64	6,71	6,31	1,80	2,13	2,37	3,38
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικ	1,00	0,73	0,73	0,74	1,20	1,33	1,83	1,92	2,45	3,20	3,23	3,72
37 Ηλεκτρικών ειδών	2,62	1,54	1,08	1,02	1,73	1,78	0,82	0,71	0,79	1,27	1,00	1,54
38 Μεταφορικών μέσων	1,25	0,70	0,62	0,62	0,43	0,35	0,51	0,71	1,33	1,23	1,03	0,54
39 Λοιπών ειδών	1,24	1,11	1,11	0,77	2,41	1,25	1,29	1,35	100,00	100,00	100,00	100,00
ΣΥΝΟΛΟ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : Στατιστικές εμπορίου (Επεξεργασμένα στοιχεία)

Πίνακας 9.7 : Ποσοστιαία συμμετοχή κάθε κλάδου στο σύνολο των εισαγωγών της μεταποίησης

	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
20 Ειδών διατροφής	10,56	12,33	16,34	16,93	15,80	14,22	13,13	12,41	12,38	12,33	13,68	13,50
21 Ποτών	0,19	0,42	0,46	0,53	0,81	1,00	1,08	1,08	1,18	1,36	1,20	1,10
22 Καπνού	0,33	0,41	0,51	0,55	0,47	0,51	0,56	0,68	0,84	0,97	0,97	0,95
23 Υφαντικών ειδών	5,36	5,63	7,20	6,97	7,09	6,72	7,01	6,45	6,32	5,14	5,42	4,87
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδημάτων	0,76	0,95	1,02	1,20	2,13	2,62	2,81	2,93	3,14	3,33	3,79	3,88
25 Ξύλου και φελλού	1,80	1,98	2,31	2,39	2,19	2,58	2,43	2,29	1,62	1,41	1,80	1,94
26 Επίπλων	0,18	0,13	0,17	0,20	0,32	0,44	0,54	0,58	0,59	0,57	0,62	0,69
27 Χάρτου	1,91	1,77	1,90	2,02	2,49	2,33	2,29	2,27	2,04	2,34	2,55	3,04
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	0,20	0,17	0,19	0,23	0,28	0,27	0,33	0,39	0,45	0,42	0,42	0,00
29 Δέρματος	3,76	2,87	3,78	3,72	2,95	2,14	1,46	1,36	3,11	0,99	1,24	1,02
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	1,10	0,86	0,64	0,73	1,25	1,17	1,13	1,08	0,95	1,09	1,13	1,22
31 Χημικών προϊόντων	10,26	9,90	12,06	11,87	13,00	11,52	11,42	11,67	11,68	12,73	14,03	14,00
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	22,38	31,30	18,76	16,34	5,03	6,39	7,69	10,05	9,98	11,38	10,09	7,24
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	1,95	1,45	1,84	2,02	2,08	2,13	2,28	2,21	2,11	2,08	2,15	2,14
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	1,65	1,64	1,90	1,93	2,48	2,54	2,37	2,17	1,48	1,85	2,11	2,68
35 Προϊόντων από μέταλλο	6,45	5,96	6,64	5,78	6,55	7,48	6,83	6,65	5,10	5,21	5,56	5,89
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	9,75	7,97	8,92	8,90	11,27	11,19	11,33	9,68	10,10	9,30	8,96	9,19
37 Ηλεκτρικών ειδών	4,82	4,82	4,75	3,73	6,83	7,02	7,28	7,42	7,26	9,13	9,24	8,08
38 Μεταφορικών μέσων	13,97	6,61	7,33	10,50	12,48	13,19	13,29	13,53	14,36	12,79	8,83	10,74
39 Λοιπών ειδών	2,65	2,83	3,28	3,47	4,48	4,54	4,72	5,09	5,29	5,59	6,22	7,82
ΣΥΝΟΛΟ	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Πηγή : Επεξεργασίες στοιχείων Στατιστικών εμπορίου

Πίνακας 9.8 : Εμπορικό Ισοζύγιο βιομηχανικών προϊόντων

	1981	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
20 Ειδών διατροφής	-202	-16.980	-36.794	-75.090	-128.335	-58.206	-107.063	-74.414	-39.341	-128.413	-149.241	-208.732
21 Ποτών	1.147	1.846	2.815	1.862	-6.367	-10.407	-17.072	-22.268	-24.957	-32.112	-18.294	-17.383
22 Καπνού	8.270	15.800	23.105	31.347	26.518	30.983	35.713	45.923	60.532	44.042	33.982	36.634
23 Υφαντικών ειδών	2.565	-6.104	-21.903	-19.834	-44.298	-67.140	-117.676	-112.999	-154.394	-95.974	-97.363	-76.502
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	23.119	82.727	147.292	191.270	145.395	180.747	186.193	215.734	280.703	261.381	222.964	202.127
25 Ξύλου και φελλού	-7.919	-24.170	-31.213	-40.584	-34.299	-61.823	-69.079	-75.740	-58.182	-50.032	-74.588	-100.054
26 Επιπλων	-643	-1.375	-2.023	-3.067	-5.144	-10.934	-15.877	-20.462	-22.747	-20.416	-23.743	-33.461
27 Χάρτου	-6.595	-19.611	-23.488	-31.373	-38.144	-49.642	-64.578	-75.936	-78.511	-98.186	-114.912	-161.896
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	-321	-928	-1.245	-1.991	-3.324	-4.049	-6.470	-10.116	-16.089	-15.043	-15.439	15.130
29 Δέρματος	-12.180	-23.193	-34.299	-40.415	-33.770	-35.462	-29.589	-32.502	-111.569	-29.068	-41.857	-40.270
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	-4.678	-9.012	-8.011	-10.741	-17.454	-25.198	-29.953	-34.737	-35.438	-43.111	-45.665	-58.892
31 Χημικών προϊόντων	-38.243	-103.226	-142.831	-180.224	-195.525	-247.607	-305.835	-372.645	-435.200	-502.231	-602.005	-704.970
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	-86.012	-340.842	-223.856	-223.516	-47.781	-100.255	-148.512	-236.207	-338.743	-384.026	-273.619	-269.007
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	11.691	24.718	22.123	16.523	11.707	10.964	-1.464	-7.321	4.467	9.709	24.330	-518
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	9.745	15.969	8.533	16.785	11.066	16.610	3.396	6.545	35.863	17.494	21.113	9.489
35 Προϊόντων από μέταλλο	-11.830	-28.704	-43.734	-55.983	-65.711	-104.162	-132.352	-152.258	-110.130	-159.343	-169.783	-222.224
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	-44.963	-101.541	-125.416	-155.345	-188.375	-276.853	-333.044	-333.642	-410.187	-397.414	-399.548	-468.527
37 Ηλεκτρικών ειδών	-17.199	-54.468	-61.454	-58.310	-106.483	-162.262	-218.314	-249.479	-273.637	-369.155	-394.568	-393.783
38 Μεταφορικών μέσων	-64.869	-83.613	-102.911	-185.550	-215.399	-341.063	-410.903	-496.597	-615.430	-577.686	-423.690	-606.252
39 Λοιπών ειδών	-9.910	-30.716	-39.686	-56.014	-60.318	-103.977	-132.383	-170.334	-207.736	-239.581	-291.019	-455.631
ΣΥΝΟΛΟ	-249.026	-703.423	-694.996	-880.250	-996.041	-1.419.736	-1.914.862	-2.209.454	-2.550.728	-2.809.164	-2.832.944	-3.554.721

Πηγή : Επεξεργασμένα στοιχεία Στατιστικών εμπορίου

10. Δείκτες ανταγωνιστικότητας στην Ελληνική Βιομηχανία (Balassa)

Ένας από τους πολλούς δείκτες μέτρησης της διεθνούς Ανταγωνιστικότητας μιας χώρας είναι και ο δείκτης Balassa. Ο δείκτης αυτός εξετάζει το λόγο της διαφοράς των εξαγωγών μείων τις εισαγωγές προς το άθροισμα των εισαγωγών και των εξαγωγών μιας χώρας, ενός τομέα της οικονομίας ή ενός κλάδου. Ο σχετικός μαθηματικός τύπος που χρησιμοποιείται είναι ο εξής :

$$B = \frac{X - M}{X + M}$$

όπου : X = Εξαγωγές

M = Εισαγωγές

Δηλαδή όταν οι εξαγωγές υπερβαίνουν τις εισαγωγές, οι μεταβολές του δείκτη B είναι θετικές. Σε αντίθετη περίπτωση είναι αρνητικές.

Αν και ο δείκτης αυτός είναι κατάλληλος για να παρέχει ενδείξεις ως προς την διεθνή ανταγωνιστικότητα μιας χώρας, όταν λείπουν εντελώς στοιχεία για τις εξελίξεις της εγχώριας παραγωγής όπως είναι συνήθως η περίπτωση των αγροτικών προϊόντων, στην περίπτωση της Ελλάδας χρησιμοποιείται και για το βιομηχανικό τομέα για δυο βασικούς λόγους: α) λόγω της απλότητας του υπολογισμού του, β) λόγω της ατέλειας των στοιχείων που συλλέγονται για τα βιομηχανικά προϊόντα.

Για να αντιληφθεί κανείς τη σημασία αυτού του δεύτερου γεγονότος πρέπει να αναλογιστεί ότι η ακαθάριστη αξία παραγωγής για τη μεταποίηση υπολογίζεται από την ΕΣΥΕ μόνο για τις μεγάλες επιχειρήσεις που απασχολούν πάνω από 10 άτομα η κάθε μια. Πρόκειται για 3.600 καταστήματα στην Ελλάδα σε σύνολο βιομηχανικών καταστημάτων 129.000. για τα υπόλοιπα καταστήματα γίνεται χονδρική εκτίμηση με βάση τη δηλωμένη απασχόληση η οποία απέχει πολύ από το πραγματικό μέγεθος. Κάθε εκτίμηση

λοιπόν της αξίας παραγωγής από την ΕΣΥΕ έχει μεγάλο συντελεστή αυθαιρεσίας και είναι κατά συνέπεια ως ένα βαθμό αναξιόπιστη. Αυτός είναι ένας λόγος για τον οποίο οι δείκτες Balassa είναι σκόπιμο να χρησιμοποιούνται στην προσπάθειά μας να διακρίνουμε τις εξελίξεις που έχουν συμβεί στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των διαφόρων τομέων της μεταποίησης (βλέπε : Χασσίδ Κ, Κάτσος Γ. (1992)).

Οι δείκτες αυτοί για τα χρόνια 1981, 1985, 1990 και 1995 παρουσιάζονται στον πίνακα 10.1 από τον οποίο προκύπτει ότι :

- Για το σύνολο των βιομηχανικών προϊόντων ο δείκτης ήταν αρνητικός, κατά την περίοδο μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, όπως και κατά την περίοδο πριν την ένταξη (βλέπε : Χασσίδ Κ, Κάτσος Γ. (1992)).
- Για την περίοδο μετά την ένταξη και ως το 1995 η ανταγωνιστικότητα στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας μειώθηκε κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες, γεγονός που φανερώνει την αδυναμία της εγχώριας παραγωγής να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του διεθνούς ανταγωνισμού. Από τους είκοσι βιομηχανικούς κλάδους (20 - 39 σύμφωνα με την κωδικοποίηση ΣΤΑΚΟΔ) επτά παρουσιάζουν θετική εξέλιξη στο δείκτη Balassa. Ιδιαίτερα σημαντικές αυξήσεις παρατηρούνται στους κλάδους Εκτυπώσεων και εκδόσεων, Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών, Ελαστικού και πλαστικών ειδών, Ξύλου και φελλού, και Μεταφορικών μέσων. Αντίθετα, σημαντικές μειώσεις στον ίδιο δείκτη παρουσιάζουν οι κλάδοι Ποτών, Καπνού, Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως, Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων, Χάρτου και προϊόντων από μέταλλο.
- Για την πρώτη πενταετία (1981 - 1985) μετά την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα, η ανταγωνιστικότητα της μεταποίησης μειώθηκε κατά 1 ποσοστιαία μονάδα. Έξι κλάδοι της ελληνικής βιομηχανίας παρουσίασαν βελτίωση, αν και μικρή, της ανταγωνιστικότητας των προϊόντων τους στο εξωτερικό. Η σημαντικότερη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας

παρατηρήθηκε στους κλάδους Ελαστικού και πλαστικών ειδών, Δέρματος, Προϊόντων από μέταλλο και Μεταφορικών μέσων.

- Κατά τη δεύτερη πενταετία μετά την ένταξη (1985 - 1990) η ανταγωνιστικότητα του συνόλου ης ελληνικής βιομηχανίας μειώθηκε και πάλι κατά 8 ποσοστιαίες μονάδες, σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία, ενώ οι κλάδοι με βελτιωμένη ανταγωνιστικότητα περιορίστηκαν στους τρεις. Αυτοί ήταν ο κλάδος Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, Ξύλου και φελλού και Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών. Από αυτούς την μεγαλύτερη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας παρουσίασε ο κλάδος Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, ο οποίος βελτίωσε την τον δείκτη ανταγωνιστικότητάς του κατά 28 ποσοστιαίες μονάδες περίπου.
- Τέλος, κατά την τελευταία και πιο πρόσφατη πενταετία, (1990 - 1995) το σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας παρουσίασε βελτίωση στην ανταγωνιστικότητά της σε σχέση με την προηγούμενη πενταετία. Από τους 20 κλάδους της μεταποίησης, 14 παρουσίασαν θετική εξέλιξη της ανταγωνιστικότητάς τους. Οι σημαντικότερες βελτιώσεις παρατηρήθηκαν στους κλάδους Εκτυπώσεων και εκδόσεων, Ηλεκτρικών ειδών και Υφαντικών ειδών, ενώ την μεγαλύτερη αρνητική εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας παρουσίασε ο κλάδος Καπνού.

Τα παραπάνω αποτελέσματα δείχνουν ότι ενώ πριν την ένταξη η Ελληνική βιομηχανία ενεργοποιήθηκε και προετοιμάστηκε για να βελτιώσει το ανταγωνιστικό της επίπεδο ώστε η ένταξή της να μην είναι γι' αυτήν επιβλαβής (βλέπε : Χασσίδ Κ, Κάτσος Γ. (1992)), μετά την ένταξή της δεν μπόρεσε να συγκρατήσει το συγκριτικό της πλεονέκτημα στην εγχώρια αγορά.

Οι παράγοντες που συνέβαλαν σε μια τέτοια απώλεια της ανταγωνιστικότητας δεν είναι η πτώση των δασμών, διότι συνεχώς δασμολογικοί περιορισμοί συνέβαιναν και κατά την περίοδο της σύνδεσης, κατά την οποία παρατηρήθηκε αύξηση της ανταγωνιστικότητας. Επίσης, ούτε η μείωση και κατάργηση των ποσοτικών περιορισμών στις εισαγωγές ήταν η

κύρια αίτια πτώσης της ανταγωνιστικότητας, διότι οι περιορισμοί αυτοί που καταργήθηκαν εντελώς το 1986 (έναντι της ΕΟΚ) είχαν επιβληθεί μόνο για το 2% της εγχώριας βιομηχανικής παραγωγής.

Η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981 βρήκε την Ελληνική βιομηχανία ανέτοιμη να αντεπεξέλθει στον υψηλής έντασης διεθνή ανταγωνισμό. Παρόλο που υπήρξε μια προκαταρκτική περίοδος προετοιμασίας για μια τέτοια ένταξη, ελάχιστα μέτρα είχαν ληφθεί από τις Ελληνικές κυβερνήσεις, ώστε να προετοιμάσουν την ομαλή ένταξη. Η σοσιαλιστική κυβέρνηση αγνόησε τις κοινοτικές οδηγίες και εισήγαγε νέα προστατευτικά μέτρα, αντικαθιστώντας με αυτό τον τρόπο εκείνα που είχαν καταργηθεί, στα πλαίσια της κοινοτικής ένταξης.

Τα μέτρα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα να υπάρξουν έντονες επιπλήξεις από την Ε.Ε για συμμόρφωση προς την Ελληνική κυβέρνηση, η οποία ισχυριζόταν επίμονα ότι τέτοια μέτρα είχαν σαν στόχο να βοηθήσουν τους Έλληνες εξαγωγείς να περάσουν ομαλά την διαδικασία της μετάβασης σε μια νέα τάξη πραγμάτων.

Πρόσθετη απόδειξη του γεγονότος ότι οι συνεχείς πτωτικές τάσεις των δασμών, φόρων και ποσοτικών περιορισμών επί των εισαγωγών δεν αποτέλεσαν αιτία απώλειας ανταγωνιστικότητας είναι η εμφάνιση των λεγόμενων προβληματικών επιχειρήσεων κατά την περίοδο πριν την ένταξη. Η μείωση λοιπόν της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής μεταποίησης θα πρέπει να αποδοθεί σε άλλους παράγοντες μη σχετιζόμενους με την ένταξη της Ελλάδας στην Κοινότητα. (βλέπε : Χασσίδ Κ, Κάτσος Γ. (1992))

10.1 Συμπεράσματα

Για την περίοδο 1981 - 1995 η ανταγωνιστικότητα στο σύνολο της ελληνικής βιομηχανίας μειώθηκε, γεγονός που φανερώνει την αδυναμία της εγχώριας παραγωγής να ανταποκριθεί στις προκλήσεις του διεθνούς

ανταγωνισμού. Από τους είκοσι βιομηχανικούς κλάδους επτά παρουσιάζουν θετική εξέλιξη στο δείκτη Balassa. Ιδιαίτερα σημαντικές αυξήσεις παρατηρούνται στους κλάδους, Παραγωγών πετρελαίου και άνθρακα, Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών, Ελαστικού και πλαστικών ειδών, Ξύλου και φελλού, και Μεταφορικών μέσων. Αντίθετα, σημαντικές μειώσεις στον ίδιο δείκτη παρουσιάζουν οι κλάδοι Ποτών, Καπνού, Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως, Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων, Χάρτου και προϊόντων από μέταλλο. Παρατηρείται, δηλαδή, πως ενώ οι εξαγωγές της ελληνικής βιομηχανίας, όπως θα φανεί και στην επόμενη ενότητα, στηρίζονταν κυρίως σε προϊόντα παραδοσιακά, η ανταγωνιστικότητα αυτών των κλάδων ήταν περιορισμένη, καθώς παράλληλα πραγματοποιούνται εισαγωγές προϊόντων αυτών των κλάδων.

Με το πέρασμα των χρόνων παρατηρείται ότι η Ελλάδα χάνει κάποια ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα που είχε σε αρκετούς κλάδους παραγωγής. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο, στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που διέθεταν οι ανταγωνιστές της στην παραγωγή τέτοιων προϊόντων. (π.χ. χαμηλό εργατικό κόστος, χαμηλό μεταφορικό κόστος, εισαγωγή υψηλής τεχνολογίας στην παραγωγική διαδικασία και ταυτόχρονη προσπάθεια αφομοιώσεις της τεχνολογίας αυτής και προσαρμογής της στα εκάστοτε δεδομένα κάθε οικονομίας, κ.λ.π.).

Τέλος, παρατηρείται ότι σε κλάδους που παράγουν προϊόντα σχετιζόμενα με κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, η ελληνική βιομηχανία, δεν διαθέτει υψηλού επιπέδου ανταγωνιστικότητα, καθώς διακρίνεται μια πλήρης τεχνολογική εξάρτηση από το εξωτερικό, ενώ παράλληλα δεν διακρίνονται προσπάθειες εγχώριας Έρευνας και Ανάπτυξης Τεχνολογίας.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
10ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

Πίνακας 10.1 : Δείκτες Balassa

	1981	1985	1990	1995	Μεταβολές			
					81/85	85/90	90/95	81/95
	-0,002	-0,055	-0,149	-0,148	-0,053	-0,095	0,001	-0,146
	0,387	0,141	-0,335	-0,151	-0,246	-0,476	0,184	-0,539
20 Ειδών διατροφής	0,720	0,594	0,506	0,242	-0,127	-0,088	-0,263	-0,478
21 Ποτών	0,047	-0,042	-0,365	-0,151	-0,089	-0,323	0,214	-0,198
22 Καπνού	0,758	0,766	0,514	0,303	0,008	-0,252	-0,211	-0,455
23 Υφαντικών ειδών	-0,828	-0,851	-0,828	-0,756	-0,022	0,022	0,073	0,073
24 Ειδών ενδυμασίας και υποδήσεως	-0,580	-0,677	-0,871	-0,673	-0,097	-0,194	0,197	-0,093
25 Ξύλου και φελλού	-0,552	-0,710	-0,815	-0,799	-0,158	-0,105	0,015	-0,248
26 Επίπλων	-0,197	-0,265	-0,450	1,000	-0,068	-0,184	1,450	1,197
27 Χάρτου	-0,502	-0,435	-0,478	-0,494	0,066	-0,043	-0,016	0,008
28 Εκτυπώσεων και εκδόσεων	-0,781	-0,650	-0,735	-0,675	0,131	-0,085	0,060	0,106
29 Δέρματος	-0,623	-0,644	-0,744	-0,724	-0,021	-0,100	0,020	-0,101
30 Ελαστικού και πλαστικών ειδών	-0,655	-0,692	-0,444	-0,449	-0,037	0,248	-0,004	0,207
31 Χημικών προϊόντων	0,382	0,390	-0,010	-0,002	0,007	-0,400	0,008	-0,384
32 Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακος	0,378	0,268	0,022	0,029	-0,110	-0,246	0,006	-0,349
33 Προϊόντων εκ μη μεταλλικών ορυκτών	-0,233	-0,221	-0,446	-0,459	0,012	-0,225	-0,013	-0,226
34 Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων	-0,905	-0,918	-0,881	-0,740	-0,013	0,036	0,142	0,165
35 Προϊόντων από μέταλλο	-0,582	-0,739	-0,915	-0,685	-0,157	-0,177	0,231	-0,103
36 Μηχανών και συσκευών, εκτός ηλεκτρικών	-0,917	-0,904	-0,970	-0,890	0,012	-0,066	0,081	0,027
37 Ηλεκτρικών ειδών	-0,628	-0,687	-0,808	-0,945	-0,059	-0,120	-0,138	-0,318
38 Μεταφορικών μέσων	-0,345	-0,359	-0,439	-0,421	-0,014	-0,080	0,018	-0,076
39 Λοιπών ειδών								
ΣΥΝΟΛΟ								

Πηγή : Επεξεργασμένα στοιχεία εμπορίου

11. Ανταγωνιστικότητα και εξειδίκευση στις ελληνικές εξαγωγές της βιομηχανίας «Ανταγωνιστική Μήτρα».

Στο τμήμα αυτό της ανάλυσης παρατίθεται μια παρουσίαση των μεταβολών στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων της ελληνικής οικονομίας όπως αυτή παρατηρείται από τον πίνακα «Competitive matrix» (βλέπε (Capdevielle M, Cimoli M., Dutrenit G. (1996))).

Σε γενικές γραμμές η ανταγωνιστικότητα αναλύεται εκτιμώντας το σχετικό μερίδιο της αγοράς για ένα προϊόν (ή ομάδα προϊόντος) μιας χώρας στις συνολικές εξαγωγές της χώρας αυτής στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Ο λόγος που επιλέχθηκε η μελέτη των εξαγωγών της Ελλάδας στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ είναι ότι, αφενός στη συγκεκριμένη αυτή ομάδα χωρών ανήκει και η Ελλάδα, και αφετέρου, όπως διακρίνεται και από τον πίνακα 11.1, (παραρτήματος 11ης ενότητας), προς αυτές τις χώρες πραγματοποιήθηκε το 1985 το 67,7% των συνολικών εξαγωγών της Ελλάδας στους επιλεγμένους κλάδους (με ποσοστό στις συνολικές εξαγωγές πάνω από το 0,5%, πίνακας 11.1 παραρτήματος 11ης ενότητας). Το αντίστοιχο ποσοστό για το 1994 ήταν της τάξης του 66,7%. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν προέρχονται από τα στοιχεία εμπορίου σύμφωνα με την κωδικοποίηση ΤΤΔΕ. Αυτό έγινε κατά κύριο λόγο για να δούμε αν τα αποτελέσματα από μια τέτοια ανάλυση έχουν σχέση με προηγούμενες αναλύσεις ανταγωνιστικότητας (προηγούμενες ενότητες). Τα αποτελέσματα μιας τέτοιας ανάλυσης περιγράφονται στον πιο κάτω πίνακα. Στον συγκεκριμένο πίνακα γίνεται μια ομαδοποίηση των κλάδων της βιομηχανίας ανάλογα με τη μεταβολή του μεριδίου τους τόσο στις συνολικές εξαγωγές της χώρας, όσο και στις εξαγωγές στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Με τον όρο μερίδιο αγοράς εννοείται στην μια περίπτωση το ποσοστό των συνολικών εξαγωγών κάθε βιομηχανικού κλάδου, σε μια χρονική στιγμή, στο σύνολο των βιομηχανικών εξαγωγών της χώρας και στην άλλη περίπτωση

το ποσοστό εξαγωγής ενός κλάδου στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ στο σύνολο των βιομηχανικών εξαγωγών στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ. Όταν τα μερίδια αυτά της αγοράς ληφθούν για δυο χρονικές στιγμές και εξαχθεί ο ρυθμός μεταβολής για την μεταξύ τους περίοδο, καταλήγουμε στον πιο κάτω πίνακα, όπου στον κατακόρυφο άξονα εμφανίζεται η μεταβολή στο μερίδιο των κλάδων στις συνολικές εξαγωγές της χώρας και στον οριζόντιο η μεταβολή στο μερίδιο στις εξαγωγές προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Competitive matrix

+	Waning Stars	Rising Stars
-	Retreats	Missed Opportunities
	-	+

Στα τέσσερα τεταρτημόρια του πίνακα εμφανίζονται οι όροι : Retreats που αναφέρονται στους κλάδους που παρουσιάζουν, για μια χρονικές στιγμές, πτώση του ποσοστού (ρυθμός μεταβολής) στο σύνολο των εξαγωγών τόσο στις συνολικές εξαγωγές όσο και στις εξαγωγές προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, Rising Stars που αναφέρονται σε κλάδους με αυξημένα ποσοστά στο σύνολο των εξαγωγών και στις δύο κατηγορίες εξαγωγών, για τις ίδιες χρονικές στιγμές, Missed Opportunities για τους οποίους παρατηρείται σχετική πτώση στο μερίδιο των συνολικών εξαγωγών της χώρας και αύξηση στο μερίδιο των εξαγωγών προς τις χώρες του ΟΟΣΑ για τις συγκεκριμένες χρονικές στιγμές και τέλος Waning Stars που περιλαμβάνουν κλάδους με αυξημένο ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών αλλά με μειωμένο ποσοστό στις εξαγωγές προς τις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ.

Εξετάστηκαν στατιστικά στοιχεία εμπορίου για το 1985 και 1994, σύμφωνα με την κωδικοποίηση ΤΤΔΕ.

Από ποσοτική ανάλυση προκύπτουν τα αποτελέσματα που εμφανίζονται στον πίνακα 11.2, (βλέπε παράρτημα 11ης ενότητας). Στον πίνακα αυτό παρουσιάζονται οι κλάδοι των οποίων το ποσοστό στο σύνολο των συνολικών εξαγωγών ήταν μεγαλύτερο από 0,5% το 1994. Στον ίδιο πίνακα και με βάση το συγκεκριμένο θεωρητικό πλαίσιο, όπως παρουσιάστηκε πιο πάνω,

χαρακτηρίζεται κάθε κλάδος ανάλογα με τις εξαγωγικές του επιδόσεις ως Rising Stars, Missed Opportunities, Waning Star και Retreats. Με αυτό τον τρόπο προκύπτει η πιο κάτω ομαδοποίηση (πίνακας 11.3) των κλάδων στις αντίστοιχες κατηγορίες.

Πίνακας 11.3 : Ομαδοποίηση κλάδων σε κατηγορίες

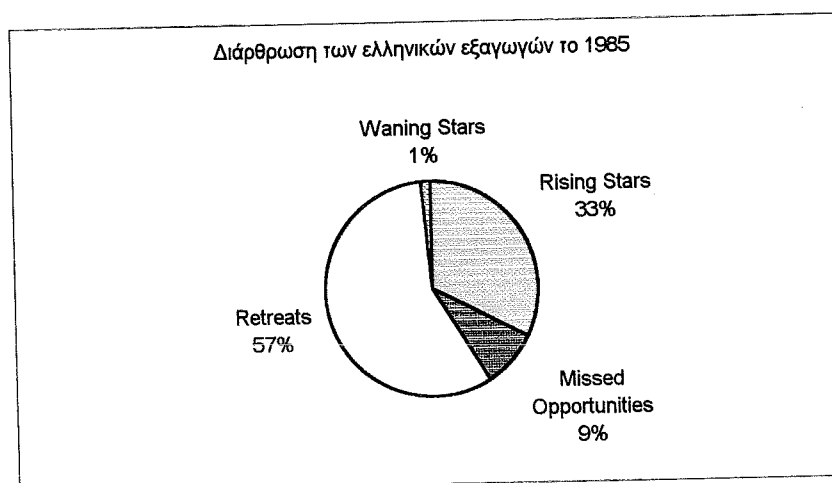
Waning Stars	Rising Stars
• Καφές, τσάι, κακάο, μπαχαρικά και είδη από αυτά • Ποτά	• Κρέας και παρασκευάσματα από κρέας • Γαλακτοκομικά προϊόντα • Ψάρια και άλλα παρασκευάσματα από ψάρια • Λάδια και λίπη σταθερά φυτικής προέλευσης • Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος • Υφαντικές ίνες μη μεταποιημένες • Είδη ενδυμασίας και συμπληρ. Ένδυσης • Οργανικά χημικά • Αιθέρια λάδια, ρητινοειδή και αρωμ. Ύλες • Πλαστικές ύλες σε μη πρωτογενή μορφή • Μη σιδηρούχα μέταλλα • Μηχανήματα και εξοπλισμός παρ. ενέργειας • Μηχανήματα για ορισμένες βιομηχανίες • Γενικός βιομηχανικός εξοπλισμός και εξαρτήματα • Συσκευές τηλεπικοινωνιών και παραγωγής ήχου • Ηλεκτρικά μηχανήματα, συσκευές και μέρη αυτών • Λοιπό μεταφορικό υλικό
Retreats	Missed Opportunities
• Δημητριακά και παρασκευάσματα δημητριακών • Φρούτα και λαχανικά • Νήματα υφάσματα και συναφή προϊόντα • Δέρματα και είδη από δέρμα και γουναρικά • Χημικές ύλες και προϊόντα • Πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου • Λιπάσματα και ορυκτά ακατέργαστα • Μεταλλεύματα και απορρίμματα μετάλλων • Σίδηρος και χάλυβας	• Χαρτί χαρτόνια και είδη από αυτά • Ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα • Είδη από μη μεταλλικά ορυκτά • Είδη από μέταλλα μη κατονομαζόμενα

Στα Διαγράμματα 11.1 και 11.2 που ακολουθούν αντικατοπτρίζεται η συνεισφορά κάθε κατηγορίας κλάδων στις συνολικές ελληνικές εξαγωγές σύμφωνα με τον πίνακα ανταγωνιστικότητας (Competitive Matrix), για τις συγκεκριμένες χρονικές στιγμές. Στον πίνακα 11.4 παρουσιάζεται η αξία των συνολικών ελληνικών εξαγωγών, σε εκατομμύρια δολάρια, κάθε κατηγορίας κλάδων, όπως αυτοί χαρακτηρίζονται ύστερα από την ανάλυση της «Ανταγωνιστικής Μήτρας».

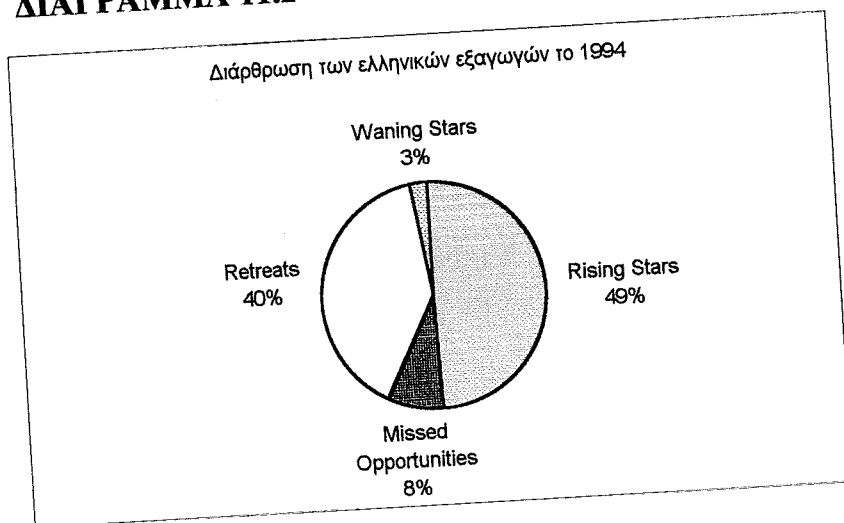
Πίνακας 11.4 : Εξαγωγές σε εκατομμύρια \$

	1985	1994
Rising Stars	1372,3	1025,7
Missed Opportunities	362,6	63,8
Retreats	2417,7	1858,8
Wanning Stars	62,1	51,7

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11.1



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11.2



Από τα διαγράμματα αυτά διακρίνεται ότι οι βιομηχανικοί κλάδοι που χαρακτηρίζονται ως Rising Stars για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, πραγματοποιούσαν το 1985 το 33% των συνολικών εξαγωγών της Ελλάδας, ποσοστό που ανήλθε σε 49% το 1994. Οι κλάδοι που χαρακτηρίστηκαν ως Missed Opportunities, (πτώση του μεριδίου στις συνολικές εξαγωγές και αύξηση του μεριδίου στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ) μείωσαν σχετικά το μερίδιό τους σε σχέση με τις άλλες κατηγορίες, ενώ οι κλάδοι που χαρακτηρίζονται ως Retreats μείωσαν αισθητά το μερίδιό τους στις συνολικές εξαγωγές της χώρας.

Στη συνέχεια, και λόγω της δυσχέρειας που θα υπήρχε στην παρουσίαση παρατίθενται οι σημαντικότεροι, από αυτούς, κλάδοι για κάθε κατηγορία. Η σημαντικότητά τους αυτή βασίζεται στο ποσοστό που αντιστοιχεί στον καθένα, όσον αφορά τις συνολικές εξαγωγές της χώρας, στο σύνολο κάθε ομάδας (Rising Stars, Waning Stars, Retreats, Missed Opportunities). Έτσι οι σημαντικότεροι κλάδοι για κάθε ομάδα είναι :

Ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών των Rising Stars κάθε κλάδου		(%)
	Λάδια και Λίπη Σταθερά Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστα και εξευγενισμένα	7,99
42	Λάδια και Λίπη Σταθερά Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστα και εξευγενισμένα	7,94
12	Καπνός Ακατέργαστος και Κατεργασμένος	6,87
26	Υφαντικές Ίνες μη Μεταποιημένες	38,76
84	Είδη ενδυμασίας και Συμπληρ. Ένδυσης	9,73
68	Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	

Ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών των Missed Opport. κάθε κλάδου		(%)
66	Είδη από μη Μεταλλικά Ορυκτά	61,84
69	Είδη από Μέταλλα μη Κατανομαζόμενα	19,95

Ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών των Retreats κάθε κλάδου		(%)
04	Δημητριακά και Παρασκευάσματα Δημητριακών	45,39
05	Φρούτα και Λαχανικά	32,23
65	Νήματα, Υφάσματα και συναφή προϊόντα	12,38
33	Πετρέλαιο και Προϊόντα Πετρελαίου	27,66

Ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών των Waning Stars κάθε κλάδου		(%)
07	Καφές, Τσάι, Κακάο Μπαχαρικά και Είδη από αυτά	23,82
11	Ποτά	76,18

Με αυτό τον τρόπο, προκύπτει ο παρακάτω πίνακας 11.5 με τους πιο αντιπροσωπευτικούς κλάδους σε κάθε κατηγορία. Όπως αυτή προκύπτει από την πιο πάνω ανάλυση.

Πίνακας 11.5 : Ομαδοποίηση κυριότερων κλάδων για κάθε κατηγορία

Waning Stars	Rising Stars
- Καφές, τσάι, κακάο, μπαχαρικά και είδη από αυτά - Ποτά	- Λάδια και λίπη σταθερά φυτικής προέλευσης - Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος - Υφαντικές ίνες μη μεταποιημένες - Είδη ενδυμασίας και συμπληρ. Ένδυσης - Μη σιδηρούχα μέταλλα
Retreats	Missed Opportunities
- Δημητριακά και παρασκευάσματα δημητριακών - Φρούτα και λαχανικά - Νήματα υφάσματα και συναφή προϊόντα - Πετρέλαιο και προϊόντα Πετρελαίου	- Είδη από μη μεταλλικά ορυκτά - Είδη από μέταλλα μη κατανομαζόμενα

Στη συνέχεια προχωρούμε σε τριψήφια ανάλυση αυτών των σημαντικότερων κλάδων. Λόγω έλλειψης στοιχείων σχετικών με τις εξαγωγές κατά τριψήφιο κωδικό στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ, γίνεται η παραδοχή ότι οι κλάδοι με τριψήφιο κωδικό ανήκουν στην ομάδα που ανήκει και ο αντίστοιχος διψήφιος ή καλύτερα, οι σημαντικότεροι τριψήφιοι κλάδοι που αναλύεται κάθε τριψήφιος επηρεάζουν την κατάταξη του σε κάποια ομάδα (Rising Stars,

Waning Stars, Retreats, Missed Opportunities). Με βάση αυτή την παραδοχή επιχειρείται η πιο κάτω ανάλυση σε τριψήφιους κωδικούς των σημαντικότερων διψήφιων.

Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι για την κατηγορία των Rising Stars (βλέπε πίνακα 11.6 παραρτήματος 11ης ενότητας) οι σημαντικότεροι τριψήφιοι κλάδοι που έχουν το μεγαλύτερο ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών της συγκεκριμένης κατηγορίας είναι : Έλαια φυτικά μόνιμα, ρευστά κεκαθαρμένα και ραφινारισμένα, Καπνός μη βιομηχανοποιημένος, Βαμβάκι, Ενδύματα γυναικών, κορασίδων και μικρών παιδιών από ύφασμα, Ενδύματα και λοιπά πλεκτά είδη και Αργίλιο.

Για την κατηγορία Missed Opportunities (βλέπε πίνακα 11.7 παραρτήματος 11ης ενότητας) οι τριψήφιοι κλάδοι είναι : Ασβέστης, Τσιμέντο κ.λ.π., Μεταλλικά δοχεία για εναπόθεση και μεταφορά και Είδη οικιακής χρήσης.

Για την κατηγορία Retreats (βλέπε πίνακα 11.8 παραρτήματος 11ης ενότητας) οι τριψήφιοι κλάδοι είναι : Σιτάρι ανάλεστο, Φρούτα και καρποί νωπά και αποξηραμένα, Νήματα και κλωστές υφαντικές, και προϊόντα πετρελαίου ραφινारισμένα.

Τέλος, για την κατηγορία Waning Stars (βλέπε πίνακα 11.9 παραρτήματος 11ης ενότητας) οι κλάδοι : Καφές και υποκατάστατα καφέ, και ποτά οиноπνευματούχα.

Τα παραπάνω αποτελέσματα εμφανίζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα 11.10. Τόσο από τον πίνακα αυτό όσο και από τον πίνακα 11.5 παρατηρείται μια σημαντική έλλειψη στον τομέα της βιομηχανίας, αν όχι παντελή, του κλάδου μηχανών, πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα μια συνεχή εξάρτηση της χώρας από άλλες χώρες για εξασφάλιση τεχνολογικού και μηχανολογικού εξοπλισμού. Η εξειδίκευση της Ελληνικής παραγωγής στηρίζεται σε προϊόντα εντάσεως εργασίας, γεγονός που φαίνεται από το ότι το 80% των ελληνικών εξαγωγών προέρχονται από προϊόντα εντάσεως εργασίας. (βλέπε : Palaskas 1997).

Πίνακας 11.10 : Ομαδοποίηση των κυριότερων βιομηχανικών κλάδων (τριψήφιας ανάλυσης)

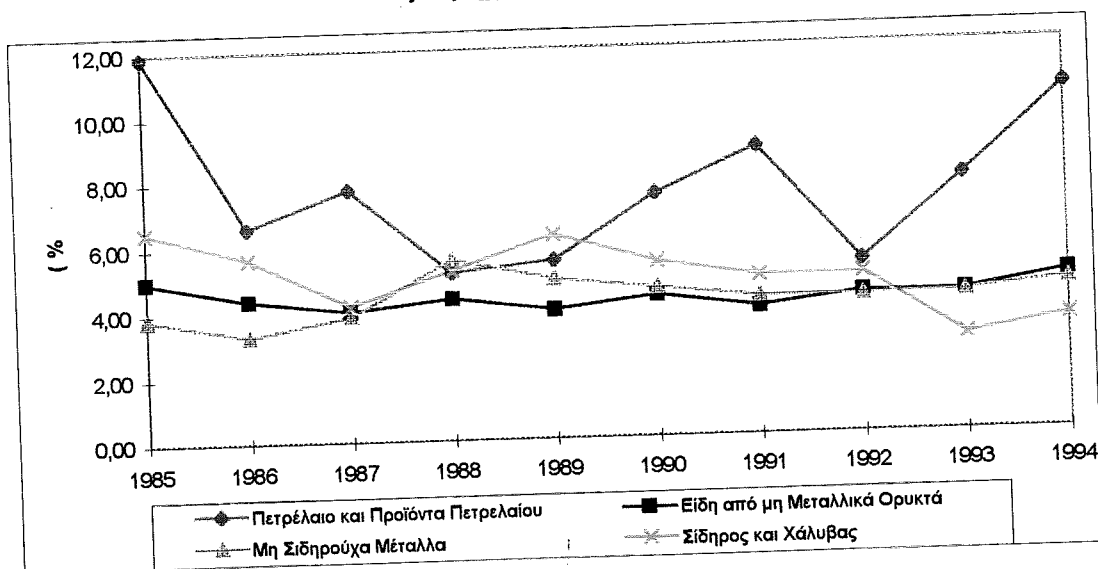
Waning Stars	Rising Stars
• Καφές και υποκατάστατα καφέ • Ποτά οиноπνευματούχα.	• Έλαια φυτικά μόνιμα, ρευστά κεκαθαρμένα και ραφιναρισμένα • Καπνός μη βιομηχανοποιημένος • Βαμβάκι • Ενδύματα γυναικών, κορασίδων και μικρών παιδιών από ύφασμα • Ενδύματα και λοιπά πλεκτά είδη • Αργίλιο.
Retreats	Missed Opportunities
• Σιτάρι ανώλεστο • Φρούτα και καρποί νοπιά και αποξηραμένα • Νήματα και κλωστές υφαντικές • Προϊόντα Πετρελαίου ραφιναρισμένα.	• Ασβέστης • Τσιμέντο κ.λ.π. • Μεταλλικά δοχεία για εναπόθεση και μεταφορά • Είδη οικιακής χρήσης

Στα πιο κάτω διαγράμματα διακρίνονται οι διαχρονικές εξαγωγικές επιδόσεις, σαν ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών του βιομηχανικού τομέα, μερικών από τους κυριότερους κλάδους από όλες τις πιο πάνω κατηγορίες. Από τα διαγράμματα αυτά διακρίνεται ότι τα προϊόντα πετρελαίου, που υπάγονται σύμφωνα με την ανάλυση στην ομάδα των κλάδων Retreats, παρουσιάζουν πτώση του ρυθμού μεταβολής του μεριδίου αγοράς στο σύνολο των εξαγωγών, την περίοδο 1985 - 1994. Το ίδιο παρατηρείται και για τους κλάδους : Σιδήρου και Χάλυβα, Φρούτων και λαχανικών, και Νημάτων υφασμάτων και συναφών προϊόντων.

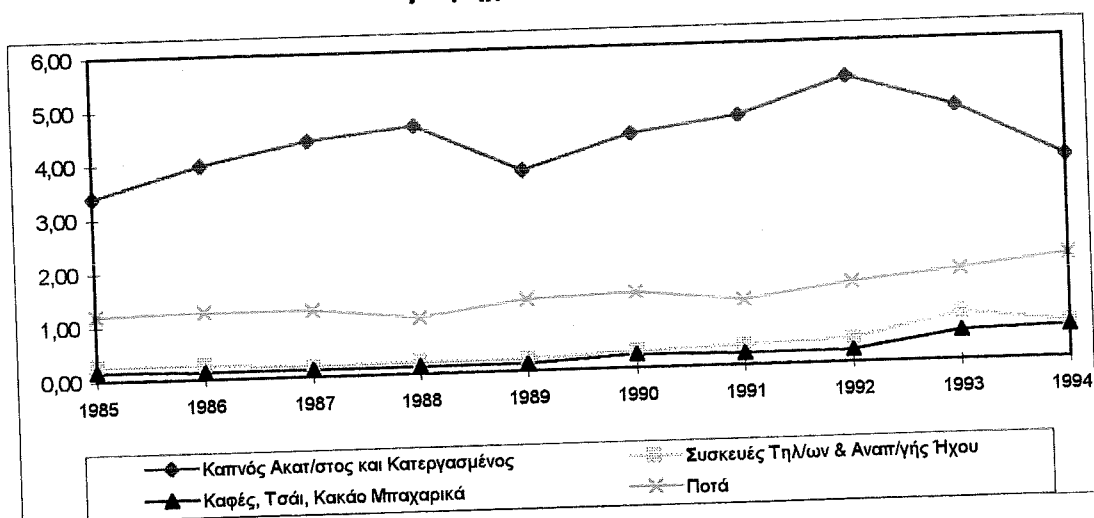
Αντίθετα, κλάδοι που αυξάνουν τα μερίδια αγοράς τους, την ίδια περίοδο στις συνολικές εξαγωγές (Rising Stars) είναι : Είδη ενδυμασίας και συμπληρώματα ένδυσης, Μη σιδηρούχα μέταλλα, Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος, Συσκευές τηλεπικοινωνιών και παραγωγής ήχου, και Είδη ενδυμασίας και συμπληρώματα ένδυσης.

Ο κλάδος ποτών και ο κλάδος Καφέ, τσάι, κακάο και είδη από αυτά, (Waning Stars) αυξάνουν το μερίδιο στις συνολικές εξαγωγές τους, ενώ στον κλάδος Μη μεταλλικά ορυκτά (Missed Opportunities) μειώνεται το μερίδιο των συνολικών εξαγωγών του.

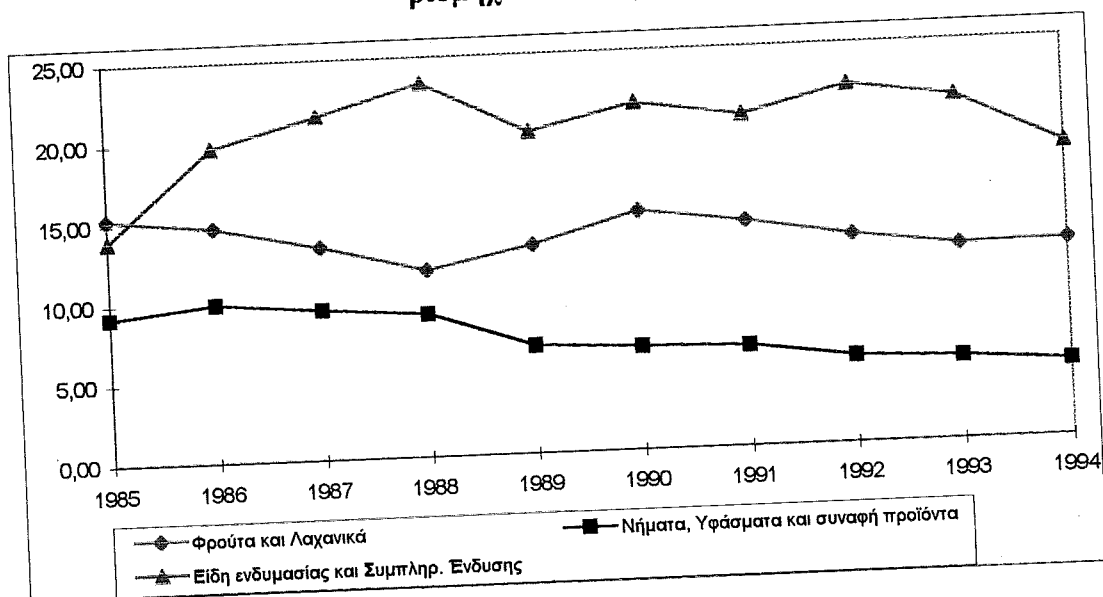
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11.3 : Εξαγωγικές επιδόσεις κυριότερων κλάδων του βιομηχανικού τομέα



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11.4 : Εξαγωγικές επιδόσεις κυριότερων κλάδων του βιομηχανικού τομέα



ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 11.5 : Εξαγωγικές επιδόσεις κυριότερων κλάδων του βιομηχανικού τομέα



11.1 Συμπεράσματα.

Από την παραπάνω ανάλυση προκύπτει, για άλλη μια φορά, ότι, οι εξαγωγές της ελληνικής βιομηχανίας στηρίζονται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους σε κλάδους με ρηχή παραγωγική βάση, και κυρίως σε κλάδους που διαθέτουν «φυσικά» συγκριτικά πλεονεκτήματα. Είναι κατά το μεγαλύτερο τμήμα τους ακατέργαστα ή ημικατεργασμένα προϊόντα με χαμηλό βαθμό προστιθέμενης αξίας. Τέτοιοι κλάδοι, που μπορούν να χαρακτηριστούν ως Rising Stars, είναι : Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος, Υφαντικές ίνες, Είδη ενδυμασίας, και μη σιδηρούχα μέταλλα. Αυτοί κατέχουν το μεγαλύτερο τμήμα των εξαγωγών της συγκεκριμένης κατηγορίας και προσδιορίζουν τα γενικά χαρακτηριστικά της.

Υπάρχουν, παρόλα αυτά και κάποιοι κλάδοι με ιδιαίτερη δυναμική, οι οποίοι κατατάσσονται στην κατηγορία των Rising Stars, αλλά αποτελούν ένα μικρό ποσοστό στο σύνολο των εξαγωγών της κατηγορίας αυτής. Τέτοιοι

κλάδοι είναι : Ηλεκτρικά μηχανήματα συσκευές και μέρη αυτών, Συσκευές τηλεπικοινωνιών και παραγωγής ήχου, Πλαστικές ύλες σε μη πρωτογενή μορφή κ.λ.π.

Αντίθετα, σε κλάδους της βαριάς βιομηχανίας, και της υψηλής τεχνολογίας με ουσιαστική προστιθέμενη αξία, οι εξαγωγές παρουσιάζονται φθίνουσες κατά τα τελευταία χρόνια. Τέτοιοι κλάδοι είναι : Ιατρικά και φαρμακευτικά προϊόντα, Είδη από μη μεταλλικά ορυκτά, Είδη από μέταλλα μη κατονομαζόμενα, Χημικές ύλες και προϊόντα, Πετρέλαιο και προϊόντα πετρελαίου, Σίδηρος και χάλυβας κ.λ.π.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
11ης ΕΝΟΤΗΤΑΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.1 : Ποσοστό εξαγωγών στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ στις συνολικές εξαγωγές της Ελλάδας σε κάθε κλάδο

ΤΤΔΕ	Ονοματολογία	1985	1994
01	Κρέατα και Παρασκευάσματα από Κρέας	13,3	22,4
02	Γαλακτοκομικά Προϊόντα και Αυγά πουλιών	93,1	87,5
03	Ψάρια Γενικά Οστρακοειδή, Μαλάκια και άλλα Παρασκευάσματα από Ψάρια	97,0	96,8
04	Δημητριακά και Παρασκευάσματα Δημητριακών	66,9	70,7
05	Φρούτα και Λαχανικά	75,3	71,5
07	Καφές, Τσάι, Κακάο Μπαχαρικά και Είδη από αυτά	72,7	14,3
42	Λάδια και Λίπη Σταθερά Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστα και εξευγενισμένα	63,1	94,2
11	Ποτά	84,7	52,7
12	Καπνός Ακατέργαστος και Κατεργασμένος	59,4	54,3
26	Υφαντικές Ίνες μη Μεταποιημένες	23,4	59,0
65	Νήματα, Υφάσματα και συναφή προϊόντα	90,2	78,1
84	Είδη ενδυμασίας και Συμπληρ. Ένδυσης	96,8	95,2
64	Χαρτί, Χαρτόνια και Είδη από Αυτά	16,7	30,9
61	Δέρματα & Είδη από Δέρμα και Γουναρικά	87,7	86,4
51	Οργανικά Χημικά	10,0	49,3
54	Ιατρικά και Φαρμακευτικά Προϊόντα	19,7	57,1
55	Αιθέρια Λάδια, Ρητινοειδή και Αρωματικές Ύλες κ.λ.π.	34,9	39,9
58	Πλάστικές ύλες σε μη πρωτογενή μορφή	52,7	53,8
59	Χημικές ύλες και Προϊόντα μη Κατανομαζόμενα	43,6	62,8
33	Πετρέλαιο και Προϊόντα Πετρελαίου	80,9	27,5
27	Λιπάσματα και Ορυκτά Ακατέργαστα	79,3	68,5
66	Είδη από μη Μεταλλικά Ορυκτά	12,6	53,3
28	Μεταλλεύματα και Απορρίματα Μετάλλων	56,1	75,5
68	Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	60,6	71,9
67	Σίδηρος και Χάλυβας	69,8	81,9
69	Είδη από Μέταλλα μη Κατανομαζόμενα	32,4	44,3
71	Μηχανήματα και Εξοπλισμός Παραγωγής Ενέργειας	34,8	30,0
72	Μηχανήματα για Ορισμένες Βιομηχανίες	54,2	42,0
74	Γενικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός και Εξαρτήματα	24,7	42,2
76	Συσκευές Τηλεπικοινωνιών & Αναπαραγωγής Ήχου	99,2	84,6
77	Ηλεκτρικά Μηχανήματα, Συσκευές και Μέρη Αυτών	50,0	57,6
79	Λοιπό Μεταφορικό Υλικό	31,6	69,8
89	Διάφορα Βιομηχανικά Είδη	61,6	53,5
	Συνολο	67,7	66,7

Πηγή : Επεξεργασμένα στοιχεία Στατιστικής Εμπορίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.2 : Διάρθρωση εξαγωγών

	Ονοματολογία	1985		1994		Ρυθμός μεταβολής εξαγωγών στις χώρες του ΟΟΣΑ 85-94	Ρυθμός μεταβολής εξαγωγών στις χώρες του ΟΟΣΑ 85-94
		(%) Στο σύνολο των εξαγωγών	(%) Στις εξαγωγές των χωρών του ΟΟΣΑ	(%) Στο σύνολο των εξαγωγών	(%) Στις εξαγωγές των χωρών του ΟΟΣΑ		
ΤΤΔΕ						1716	3001 R.S
01	Κρέατα και Παρασκευάσματα από Κρέας	0,03	0,01	0,60	0,20	253	237 R.S
02	Γαλακτοκομικά Προϊόντα και Αυγά πουλιών	0,35	0,48	1,24	1,63	125	128 R.S
03	Ψάρια Γενικά Οστρακοειδή, Μαλάκια και άλλα Παρασκευάσματα από Ψά	0,73	1,05	1,64	2,39	-8	-2 Retreats
04	Ψάρια Γενικά Οστρακοειδή, Μαλάκια και άλλα Παρασκευάσματα από Ψά	3,80	3,76	3,48	3,70	-21	-24 Retreats
05	Δημητριακά και Παρασκευάσματα Δημητριακών	15,25	16,97	12,06	12,94	245	-31 W.S
06	Φρούτα και Λαχανικά	0,17	0,18	0,59	0,13	80	173 R.S
07	Καφές, Τσάι, Κακάο Μπαχαρικά και Είδη από αυτά	2,06	1,92	3,70	5,24	56	-1 W.S
42	Λάδια και Λιπή Σταθερά Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστα και Εξευγενισ	1,20	1,51	1,88	1,49	9	1 R.S
11	Ποτά	3,38	2,96	3,68	3,00	76	349 R.S
12	Κανόνες Ακατέργαστος και Κατεργασμένος	1,81	0,63	3,18	2,82	-50	-56 Retreats
26	Υφαντικές Ίνες μη Μεταποιημένες	9,20	12,27	4,63	5,43	30	30 R.S
65	Νήματα, Υφάσματα και συναφή προϊόντα	13,83	19,78	17,97	25,67	-5	79 Missed op.
84	Είδη ενδυμασίας και Συμπληρ. Ενδυσης	0,64	0,16	0,61	0,28	-59	-59 Retreats
64	Χαρτί, Χαρτόνια και Είδη από Αυτά	1,49	1,93	0,61	0,79	144	1120 R.S
61	Δέρματα & Είδη από Δέρμα και Γουναρικά	0,22	0,03	0,54	0,40	-2	189 Missed op.
51	Οργανικά Χημικά	0,81	0,24	0,79	0,68	290	353 R.S
54	Λατρικά και Φαρμακευτικά Προϊόντα	0,14	0,07	0,54	0,33	79	86 R.S
55	Αιθέρια Λάδια, Ρητινοειδή και Αρωματικές Ύλες κ.λ.π.	0,37	0,29	0,66	0,53	-50	-27 Retreats
58	Πλάστικές ύλες σε μη πρωτογενή μορφή	1,18	0,76	0,59	0,55	-13	-70 Retreats
59	Χημικές ύλες και Προϊόντα μη Κατανομαζόμενα	11,86	14,19	10,35	4,27	-44	-51 Retreats
33	Πετρέλαιο και Προϊόντα Πετρελαίου	2,04	2,40	1,14	1,17	-5	307 Missed op.
27	Λιπάσματα και Ορυκτά Ακατέργαστα	4,98	0,93	4,75	3,79	-47	-27 Retreats
66	Είδη από μη Μεταλλικά Ορυκτά	2,17	1,80	1,15	1,31	17	41 R.S
28	Μεταλλεύματα και Απορρίμματα Μετάλλων	3,85	3,45	4,51	4,87	-48	-38 Retreats
68	Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	6,46	6,67	3,39	4,17	-4	34 Missed op.
67	Σίδηρος και Χάλυβας	1,59	0,76	1,53	1,02	319	267 R.S
69	Είδη από Μέταλλα μη Κατανομαζόμενα	0,15	0,08	0,61	0,28	321	231 R.S
71	Μηχανήματα και Εξοπλισμός Παραγωγής Ενέργειας	0,16	0,13	0,67	0,42	109	264 R.S
72	Μηχανήματα για Ορισμένες Βιομηχανίες	0,34	0,12	0,71	0,45	129	99 R.S
74	Γενικός Βιομηχανικός Εξοπλισμός και Εξαρτήματα	0,29	0,42	0,65	0,83	87	119 R.S
76	Συσκευές Τηλεπικοινωνιών & Αναπαραγωγής Ήχου	1,24	0,91	2,32	2,01	406	1037 R.S
77	Ηλεκτρικά Μηχανήματα, Συσκευές και Μέρη Αυτών	0,21	0,10	1,06	1,11	72	51 R.S
79	Λοιπά Μεταφορικά Υλικά	1,19	1,08	2,04	1,64		
89	Διάφορα Βιομηχανικά Είδη	100	100	100	100		
	Σύνολο	100	100	100	100		

Πηγή : Επεξεργασμένα στοιχεία Στατιστικής Εμπορίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.6 : Εξαγωγές (σε εκατ. δρχ.)

Rising Stars		1985	(%)	1994	(%)
42	Λάδια και Λίπη Σταθερά Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστα και εξευγενισμένα	12936,51	100,00	83453,7	100,00
423	Έλαια φυτικά μόνιμα, ρευστά κεκαθαρμένα και ραφινάρισμένα	12936,2	100,00	83402,4	99,94
424	Λοιπά φυτικά έλαια, μόνιμα	0,308	0,00	51,3	0,06
12	Καπνός Ακατέργαστος και Κατεργασμένος	21201,7	100,00	82951,4	100,00
121	Καπνός μη βιομηχανοποιημένος	20792,3	98,07	70906,3	85,48
122	Βιομηχανικά προϊόντα καπνού	409,4	1,93	12045,1	14,52
26	Υφαντικές Ίνες μη Μεταποιημένες	11377,7	100,00	71717,8	100,00
261	Μετάξι	10,1	0,09	0,7	0,00
263	Βαμβάκι	9705,6	85,30	68664,9	95,74
264	Ιούτη και λοιπές φυτικές ίνες ακατέργαστες ή κατεργασμένες μη νηματοποιημένες	1,7	0,01	0	0,00
265	Φυτικές υφαντικές ίνες	2,9	0,03	44,4	0,06
266	Συνθετικές ίνες κατάλληλες για κλώση	1094,2	9,62	78,9	0,11
267	Λοιπές συνθετικές και τεχνητές υφαντικές ίνες κατάλληλες για κλώση και απορρίματα αυτών	26,1	0,23	105,2	0,15
268	Έρια και λοιπές ζωικές τρίχες	319,8	2,81	1624,9	2,27
269	Μεταχειρισμένος ιματισμός	217,3	1,91	1198,8	1,67
84	Είδη ένδυμασίας και Συμπληρ. Ένδυσης	87052	100,00	404900,4	100,00
842	Εξωτερικά ενδύματα ανδρών και παιδιών από ύφασμα	8705,6	10,00	40476,9	10,00
843	Ενδύματα γυναικών, κορασίδων και μικρών παιδιών από ύφασμα	21006,7	24,13	169730,8	41,92
845	Ενδύματα και λοιπά πλεκτά είδη (όχι ελαστικά)	39444,4	45,31	139929,5	34,56
847	Συμπληρώματα ένδυσης από ύφασμα	602,4	0,69	6419,9	1,59
848	Ενδύματα και συμπληρώματα ένδυσης όχι από ύφασμα	17292,9	19,87	48343,3	11,94
68	Μη Σιδηρούχα Μέταλλα	27124,7	100,00	101644,3	100,00
681	Αργυρος, Λευκόχρυσος κ.λ.π.	663,6	2,45	25,9	0,03
682	Χαλκός	6544	24,13	23238	22,86
683	Νικέλιο	70,7	0,26	6,2	0,01
684	Αργίλιο	19718,3	72,69	78241,6	76,98
685	Μόλυβδος	115,3	0,43	30,9	0,03
686	Ψευδάργυρος	7,1	0,03	78,7	0,08
687	Κασσίτερος	0,1	0,00	0,7	0,00
689	Λοιπά μη σιδηρούχα κοινά μέταλλα	5,6	0,02	22,27	0,02

Πηγή : Στατιστικές Εμπορίου

ΠΙΝΑΚΕΣ 11.7 : Εξαγωγές (σε εκατ. δρχ.)

Missed Opportunities

		1985	(%)	1994	(%)
66	Είδη από μη Μεταλλικά Ορυκτά	31254	100,00	106990,8	100,00
661	Ασβέστης, Τσιμέντο κ.λ.π.	27545,5	88,13	90469	84,56
662	Οικοδομικά υλικά από πυλό	2106,1	6,74	4544,1	4,25
663	Ορυκτά είδη βιομηχανοποιημένα	298,3	0,95	5638,2	5,27
664	Γυαλί	226,8	0,73	527,6	0,49
665	Γυάλινα είδη	611,9	1,96	2475,6	2,31
666	Πήλινα είδη	465,4	1,49	3292,9	3,08
667	Πολύτιμοι λίθοι κ.λ.π.			43,4	0,04
69	Είδη από Μέταλλα μη Κατανομαζόμενα	10003,7	100,00	34505,4	100,00
691	Μεταλλικές κατασκευές και μέρη αυτών μ.α.κ από σίδηρο, χάλυβα και άργυλο	1247	12,47	4758,5	13,79
692	Μεταλλικά δοχεία για εναπόθεση και μεταφορά	2249,5	22,49	6718,4	19,47
693	Προϊόντα συρμάτων πλέγματα και δικτυωτά	1118,3	11,18	866,7	2,51
694	Καρφιά, κοχλίες, περικόχλια κ.λ.π.	42,6	0,43	579,7	1,68
695	Εργαλεία χειρός και εργαλεία για μηχανές	548,9	5,49	2463,4	7,14
696	Είδη μαχαιροποιίας	925,9	9,26	1940,5	5,62
697	Είδη οικιακής χρήσης και οικιακής οικονομίας	1550,9	15,50	8584,6	24,88
699	Άλλα βιομηχανικά είδη από μέταλλο	2320,6	23,20	8593,6	24,91

Πηγή : Στατιστικές Εμπορίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.8 : Εξαγωγές (σε εκατ. δρχ.)

Retreats

		1985	(%)	1994	(%)
04	Δημητριακά και Παρασκευάσματα Δημητριακών	23905,33	100,00	78505,6	100,00
041	Σιτάρι ανάλεστο	9779,9	40,91	41762,4	53,20
042	Ρυζί	539,7	2,26	9318,2	11,87
043	Κριθάρι ανάλεστο			0	0,00
044	Αραβόσιτος ανάλεστος	4909,5	20,54	9951,3	12,68
045	Δημητριακά Ανάλεστα	0,3	0,00	2,5	0,00
046	Αλεύρι από σιτάρι	6637,2	27,76	3238,2	4,12
047	Λοιπά αλεύρια από δημητριακά	1,03	0,00	1096	1,40
048	Παρασκευάσματα από δημητριακά	2037,7	8,52	13137	16,73
05	Φρούτα και Λαχανικά	95824	100,00	271777,3	100,00
054	Λαχανικά νωπά	8740,1	9,12	22269,1	8,19
056	Λαχανικά παρασκευασμένα ή διατηρημένα	22932,6	23,93	61802,3	22,74
057	Φρούτα και καρποί νωπά ή αποξηραμένα	45784,9	47,78	111922,7	41,18
058	Φρούτα Παρασκευασμένα ή διατηρημένα	18366,4	19,17	72577,8	26,70
059	Χυμοί φρούτων και λαχανικών, μούστος			3205,4	1,18
65	Νήματα, Υφάσματα και συναφή προϊόντα	57407,3	100,00	104422,1	100,00
651	Νήματα και κλωστές υφαντικές	37159,4	64,73	51109,2	48,94
652	Υφάσματα βαμβακερά	6977,6	12,15	16877,8	16,16
653	Υφάσματα από συνθετικές ή τεχνίτες υφαντικές ίνες	1292,8	2,25	4165,8	3,99
654	Άλλα υφάσματα εκτός εκείνων από συνθετικές ή τεχνίτες υφαντικές ίνες	2033	3,54	882	0,84
655	Υφάσματα πλεκτά και άλλα πλεκτά είδη	225,5	0,39	6445,6	6,17
656	Τούλια, τρίχαπτα κεντήματα κ.λ.π.	571,2	0,99	1981,2	1,90
657	Ειδικά υφάσματα και συναφή προϊόντα	374,9	0,65	2046,1	1,96
658	Έτοιμα είδη από υφαντικές ύλες μ.α.κ.	6004,5	10,46	13957	13,37
659	Επιστρώματα δαπέδων και τάπιτες	2768,4	4,82	6957,4	6,66
33	Πετρέλαιο και Προϊόντα Πετρελαίου	74402,3	100,00	233237,8	100,00
333	Έλαια του πετρελαίου ακατέργαστα	12110,8	16,28	6425,5	2,75
334	Προϊόντα πετρελαίου ραφιναρισμένα	62231,5	83,64	226101,9	96,94
335	Προϊόντα υπολοιμάτων πετρελαίου	60	0,08	710,4	0,30

Πηγή : Στατιστικές Εμπορίου

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.9 : Εξαγωγές (σε εκατ. δρχ.)

Waning Stars

		1985	(%)	1994	(%)
07	Καφές, Τσάι, Κακάο Μπαχαρικά και Είδη από αυτά	1068,15	100,00	13265,9	100,00
071	Καφές και υποκατάστατα του καφέ	239,7	22,44	6322,4	47,66
072	Κακάο	26,1	2,44	58,6	0,44
073	Σοκολάτα	206,1	19,30	5843,1	44,05
074	Τσάι	1,05	0,10	52,3	0,39
075	Αρτύματα (μπαχαρικά)	595,2	55,72	989,5	7,46
11	Ποτά	7448,7	100,00	42304,5	100,00
111	Ποτά μη οينوπνευματούχα	248,6	3,34	8766,4	20,72
112	Ποτά οينوπνευματούχα	7200,1	96,66	33538,1	79,28

Πηγή : Στατιστικές Εμπορίου

12. Τεχνολογία και Ελληνική Βιομηχανία

12.1. Διαχρονικός ενδοκλαδικός μετασχηματισμός και τεχνολογία στην Ελλάδα από το 1960 και μετά.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια παρουσίαση των ενδοκλαδικών μετασχηματισμών και τεχνολογικών χαρακτηριστικών της Ελλάδας από το 1960 και μετά, ώστε να μπορεί να γίνει ευκολότερη η κατανόηση της σημερινής πραγματικότητας.

Οι υψηλοί ρυθμοί μεγέθυνσης της βιομηχανίας στη δεκαετία του 1960 είχαν σαν αποτέλεσμα τη βαθμιαία μετατόπιση του βάρους της παραγωγής και της απασχόλησης από τα πιο παραδοσιακά καταναλωτικά είδη προς τα τεχνολογικά πιο σύγχρονα, ενδιάμεσα, κεφαλαιουχικά. Έτσι, έχουμε μια ουσιαστική αναδιάρθρωση της βιομηχανικής παραγωγής και ταυτόχρονα αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας με σημαντικούς ρυθμούς στους τομείς των ενδιάμεσων και κεφαλαιουχικών αγαθών. (Βλέπε : Γιαννίσης Τ., Μαυρή Δ. (1993).

Την επόμενη δεκαετία (1970), ο βιομηχανικός τομέας γλιστρά προς πιο παραδοσιακές δομές, πράγμα που οδηγεί σε αύξηση της παραγωγικότητας στους κλάδους παραγωγής καταναλωτικών ειδών περισσότερο από ότι στους ενδιάμεσους και κεφαλαιουχικούς κλάδους. Το γλίστρημα αυτό της Ελληνικής βιομηχανίας παρουσίασε ανησυχητικές προοπτικές για το δυναμισμό της οικονομίας σε συνδυασμό με την οικονομική κρίση που ακολούθησε. Αυτή η στροφή της Ελληνικής βιομηχανίας, βραχυχρόνια, λειτούργησε θετικά, καθώς συνέτεινε ώστε, αυτή, να αποφύγει την περίοδο της κρίσης να περάσει σε ακόμα μεγαλύτερη ύφεση. Μακροχρόνια, όμως η μετατόπιση του βάρους προς τις δραστηριότητες αυτές, ελάχιστα συμβάλλει στη βελτίωση της θέσης της χώρας στο διεθνή καταμερισμό της εργασίας.

Η ανάλυση της διεθνούς ανταγωνιστικής ικανότητας της χώρας, δείχνει σημαντικές αδυναμίες στους τομείς με τεχνολογικά κάπως πιο σύνθετες απαιτήσεις. Εξετάζοντας τα μεγέθη των καθαρών εξαγωγών από το 1975 - 1989, διαπιστώνεται ότι τα ελλείμματα του εμπορικού ισοζυγίου (μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80), οφείλονται κατά κύριο λόγο στους τεχνολογικά πιο προωθημένους κλάδους. (Γιαννίτσης - Μαυρή (1993))

Στον επόμενο πίνακα 12.1 παρουσιάζεται οι καθαρές εξαγωγές (Εξαγωγές - Εισαγωγές) κατά βασικές ομάδες προϊόντων / υπηρεσιών.

Πίνακας 12.1 : καθαρές εξαγωγές (Εξαγωγές - Εισαγωγές) κατά βασικές ομάδες προϊόντων / υπηρεσιών (εκατ. δρχ.).

	Αγροτικά είδη	Βιομηχανικά προϊόντα			Σύνολο Βιομηχανίας	Υπηρεσίες	Σύνολο
		1	2	3			
1975	199,6	57,5	-196,6	-1003	-1142,1	1144	201,5
1976	186,4	297,4	-378,8	-1016	-1097,5	1433	521,9
1977	191,5	308,7	-398,7	-1488,1	-1578,4	1783	396,2
1978	61,7	416,8	-255,2	-1785,7	-1624	2091	528,7
1979	-28,8	494,2	-371,3	-1975,3	-1852,5	2649	767,7
1980	155,1	1006,4	148,4	-1860,2	-705,5	2956	2405,7
1981	109,1	603,3	-366,9	-1563,3	-1326,8	2974	1756,3
1982	-74	250,1	-151,4	-1835,5	-1736,8	2542	731,2
1983	-76,5	514,3	-352,6	-1764,8	-1603,2	1863	183,3
1984	16	440,6	-431,6	-1467,8	-1458,8	1879	436,2
1985	-86,2	187,6	-522,9	-1664,9	-2000,2	1873	-213,4
1986	-235,9	-0,7	-1017,7	-2038,8	-3057,2	2145	-1148,1
1987	-408,6	-232,8	-1178,6	-1887	-3298,4	2710	-997
1989	-182,4	-461	-1535	-3557	-5553	2270	-3465,4

1 : Τρόφιμα, Ποτά, Καπνός, Κλωστό/κα, Ρούχα - Παπούτσια, Χαρτί, Φελλός

2 : Πλαστικά, Χημικά, Πετρελαιοειδή, Μη μεταλλικά ορυκτά

3 : Μεταλλουργία, Προϊόντα μετάλλου, Μηχανές, Ηλεκτρικά, Μεταφορικά μέσα.

Υπηρεσίες : Τουρισμός, Εκπαίδευση, Υγεία, Μεταφορές, Ασφάλειες, Τηλεπικοινωνίες.

Πηγή : Στοιχεία εμπορίου ΕΣΥΕ και Τραπ. Ελλάδος, (Γιαννίτσης Τ., Μαυρή Δ. «Τεχνολογικές δομές και μεταφορά τεχνολογίας στην Ελληνική Βιομηχανία»).

Από τον πίνακα αυτό προκύπτει ότι τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών προσδιορίζονται μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 κατά κύριο λόγο από τους τεχνολογικά προωθημένους κλάδους παραγωγής (ενδιάμεσα και κεφαλαιουχικά προϊόντα).

Η εγχώρια παραγωγή στηρίζεται στην άμεση εισαγωγή και χρησιμοποίηση, χωρίς ουσιαστική μεταφορά και αφομοίωση, τεχνολογίας. Η εισαγωγή της τεχνολογίας ήταν σε μεγάλο βαθμό ενσωματωμένη σε ενδιάμεσα προϊόντα και σε κεφαλαιουχικά αγαθά. Έτσι, οι εισαγόμενες αυτές εισροές οδήγησαν σε μια οριζόντια μεγέθυνση, χωρίς σταθερό υπόβαθρο και σε βάρος κάποιας συγκριτικά πιο κάθετης ανάπτυξης. Κάποιος βαθμός ανταγωνιστικής καθετοποίησης θα προωθούσε μια πιο ολοκληρωμένη αναπτυξιακή επίδοση με συγκριτικά μεγαλύτερο βαθμό εγχώριων, τεχνολογικών και διακλαδικών διασυνδέσεων μεταξύ των παραγωγικών δραστηριοτήτων. (Βλέπε : Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσης Τ. (1987).

Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των εγχώριων τεχνολογικών ικανοτήτων της Ελληνικής οικονομίας αντανakλάται σε πολλαπλά επίπεδα :

- Στο περιορισμένο βάθος των τεχνολογικά πιο προηγμένων κλάδων στο παραγωγικό σύστημα.
- Στην πολύ σημαντική συμμετοχή των εισαγόμενων κεφαλαιουχικών ειδών στην κάλυψη των αντίστοιχων αναγκών της χώρας.
- Στο χαμηλό επίπεδο δραστηριοτήτων (E+T) έρευνας και τεχνολογίας
- Στον τρόπο οργάνωσης της βιομηχανικής παραγωγής (μικρός αριθμός παραγωγικών μονάδων).

Το τμήμα της παραγωγής κεφαλαιουχικών αγαθών της βιομηχανικής παραγωγής δεν μπόρεσε να ξεπεράσει το χαρακτήρα ορισμένων αποσπασματικών μονάδων και να πάρει τη μορφή ενός ολοκληρωμένου και οργανικά δεμένου με το υπόλοιπο παραγωγικό σύστημα πόλου ανάπτυξης, που είχε σαν αποτέλεσμα αυτοί οι τομείς να παραμείνουν σταθερά σε περιορισμένη βάση στα πλαίσια της Ελληνικής βιομηχανικής ανάπτυξης. (Βλέπε : Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσης Τ. (1987)).

Οι τεχνολογικές ανάγκες της βιομηχανίας καλύφθηκαν σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο από την εισαγωγή τεχνολογίας από το εξωτερικό, με εισαγωγή κεφ. εξοπλισμού, licensing, ξένες άμεσες επενδύσεις κ.λ.π. Ωστόσο, η άρση του προστατευτισμού και οι ραγδαίες ανακατατάξεις στις τεχνολογίες,

σε συνδυασμό με την έκθεση της χώρας στο διεθνή ανταγωνισμό, αποδυνάμωσαν σοβαρά την αποτελεσματικότητα της πολιτικής για την τεχνολογία που ακολουθήθηκε.

Είναι φανερό ότι μια χώρα χάνει σημαντικές δυνατότητες να αναπτυχθεί σε περιβάλλον έντονων ανταγωνιστικών πιέσεων, όταν παράλληλα με την προσφυγή στην αγορά τεχνολογίας, δεν έχει αναπτυγμένες δικές της τεχνολογικές βάσεις και μηχανισμούς. Στον πίνακα 12.2 που ακολουθεί καθώς και στον πίνακα 12.3 παρουσιάζεται η εξάρτηση της Ελλάδας από την εισαγωγή τεχνολογίας από το εξωτερικό και η ταυτόχρονη παντελής έλλειψη εγχώριων προσπαθειών για έρευνα και τεχνολογία. (Βλέπε : Γιαννίσης Τ., Μαυρή Δ. (1993)).

Πίνακας 12.2 : Δαπάνες Ε&Τ κατά κλάδο και διάρθρωσή τους

Κλάδος	Διάρθρωση δαπανών Ε&Τ (%)			Σχέση δαπανών για Ε&ΤΑ προς αξία παραγωγής (%)		
	1980	1984	1988	1980	1984	1988
Τρόφιμα	11,38	8,81	12,5	0,032	0,017	0,039
Ποτά	0,95	7,53	2,28	0,013	0,650	0,028
Καπνός	1,65	0,89	1,47	0,026	0,008	0,026
Κλωστ/κα	2,35	3,84	3,58	0,008	0,010	0,015
Ρούχα-Υποδ/τα	4,72	3,87	5,69	0,047	0,028	0,057
Ξύλο	0,09	0	0,1	0,002	0,000	0,004
Έπιπλα	1,03	0,11	0,28	0,055	0,005	0,018
Χαρτί	0,34	0,21	1,03	0,007	0,003	0,021
Εκδόσεις	0,03	2,27	0,97	0,001	0,500	0,028
Δέρματα	0	0,72	0	0,000	0,029	0,000
Πλαστικά	0,32	1,02	0,98	0,004	0,012	0,018
Χημικά	36,66	32,41	29,38	0,215	0,123	0,203
Πετρ/δή	2,17	0,22	0	0,007	0,000	0,000
Μη μεταλ. Ορυκτά	10,9	8,13	4,43	0,074	0,042	0,040
Μεταλλουργία	5,24	6,5	3,72	0,029	0,025	0,024
Είδη Μετάλλου	6,6	5,18	24,67	0,051	0,028	0,257
Μηχανήματα	1,85	1,73	2,46	0,060	0,046	0,087
Ηλεκτρικά	10,74	8,64	3,96	0,112	0,074	0,054
Μεταφορικά	2,71	7,34	2,28	0,027	0,061	0,033
Διάφορα	0,25	0,57	0,23	0,027	0,032	0,023
Σύνολο	100	100	100	0,044	0,030	0,054

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ (Γιαννίσης Τ., Μαυρή Δ. «Τεχνολογικές δομές και μεταφορά τεχνολογίας στην Ελληνική Βιομηχανία»).

Πίνακας 12.3 : Διάρθρωση δαπανών για ευρεσιτεχνίες

Κλάδος	Διάρθρωση δαπανών για ευρεσιτεχνίες (%)			Σχέση δαπανών για ευρεσιτεχνίες προς αξία παραγωγής (%)		
	1980	1984	1988	1980	1984	1988
Κλάδος						
Τρόφιμα	6	9,3	15,8	0,080	0,083	0,129
Ποτά	4,7	7,3	11,1	0,302	0,301	0,360
Καπνός	11,6	2,1	2,7	0,853	0,090	0,130
Κλωστ/κα	2,8	21,8	2,7	0,045	0,257	0,031
Ρούχα-Υποδ/τα	7	2,8	4,9	0,332	0,097	0,129
Ξύλο	0,2	0	0	0,019	0,000	0,000
Έπιπλα	0	0	0	0,011	0,000	0,001
Χαρτί	0,6	0,6	1	0,054	0,042	0,056
Εκδόσεις	0	0,5	0	0,000	0,052	0,000
Δέρματα	0	0	0	0,004	0,000	0,000
Πλαστικά	8,7	9,2	13,5	0,575	0,496	0,640
Χημικά	33,4	22,8	21,1	0,925	0,413	0,387
Πετρ/δή	0	0,1	0	0,001	0,000	0,000
Μη μεταλ. Ορυκτά	5,8	3,7	3,7	0,188	0,091	0,088
Μεταλλουργία	10,2	9,9	14,7	0,268	0,184	0,251
Είδη Μετάλλου	2,5	1,1	0,6	0,092	0,029	0,016
Μηχανήματα	0,3	0,3	0,2	0,004	0,036	0,015
Ηλεκτρικά	5,5	7,5	6,6	0,271	0,303	0,241
Μεταφορικά	0,6	0,1	0,7	0,027	0,003	0,027
Διάφορα	0	0,9	0,7	0,022	0,242	0,187
Σύνολο	100	100	100	0,207	0,143	0,144

Πηγή : Επεξεργασία στοιχείων ΕΣΥΕ (Γιαννίσης Τ., Μαυρή Δ. «Τεχνολογικές δομές και μεταφορά τεχνολογίας στην Ελληνική Βιομηχανία»).

Από τους δυο πιο πάνω πίνακες διακρίνεται ότι :

- υπάρχει εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο δραστηριοτήτων προς την κατεύθυνση της τεχνολογικής βελτίωσης. Οι δαπάνες για E&T αποτελούν μόλις το 0,04% περίπου της βιομηχανικής παραγωγής, ενώ οι δαπάνες για μεταφορά τεχνογνωσίας το 0,14% - 0,21% περίπου αντίστοιχα.
- προκύπτει σημαντική υπεροχή των δαπανών για αγορά τεχνολογίας από το εξωτερικό σε σύγκριση με τις δαπάνες Έρευνας και Τεχνολογίας που αντανakλά την αναγκαιότητα της βιομηχανίας να προμηθεύεται τεχνολογικές εισροές από ξένες επιχειρήσεις και την αδυναμία της να συνοδεύει την διαδικασία αυτή από συμπληρωματική προσπάθεια στο επίπεδο της ίδιας της επιχείρησης.

Κατά την δεκαετία του 1980 και μετά το 1984 διαγράφεται μια αισθητή ενίσχυση των δραστηριοτήτων E&T. Έτσι ενώ μεταξύ του 1980 - 1984 ο δείκτης E&T / αξία παραγωγής ήταν 0,034% κατά μέσο όρο, την επόμενη τετραετία έγινε 0,051% αντίστοιχα. Τα μεγέθη αυτά, παρά την αρκετά ουσιαστική επέκταση που υποδηλώνουν, δείχνουν το μηδαμινό επίπεδο στο οποίο εξακολουθεί να κινείται η ελληνική βιομηχανία στο πεδίο των τεχνολογικών προσπαθειών. Η μεταβολή αυτή πιθανότατα σχετίζεται με την γενικότερη ενίσχυση της τεχνολογικής πολιτικής που συντελέστηκε με την ίδρυση ειδικών κρατικών φορέων και ενδιάμεσων οργανισμών, τη θέσπιση κινήτρων και κοινοτικών προγραμμάτων κ.λ.π.

Ωστόσο, στην ίδια περίοδο παρατηρήθηκε το φαινόμενο της σχετικής μείωσης των δαπανών για royalties. Η σχέση μεταξύ των δαπανών αυτών και αξίας παραγωγής της βιομηχανίας από 0,16% το 1981 - 1984, διαμορφώνεται στην περίοδο 1984 - 1988 στο 0,165. Πρόκειται στην ουσία για μια μικρή εικονική αύξηση που οφείλεται σε δυο κλάδους παραγωγής και δεν αντικατοπτρίζει την πραγματικότητα. (Βλέπε : Γιαννίτσης Τ., Μαυρή Δ. (1993)).

12.2 Τεχνολογική δραστηριότητα βιομηχανίας κατά διψήφιο βιομηχανικό κλάδο

Εξετάζοντας στοιχεία για τεχνολογικές δραστηριότητες της βιομηχανίας κατά διψήφιο βιομηχανικό κλάδο (βλέπε πίνακα 12.2 και 12.3) διαπιστώνονται τα εξής :

- Υψηλή κλαδική συγκέντρωση. Οι δαπάνες E+A επικεντρώνονται σε 6 περίπου κλάδους της βιομηχανίας (τρόφιμα, χημικά, μη μεταλλικά ορυκτά, προϊόντα από μέταλλο και ηλεκτρικά είδη συγκεντρώνουν το 1988 το 78% των συνολικών δαπανών της βιομηχανίας, ενώ το 11,5% αφορά τα ποτά και το κύκλωμα κλωστοϋφαντουργία - ρούχα - παπούτσια.).

- Παράλληλη συνύπαρξη E+T και licensing. Παρατηρήθηκε σε πολλές χώρες και δείχνει ότι στην πράξη δεν ισχύει “αγορά ή δημιουργία” τεχνολογίας αλλά “αγορά και δημιουργία” τεχνολογίας. Αυτό σημαίνει την ύπαρξη άμεσης συμπληρωματικότητας της αγοράς (με licensing) τεχνολογίας από το εξωτερικό και τη δημιουργία εγχώρια E+T.
- Διαχρονική αποδυνάμωση σε ορισμένους κλάδους. Διαχρονικά παρατηρείται αποδυνάμωση της ερευνητικής έντασης στους κλάδους μη - μεταλλικών ορυκτών και ηλεκτρικών ειδών.

Βέβαια, η καθήλωση της ειδίκευσης της ελληνικής βιομηχανίας, για σχεδόν δύο δεκαετίες, σε κλάδους των οποίων η τεχνολογική τροχιά δεν χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερο δυναμισμό έχει σοβαρές επιπτώσεις γενικότερου χαρακτήρα στην οικονομία της χώρας. Η τεχνολογική αδυναμία της βιομηχανίας προσδιορίζεται και από άλλα δύο χαρακτηριστικά που επισημάνθηκαν ήδη : α) Το πολύ χαμηλό επίπεδο E+T σε σχέση με τις πωλήσεις της βιομηχανίας. Κατά κανόνα μια βιομηχανία χαρακτηρίζεται ως έντασης τεχνολογίας, αν δαπανά το 2% των πωλήσεων της σε E+T ή υψηλής τεχνολογίας αν το ποσό αυτό ξεπερνά το 3%. Στην ελληνική βιομηχανία συνολικά, κανένας κλάδος δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από τεχνολογική ένταση, β) το πολύ χαμηλό επίπεδο των δαπανών E+T σε σχέση με τα royalties.

12.3 Εγχώρια δραστηριότητα σε έρευνα και ανάπτυξη τεχνογνωσίας

Για ένα σημαντικό αριθμό ευρωπαϊκών χωρών, η αναπτυξιακή τους εμπειρία έχει συνδεθεί με συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στην εγχώρια παραγωγή έρευνας και ανάπτυξης τεχνογνωσίας (E+A), σε συνδυασμό με την εισαγωγή τεχνογνωσίας από το εξωτερικό. Στην Ελλάδα υποστηρίχθηκε η άποψη ότι για μικρές χώρες, η ενίσχυση προσπαθειών στους τομείς E+A δεν αποτελεί συμφέρουσα επένδυση κοινωνικών ή ιδιωτικών πόρων. Αντίθετα,

θεωρήθηκε ως σπατάλη πόρων και προτιμήθηκε η πολιτική μιας σχεδόν πλήρους εξάρτησης από την τεχνολογική πρόοδο άλλων χωρών. Αυτή η άποψη δεν αναγνώρισε τη συσχέτιση ή και συμπληρωματικότητα που υπάρχει μεταξύ μιας αποτελεσματικής πολιτικής εισαγωγής τεχνογνωσίας και των εγχώριων προσπαθειών σε E+A.

Η ελληνική συμπεριφορά εκφράζει ορισμένες σαφείς κυβερνητικές επιλογές αναπτυξιακής πολιτικής και είναι αποτέλεσμα του μοντέλου ανάπτυξης που επέλεξαν οι παραγωγικοί φορείς της χώρας, και κυρίως ο ιδιωτικός τομέας. Η κυβερνητική πολιτική, λόγω, τόσο των άμεσων εξωτερικών παρεμβάσεων, όσο και επιλογών εσωτερικών πολιτικών

Παράλληλα, η στροφή ζήτησης προς εισαγωγή τεχνογνωσίας (από το εξωτερικό) έχει σαν αποτέλεσμα τη διαρροή ζήτησης που θα μπορούσε να αποτελέσει τον κύριο μηχανισμό, κίνητρο, εγχώριας παραγωγής τεχνογνωσίας. Έτσι, βγαίνει το συμπέρασμα ότι οι τεχνολογικές - ερευνητικές δραστηριότητες στην ελληνική βιομηχανία επικεντρώθηκαν, στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου στη μεταφορά τεχνολογίας από επιχειρήσεις του εξωτερικού μέσω licensing, και όπως αναφέρθηκε οι δραστηριότητες ενδογενούς ανάπτυξης τεχνολογίας μέσω E+A ήταν περιορισμένες.

Παράλληλα με το σκέλος της κυβερνητικής πολιτικής, που παραμένει έντονα υπανάπτυκτο στον τομέα της E+A, στην Ελλάδα, και οι παραγωγικοί φορείς παρουσιάζουν ανησυχητικές καταστάσεις. Αυτό σημαίνει ότι τόσο οι συνολικές δαπάνες για E+A ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι στην Ελλάδα ένα μικρό κλάσμα των αντίστοιχων των κρατών μελών του ΟΟΣΑ, όσο και η δραστηριοποίηση των ιδιωτικών παραγωγικών φορέων σε αυτό το χώρο είναι ιδιαίτερα περιορισμένη. (Πιο συγκεκριμένα, στις χώρες μέλη του ΟΟΣΑ οι επιχειρήσεις βιομηχανικού τομέα χρηματοδοτούν και αναλαμβάνουν την εκτέλεση πάνω από το 50% των συνολικών δαπανών για E+A, στην Ελλάδα το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω από το 15%) (βλέπε : Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσης Τ. (1987). Οι παραγωγικοί φορείς δεν αποτέλεσαν ούτε πηγή προσφοράς ούτε ζήτησης για εγχώριες ερευνητικές και τεχνολογικές δραστηριότητες. Τόσο σε

κλάδους πρωτογενούς παραγωγής όσο και σε κλάδους δευτερογενούς και τριτογενούς παραγωγής, οι περιπτώσεις των επιχειρήσεων που πραγματοποιούν κάποιες δραστηριότητες σε E+A είναι σχεδόν ανύπαρκτες. Κι αυτό παρόλο ότι στη μεταπολεμική περίοδο είχε ανατεθεί στον ιδιωτικό τομέα ο πρωτεύοντας ρόλος στην προώθηση και διαχείριση της αναπτυξιακής διαδικασίας στην Ελλάδα. Η αργή ανάπτυξη της δραστηριότητας E&T στο επίπεδο της επιχείρησης στην ελληνική βιομηχανία, θέτει το ερώτημα σε πόσες και ποιες μονάδες υπάρχει διασύνδεση της παραγωγής με την τεχνολογία. Σύμφωνα με μια μελέτη ορισμένων στοιχείων ερευνών της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας για το 1988, προκύπτουν οι εξής διαπιστώσεις (Βλέπε : Γιαννίσης Τ., Μαυρή Δ. (1993)) :

- Από τις 210 επιχειρήσεις με E+A , λιγότερες από 122 ήταν βιομηχανικές.
- Οι δαπάνες των βιομηχανικών επιχειρήσεων δεν ξεπερνούσαν το 37% των συνολικών δαπανών των 210 επιχειρήσεων, αντίθετα το 28% αφορούσε δημόσιες επιχειρήσεις (ΔΕΗ, ΟΤΕ κ.λ.π.)
- Από τις 122 βιομηχανικές μονάδες, οι 15 είχαν κεφαλαιακές διασυνδέσεις με διεθνικές επιχειρήσεις και πραγματοποιούσαν το 18,7% του βιομηχανικού E+A
- Δέκα μόνο βιομηχανικές επιχειρήσεις συγκέντρωναν το μισό περίπου των συνολικών δαπανών E+A (48,7%).

12.4 Συμπεράσματα

Η ελληνική βιομηχανία υστέρησε σε μεγάλη έκταση να προωθήσει μορφές βελτίωσης των τεχνολογικών δυνατοτήτων της. Το κενό αυτό αποτελεί και μια από τις μεγαλύτερες διαφορές που χωρίζουν την ελληνική οικονομία από την οικονομία χωρών ενδιάμεσου επιπέδου ανάπτυξης με δυναμικές

επιδόσεις στην τελευταία εικοσαετία. Παράγοντες που συντέλεσαν σε αυτό μπορεί να είναι :

- ◇ Ο υψηλός προστατευτισμός εξασφάλιζε υψηλά κέρδη, χωρίς να δημιουργεί πιέσεις για βελτίωση ανταγωνιστικής ικανότητας των επιχειρήσεων που δεν στηρίζονται σε κρατική προστασία. Αυτή η προστατευτική ομπρέλα, στην οποία λειτούργησε η βιομηχανία αποτέλεσε ανασταλτικό παράγοντα για την ανάπτυξη τεχνολογικών ικανοτήτων και των στοιχείων που επηρεάζουν αποφασιστικά την παραγωγικότητα και την ανταγωνιστική ικανότητα των επιχειρήσεων.
- ◇ Η χαμηλή ιεράρχηση των πολιτικών ενίσχυσης της τεχνολογικής βάσης της χώρας Η απουσία στην Ελλάδα πολιτικών με εξειδικευμένους στόχους βιομηχανικής πολιτικής για την ανάπτυξη της τεχνολογικής βάσης της βιομηχανίας.
- ◇ Η κλαδική εξειδίκευση της βιομηχανίας Οι τεχνολογικές ανάγκες των επιχειρήσεων, που κατά κανόνα είναι μικρές, καλύπτονται από άλλους κλάδους (supplier dominated industries). Μια τέτοια διάρθρωση περιορίζει τις ευκαιρίες και δυνατότητες τεχνολογικής ανάπτυξης.
- ◇ Ο μικρός αριθμός των μεσαίων/ μεγάλων επιχειρήσεων στην ελληνική βιομηχανία. Το μέγεθος της επιχείρησης παίζει σημαντικό ρόλο όχι μόνο για το E+A, αλλά και για την αγορά τεχνολογίας από το εξωτερικό.
- ◇ Το μικρό μέγεθος της αγοράς Το μικρό μέγεθος της αγοράς σημαίνει και περιορισμένες δυνατότητες εκμετάλλευσης και ιδιοποίησης των αποτελεσμάτων της E+A. Το μέγεθος της αγοράς για την Ελλάδα αυξήθηκε με την ένταξή της στην ΕΟΚ, άρα εξασθενεί το πιο πάνω επιχείρημα. (βλέπε : Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσης Τ. (1987)).

Τελικά Συμπεράσματα και Παρατηρήσεις

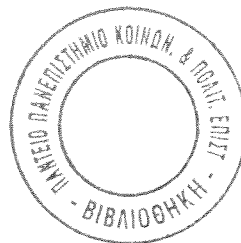
Τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα παρουσιάζεται μια αισθητή μείωση της συμμετοχής του παραδοσιακού αγροτικού τομέα σε σχέση με τους άλλους τομείς, στα πλαίσια δημιουργίας, μέσα από την εκβιομηχάνιση, μιας ισχυρής οικονομίας, σύμφωνα με τα πρότυπα των αναπτυγμένων χωρών.

Η διεθνής εμπειρία έχει δείξει ότι υπάρχει σημαντική σχέση ανάμεσα στο ρυθμό μεγέθυνσης του δευτερογενή τομέα και στο ρυθμό ανάπτυξης, όταν αυτός ταυτίζεται σαν έννοια με την μεγέθυνση, η οποία σημαίνει αύξηση του ΑΕΠ μιας χώρας.

Με την εκβιομηχάνιση εξασφαλίζονται οι απαραίτητες για μια οικονομία θετικές εξωτερικές επιδράσεις, που αποτελούν βασική προϋπόθεση της ανάπτυξης, η οποία εξασφαλίζεται μέσα από διαδικασίες διάχυσης της δυναμικότητας του δευτερογενή τομέα στους άλλους τομείς της οικονομίας.

Μέσα από την εξέταση διαφόρων βασικών οικονομικών μεγεθών της βιομηχανίας σαν σύνολο, καθώς και των κλάδων της, κατά την περίοδο 1980 - 1992, που επιχειρήθηκε με αυτή την εργασία, προέκυψαν κάποια χρήσιμα συμπεράσματα, που βοηθούν σε μεγάλο βαθμό στην κατανόηση της υφιστάμενης κατάστασης της βιομηχανίας κατά τα τελευταία χρόνια, καθώς επίσης διαφαίνονται και κάποιες μελλοντικές τάσεις των μεγεθών αυτών.

Κατά μέσο όρο στη βιομηχανία την περίοδο 1983 - 1992 απασχολήθηκαν 679.591 εργαζόμενοι. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εργαζομένων στο σύνολο της βιομηχανίας, κατά μέσο όρο, απασχολήθηκε στους κλάδους : Υφαντικών ειδών, Ειδών διατροφής, και Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης, κυρίως δηλαδή σε κλάδους που χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας, πράγμα αναμενόμενο. Ταυτόχρονα, από το 1983 ως το 1992 παρατηρήθηκε μια μικρή αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων σε όλους σχεδόν του βιομηχανικούς κλάδους με μικρές εξαιρέσεις. Ο ρυθμός αύξησης



της απασχόλησης στη βιομηχανία τη συγκεκριμένη δεκαετία ήταν της τάξης του 3,3%.

Από τους δείκτες παραγωγικότητας της εργασίας διαφαίνεται ότι τους ψηλούς ρυθμούς αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας της περιόδου 1961 - 1970 διαδέχθηκαν οι θετικοί αλλά σημαντικά χαμηλότεροι ρυθμοί της επόμενης δεκαετίας.

Οι Ακαθάριστες Επενδύσεις στην Ελληνική βιομηχανία από το 1980 και ως τα μέσα της δεκαετίας χαρακτηρίζονται από πτωτικές τάσεις, και ενώ μέχρι το 1990 παρατηρείται άνοδο, στη συνέχεια παρατηρείται και πάλι πτωτική τάση. Οι σημαντικότεροι κλάδοι με θετική εξέλιξη στο μέγεθος αυτό ήταν οι κλάδοι : Ειδών διατροφής, Ενδυμασίας, Καπνού, Επίπλων, και Εκτυπώσεων & εκδόσεων, ενώ οι κλάδοι με αρνητική εξέλιξη ήταν οι κλάδοι : Ποτών, Δέρματος, Χημικών προϊόντων, Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα, Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων, και Μεταφορικών μέσων. Έτσι, συνάγεται εύλογα το συμπέρασμα ότι κατά την τελευταία δεκαετία διακρίνεται μια μορφή αποεπένδυσης στους κλάδους κυρίως της λεγόμενης «βαριάς βιομηχανίας», ενώ αντίθετα αυξάνουν οι ρυθμοί αύξησης των επενδύσεων σε βιομηχανικά παραδοσιακούς κλάδους, οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως εντάσεως εργασίας.

Όσον αφορά την Ακαθάριστη αξία παραγωγής της βιομηχανίας, δυο κλάδοι (Ειδών διατροφής και Υφαντικών ειδών) κατέχουν το 30% περίπου του συνόλου της Ακαθάριστης Αξίας Παραγωγής της Ελληνικής βιομηχανίας, γεγονός που δείχνει ότι το μεγαλύτερο μέρος της Ακαθάριστης αξίας παραγωγής του βιομηχανικού τομέα προέρχεται από λίγους βιομηχανικούς κλάδους.

Η Ελληνική βιομηχανία χαρακτηρίζεται από σχετικά χαμηλή προστιθέμενη αξία στα προϊόντα της. Το μεγαλύτερο ποσοστό ανήκει στον κλάδο Τροφίμων, στον κλάδο Υφαντικών ειδών και στον κλάδο Χημικών προϊόντων. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 η ελληνική μεταποίηση

αύξησε το ποσοστό της Προστιθέμενης Αξίας στο σύνολο της Ακαθάριστης Αξίας, αλλά εξακολούθησε να κινείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

Από όλα αυτά βγαίνει εύλογα το συμπέρασμα ότι η Ελλάδα είναι μια χώρα με ρηχή παραγωγική βάση και η βιομηχανική της παραγωγή στηρίζεται κυρίως σε προϊόντα παραδοσιακά, εντάσεως εργασίας.

Όσον αφορά τις διεθνείς ανταλλαγές του βιομηχανικού τομέα μπορούν συνοπτικά να αναφερθούν τα εξής συμπεράσματα :

☞ Τα ελλείμματα του ισοζυγίου πληρωμών προσδιορίζονται μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1980 κατά κύριο λόγο από τους τεχνολογικά προωθημένους κλάδους παραγωγής, (κεφαλαιουχικών αγαθών).

☞ Η χώρα είχε οικοδομήσει ισχυρές ανταγωνιστικές θέσεις στις τεχνολογικά πιο απλές κατηγορίες παραγωγής (αγροτικά, υπηρεσίες και παραδοσιακά βιομηχανικά προϊόντα).

☞ Δύο από τις τρεις βασικές περιοχές παραγωγής (αγροτικά και παραδοσιακά βιομηχανικά προϊόντα) χάνουν στην δεκαετία του 1980 τον πλεονασματικό χαρακτήρα τους και μετατρέπονται σε ελλειμματικά. Η χώρα κάτω από συνθήκες διεθνούς ανταγωνισμού και ελεύθερου εμπορίου χάνει, ακόμα και στους τεχνολογικά πιο αδύναμους τομείς της παραγωγής, την ανταγωνιστική της θέση, που είχε οικοδομήσει στο παρελθόν.

Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα που στηρίζεται κατά κύριο λόγο σε εξαγωγές παραδοσιακών βιομηχανικών προϊόντων με χαμηλή προστιθέμενη αξία, όπως αναφέρθηκε προηγουμένα. Από πλευράς εξαγωγικών επιδόσεων οι βιομηχανικοί κλάδοι μπορούν να διακριθούν με βάση το μέσο ρυθμό αύξησης των εξαγωγών τους κατά την περίοδο 1981 - 1995 σε κλάδους «υψηλής εξαγωγικής επίδοσης» και σε κλάδους «χαμηλής εξαγωγικής επίδοσης. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι εξής κλάδοι: Ειδών διατροφής, Ποτών, Ειδών ενδυμασίας και υπόδησης, Ειδών ξύλου και φελλού, Επίπλων, Εκτυπώσεων και εκδόσεων, Ελαστικού και πλαστικών ειδών, Χημικών προϊόντων, και Μηχανών και συσκευών εκτός ηλεκτρικών. Στην δεύτερη κατηγορία ανήκουν

οι κλάδοι : Καπνού, Υφαντικών ειδών, Χάρτου, Δέρματος, Παράγωγων πετρελαίου και άνθρακα, Προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά, Βασικών μεταλλουργικών προϊόντων, Προϊόντων από μέταλλο, και Λοιπών ειδών.

Όσον αφορά τις εισαγωγές του βιομηχανικού τομέα παρατηρείται ότι αποτελούνται κατά, ένα μεγάλο μέρος από προϊόντα έντασης κεφαλαίου. Η Ελλάδα αναγκάζεται να εισάγει ενδιάμεσα κεφαλαιουχικά προϊόντα ώστε να στηρίξει την εγχώρια παραγωγή της. Αυτό με τη σειρά του σημαίνει μια πλήρη τεχνολογική εξάρτηση από άλλες χώρες με μακροχρόνια αρνητικά αποτελέσματα για την ελληνική οικονομία. Ο κλάδος Παραγώνων πετρελαίου και άνθρακα είναι ένας από τους κλάδους με σημαντικές εισαγωγές. Το ίδιο παρατηρείται και για τον κλάδο Χημικών προϊόντων, καθώς επίσης και για τον κλάδο των Μεταφορικών μέσων.

Εξετάζοντας το εμπορικό ισοζύγιο την συγκεκριμένη περίοδο παρατηρείται ότι αυτό είναι, στο σύνολο της βιομηχανίας, αρνητικό. Εξαίρεση αποτελούν ελάχιστοι κλάδοι, κυρίως παραδοσιακών προϊόντων, και αυτό δεν ισχύει για όλα τα χρόνια.

Από τους δείκτες Balassa παρατηρείται ότι η Ελλάδα με το πέρασμα των χρόνων χάνει κάποια από τα συγκριτικά της πλεονεκτήματα, ακόμα και στους παραδοσιακούς κλάδους, καθώς δεν μπορεί να ανταγωνιστεί τους κύριους ανταγωνιστές της στην παραγωγή κάποιων προϊόντων. Παράλληλα, σε κλάδους που παράγουν προϊόντα σχετιζόμενα με κεφαλαιουχικό εξοπλισμό, η ελληνική βιομηχανία, δεν διαθέτει υψηλού επιπέδου ανταγωνιστικότητα, καθώς διακρίνεται μια πλήρης τεχνολογική εξάρτηση από το εξωτερικό, ενώ παράλληλα δεν διακρίνονται προσπάθειες εγχώριας Έρευνας και Ανάπτυξης Τεχνολογίας, με αποτέλεσμα η κατάσταση αυτή να διαιωνίζεται.

Από την ανάλυση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών βιομηχανικών κλάδων, σύμφωνα με την «Ανταγωνιστική Μήτρα», προκύπτει, για άλλη μια φορά, ότι, οι εξαγωγές της ελληνικής βιομηχανίας στηρίζονται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους σε κλάδους που διαθέτουν «φυσικά» συγκριτικά πλεονεκτήματα και όχι πλεονεκτήματα που σχετίζονται άμεσα με την

παραγωγική διαδικασία. Τα πλεονεκτήματα αυτά έχουν να κάνουν κυρίως με κλίμα, υπέδαφος κ.λ.π. Τα προϊόντα που παράγουν αυτοί οι κλάδοι είναι, κατά το μεγαλύτερο τμήμα τους, ακατέργαστα ή ημικατεργασμένα προϊόντα με χαμηλό βαθμό προστιθέμενης αξίας. Τέτοιοι κλάδοι είναι : Καπνός ακατέργαστος και κατεργασμένος (και υποκλάδοι αυτού), Υφαντικές ίνες (και υποκλάδοι αυτού), και μη σιδηρούχα μέταλλα (και υποκλάδοι αυτού).

Αντίθετα, σε κλάδους της βαριάς βιομηχανίας, και της υψηλής τεχνολογίας με ουσιαστική προστιθέμενη αξία, οι εξαγωγές παρουσιάζονται φθίνουσες κατά τα τελευταία χρόνια.

Οι σημαντικότεροι κλάδοι που ανήκουν στην κατηγορία των Rising Stars και χαρακτηρίζονται από κάποια δυναμικότητα ήταν, για την περίοδο 1984 - 1994, ο κλάδος Ειδών ενδυμασίας και Συμπληρωμάτων Ένδυσης, ο κλάδος Μη Σιδηρούχων Μετάλλων ο κλάδος Λαδιών και Λιπών Σταθερών Φυτικής Προέλευσης Ακατέργαστων και εξευγενισμένα και ο κλάδος Καπνού Ακατέργαστου και Κατεργασμένου. Οι σημαντικότεροι κλάδοι που ανήκουν στην κατηγορία Missed Opportunities ήταν ο κλάδος Ειδών από μη Μεταλλικά Ορυκτά και ο κλάδος Ειδών από Μέταλλα μη Κατονομαζόμενα. Οι σημαντικότεροι κλάδοι που ανήκουν στην κατηγορία Retreats ήταν ο κλάδος Δημητριακών και Παρασκευασμάτων Δημητριακών, ο κλάδος Φρούτα και Λαχανικά, και ο κλάδος Πετρελαίου και Προϊόντα Πετρελαίου. Τέλος, στην κατηγορία Waning Stars οι κυριότεροι κλάδοι ήταν ο κλάδος Ποτού και ο κλάδος Καφές, Τσάι, Κακάο Μπαχαρικά και Είδη από αυτά.

Αξιοσημείωτη παρατήρηση από την ποσοτική ανάλυση που ακολουθήθηκε είναι ότι διακρίνεται μια σημαντική έλλειψη στον εξαγωγικό τομέα της βιομηχανίας, αν όχι παντελή, του κλάδου μηχανών, πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα μια συνεχή εξάρτηση της χώρας από άλλες χώρες για εξασφάλιση τεχνολογικού και μηχανολογικού εξοπλισμού. Η εξειδίκευση της Ελληνικής παραγωγής στηρίζεται σε προϊόντα εντάσεως εργασίας.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της τεχνολογικής οργάνωσης της παραγωγής στον τομέα της βιομηχανίας δείχνουν ότι ένα σημαντικό τμήμα της

περιορίζεται σε δραστηριότητες με περιορισμένη επεξεργασία και προστιθέμενη αξία. Επίσης αντιμετωπίζει φυσικά εμπόδια στο να ενισχύσει σοβαρά την ανταγωνιστικότητα του οικονομικού συστήματος της χώρας, καθώς οι τεχνολογικές ανάγκες της βιομηχανίας καλύφθηκαν σε όλη τη μεταπολεμική περίοδο από την εισαγωγή τεχνολογίας από το εξωτερικό, με εισαγωγή κεφ. εξοπλισμού, licensing, ξένες άμεσες επενδύσεις κ.λ.π. Παράλληλα, με αυτή την εισαγωγή τεχνολογίας δεν αναπτύχθηκαν προσπάθειες εγχώριας παραγωγής της, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένας διαρκής τεχνολογικός δανεισμός, πολλές φορές παρωχημένης τεχνολογίας, η οποία πιθανόν να βρίσκεται στο «δεύτερο στάδιο της ζωής» της σε άλλες χώρες.

Σύμφωνα με στοιχεία του «Οικονομικού δελτίου της Εμπορικής Τράπεζας (1995)», στο οποίο παρατίθενται οι τελευταίες εξελίξεις στους κλάδους της Ελληνικής βιομηχανίας, ο κλάδος **τροφίμων και ποτών** αναδεικνύεται ο πλέον κερδοφόρος κλάδος με τις περισσότερες πωλήσεις, πρώτος σε επενδυτική πρωτοβουλία. Η σχετικά προηγμένη τεχνογνωσία του κλάδου αυτού του επιτρέπει να παράγει ποιοτικά ανώτερα προϊόντα για αγορές που γίνονται ολοένα και πιο απαιτητικές, ενώ το άνοιγμα των αγορών της Βαλκανικής και της Ανατολικής Ευρώπης συντέλεσε στην αύξηση των εξαγωγών. Η πορεία του κλάδου τα επόμενα χρόνια διαγράφεται αισιόδοξη. Το 1994 η Ελληνική **καπνοβιομηχανία** πέτυχε υψηλές επιδόσεις. Στο μέλλον ο κλάδος αυτός θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί και να διαφοροποιήσει τις αγορές του, καθώς θα βρεθεί αντιμέτωπος με την φθίνουσα Κοινοτική και εγχώρια κατανάλωση προϊόντων καπνού, καθώς και με τον έντονο ανταγωνισμό από εισαγόμενα σήματα τσιγάρων. Τον ίδιο χρόνο σημειώθηκαν σημάδια ανάκαμψης της Ελληνικής **κλωστοϋφαντουργίας**. Η βελτίωση αυτή προέρχεται κυρίως από τις σημαντικές επενδύσεις των μεγάλων επιχειρήσεων τα τελευταία χρόνια. Αναμένεται να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στον κλάδο από την Τελωνιακή Ένωση της Τουρκίας με την Ε.Ε. Επιβάλλεται για τον συγκεκριμένο κλάδο η ανανέωση του μηχανολογικού του εξοπλισμού, η εξειδίκευση σε προϊόντα υψηλής ποιότητας και επώνυμων προϊόντων. Οι

κλάδοι **μηχανών - συσκευών και ηλεκτρικών μηχανών** παρουσιάζουν μικρή ανάπτυξη, εξαιτίας του μικρού μεγέθους της εγχώριας αγοράς και της αδυναμίας παρακολούθησης των τεχνολογικών εξελίξεων. Ευνοϊκές εκτιμώνται ότι θα είναι οι προοπτικές για τον υποκλάδο **τηλεπικοινωνιακού υλικού** για τα επόμενα χρόνια. Η πορεία του κλάδου των **τελικών προϊόντων από μέταλλο** χαρακτηρίζεται δυσμενής, εξαιτίας της μείωσης της ζήτησης και της έντασης των εισαγωγών από χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Η Ελληνική βιομηχανία **χημικών** παρουσιάζει ευνοϊκές προοπτικές. Οι βιομηχανίες φαρμακευτικών προϊόντων παρουσιάζουν έντονα προβλήματα λόγω της τιμολογιακής πολιτικής που εφαρμόζεται στα προϊόντα των ελληνικών φαρμακοβιομηχανιών. Οι ραγδαίες τεχνολογικές εξελίξεις και ο ανταγωνισμός από τα ηλεκτρονικά μέσα είναι τα σοβαρότερα προβλήματα του κλάδου **εκτυπώσεων και εκδόσεων**. Ενώ το εμπορικό ισοζύγιο της **υποδηματοποιίας** επιβαρύνθηκε κατά το 1993 - 1994, η αύξηση των εξαγωγών προς τα Βαλκάνια και την Ανατολική Ευρώπη αποτελεί ενθαρρυντικό στοιχείο για την μελλοντική εξέλιξη του κλάδου. Μέτριες είναι οι προοπτικές για τον κλάδο **δέρματος και γουναρικών**. Οι προοπτικές για τον υποκλάδο **πλαστικού** είναι ευνοϊκές, εξαιτίας της αναμενόμενης απορρόφησης προϊόντων του από την πραγματοποίηση των μεγάλων έργων. Οι προοπτικές για τον κλάδο **μεταφορικών μέσων** είναι δυσμενείς.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση

1. Capdevielle M., Cimoli M., Dutrenit G. (1996) «Specialization and technology in Mexico : A Virtual pattern of development and competitiveness.» (Nota Di Lavoro n. 96.09).
2. Helleiner G. (1993). «Trade, Trade Policy and Economic Development in very low Income Countries».
3. James M. Cypher and James L. Dietz, (1997) «The Process of Economic Development».
4. Palaskas T. (1997). «The Science and Technology Development in Europe The case of Greek Industry».
5. Sodersten B., Reed G. (). «International Economics».
6. Subrata Ghatak, (1996)). «Introduction to Development Economics».

Ελληνική

1. Βαϊτσος Κ. (1994) «Κεφάλαια από τις διαλέξεις του Καθηγητή Βαϊτσου Κ. στο μάθημα της Οικονομικής Ανάπτυξης του Οικονομικού Τμήματος, Πανεπιστημίου Αθηνών».
2. Βαϊτσος Κ., Γιαννίτσης Τ. (1987) «Τεχνολογικός Μετασχηματισμός και Οικονομική Ανάπτυξη».
3. Βιομηχανική Επιθεώρηση τ. 716 (Περιοδικό).
4. Γιαννίτσης Τ., Δενιόζος Δ., Καλογήρου Γ., Λυμπεράκη Α., Τραυλός Σ., «Βιομηχανική και Τεχνολογική Πολιτική στην Ελλάδα».
5. Γιαννίτσης Τ., Μαυρή Δ. (1993) «Τεχνολογικές δομές και μεταφορά τεχνολογίας στην Ελληνική Βιομηχανία».